

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ: EBEVEYN KABUL REDDİ, DUYGU
DÜZENLEME STRATEJİLERİ VE BİLİŞSEL ESNEKLİK AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

Meryem DEDELER

Ankara – 2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ: EBEVEYN KABUL REDDİ, DUYGU
DÜZENLEME STRATEJİLERİ VE BİLİŞSEL ESNEKLİK AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

Meryem DEDELER

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN

Ankara – 2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ:
EBEVEYN KABUL REDDİ, DUYGU DÜZENLEME STRATEJİLERİ
VE BİLİŞSEL ESNEKLİK AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşegül Durak BATIGÜN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Ayşegül Durak Batigün

Doç. Dr. Barış Yılmaz

Yrd. Doç. Dr. İlhan G. Danışman

göl
Barış Yılmaz
İlhan G. Danışman

Tez Sınavı Tarihi 22.07.2016...

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (29/07/2016)

Tezi Hazırlayan

Öğrencinin Adı ve Soyadı

Meryem DEDELER

İmzası

TEŞEKKÜR

Sevgili ve saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün'e tez çalışmamın en başından en sonuna kadar verdiği emek, destek, özveri için minnettarım. En endişeli hallerimde bana hırs ve azim aşıladığı için, en saçma sorularımı bile dinleme tahammülü gösterdiği için, birçok konuda bana yol gösterip aydınlattığı için; bir danışmandan çok bana her zaman bir anne gibi yaklaştığı için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Siz olmasaydınız bu TEZ bu anlamda var olamazdı. İyi ki varsınız; sizinle çalışmak benim için her zaman bir zevkti.

Veri toplamamın, tez sürecimin her aşamasında yanımda olduğunu hissettiren Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümünün saygıdeğer hocalarına; özellikle veri toplama konusunda hayatımı kurtaran Yrd. Doç. Dr. Dilek Sarıtaş Atalar'a ve Öğr. Gör. Fatma Uçar Boyraz'a teşekkür ederim. Her zaman yanımda olan değerli araştırma görevlisi arkadaşlarıma (maalesef burada sayamayacağım kadar fazlayız ☺); istatistik konusunda ellerimden tutan İbrahim'e, Bağdat'a, Meryem'e ve Gözde'ye; bana minik bir danışman gibi davranan, yardımcı olan Ebru Akün'e teşekkür ederim.

3 sene boyunca yanımda olan, benimle aynı evi paylaşan değerli dostlarım Sümeyye ve Büşra'ya ve tabi ki Taner'e; beni her zaman teşvik eden iki kadını Merve ve Fatoş'a teşekkür ederim.

Veri toplamam için desteklerini esirgemeyen Manavgat TEDAŞ, Başarı Dershanesi ve Manavgat Dershanesi ekibine ve değerli hocalarıma, ODTÜ'de beni kırmayarak yardımda bulunan değerli Doç. Dr. Özlem BOZO'ya ve Yrd. Doç. Dr.

Başak ŞAHİN- ACAR'a; tüm intihar paylaşımlarımı sabırla kabul eden, takip eden Kitap Kafe aileme teşekkür ederim.

Teze başlarken yanımda olan, destek olan ama bir şekilde yollarımızı ayırdığımız herkese, beni olgunlaştırdığınız, büyüttüğünüz için teşekkür ederim.

Her tür endişemi dinleyen, beni teskin eden değerli sınıf arkadaşlarım Cansu'ya, Tuğçe'ye, Gamze'ye, Ekin'e ve Meltem'e ve müstakbel sınıf arkadaşlarım Merve ve Esra'ya teşekkür ederim. Ayrıca veri toplamanın son aşamasında hayatımı kurtaran Cansu'nun değerli babası sayın hocam Doç. Dr. Zekai Öztürk'e minnettarım.

Her zaman olumlu desteğini hissettiğim ve beni kırmadan jüriye katılmayı kabul ederek beni ayrıca onurlandıran, bir idol olarak gördüğüm değerli hocam Doç. Dr. Banu YILMAZ'a teşekkür ederim. Jürimde yer alan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. İlgin Gökler Danışman'a, ayrıca Doç. Dr. Okan Cem Çırakoğlu'na ve Doç. Dr. Derya Hasta'ya teşekkürlerimi sunarım.

Beni bugünlere getiren annem Mehpere ve BABAM İbrahim'e; 2 sene boyunca çalıştığım yaşamı sürdürme nedenlerinde beni hayatta tuttuğunu en çok fark ettiğim insana, yani CAN'ım Behlül'üme teşekkür ederim.

Kısacası bana inanan, güvenen, bir şekilde destek olan, isimsiz kahramanlara, katılımcılarıma, sabırla her tez gönderime maruz kalan sosyal medya arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim boyunca doğrudan bursiyerliğimi devam ettiren, lisans eğitimimi sayesinde tamamladığım TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Bu tez çalışması ANNEM'e ithaf edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

BEYAN BELGESİ.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER	iv
EKLER.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri.....	3
1.2. İntihar Tanımı.....	5
1.3. İntiharı Açıklayan Kuramlar.....	6
1.3.1. Biyolojik Yaklaşımlar.....	7
1.3.2. Psikolojik Yaklaşımlar.....	8
1.3.2.1. Psikodinamik Kuram.....	8
1.3.2.2. Bilişsel Kuram.....	9
1.3.2.3. Kaçış Kuramı.....	10
1.3.3. Toplumbilimsel Yaklaşımlar.....	11
1.3.3.1. Durkheim'in Sosyolojik Kuramı.....	11

1.4. İntiharın Yaygınlığı.....	12
1.5. Yaşamı Sürdürme Nedenleri İle İlgili Sosyo-Demografik Değişkenler.....	13
1.6. İntihar ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri ile İlgili Diğer Değişkenler.....	19
1.7. Kişilerarası Kabul Red Kuramı (Eski Adıyla Ebeveyn Kabul Red Kuramı).....	20
1.7.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu.....	21
1.7.2. Psikolojik Uyum.....	23
1.7.2.1.Bağımlılık ve Savunucu Bağımsızlık.....	24
1.7.2.2. Düşmanlık ve Saldırganlık.....	25
1.7.2.3. Duygusal Tepkisizlik.....	26
1.7.2.4. Duygusal Tutarsızlık.....	26
1.7.2.5. Olumsuz Öz- saygı ve Olumsuz Öz- yeterlik.....	27
1.7.2.6. Olumsuz Dünya Görüşü.....	29
1.7.3. Hatırlanan Kişilerarası Kabul Red İle İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişki.....	30
1.8. Duygu Düzenleme Kavramı.....	32
1.8.1. Duygu Düzenleme ve İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişki.....	37
1.8.2. Duygu Düzenleme ve Kişilerarası Kabul Red Kuramı Arasındaki İlişkiler.....	40
1.9. Bilişsel Esneklik Kavramı.....	42
1.9.1. Bilişsel Esneklik ve İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki	

İlişki.....	44
1.9.2. Bilişsel Esneklik ve Kişilerarası Kabul Red Kuramı Arasındaki	
İlişki.....	47
1.9.3. Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Kavramı Arasındaki İlişki.....	49
1.10. Araştırmanın Amacı.....	49
1.11. Araştırmanın Önemi.....	51
BÖLÜM II.....	52
YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ ENVANTERİNİN (YSNE) REVİZYON	
ÇALIŞMASI.....	52
2.1.Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri.....	52
2.2. AŞAMA I.....	54
2.2.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri İçin Madde Havuzu Oluşturma.....	54
2.3. AŞAMA II.....	55
2.3.1. Örneklem.....	55
2.3.2. Veri Toplama Araçları.....	57
2.3.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	57
2.3.2.2. Bilişsel Esneklik Envanteri.....	58
2.3.2.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği.....	58
2.3.2.4. Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Yetişkin Kısa Form.....	60
2.3.3. İşlem.....	62
2.4. BULGULAR.....	62
2.4.1. YSNE'nin Faktör Yapısı.....	62
2.5. AŞAMA III: Test Tekrar Test ve Geçerlik Çalışması.....	67

2.5.1. Örneklem.....	67
2.5.1.1. Geçerlik Grubu Örnekleme.....	67
2.5.1.2. Test Tekrar Test Grubu.....	69
2.5.2. Veri Toplama Araçları.....	70
2.5.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	70
2.5.2.2. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri.....	70
2.5.2.3. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu.....	71
2.5.2.4. İntihar Olasılığı Ölçeği.....	72
2.5.2.5. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği.....	73
2.5.3. İşlem.....	75
2.6. BULGULAR.....	75
2.6.1. YSNE'nin Geçerlilik Bulguları.....	75
2.6.1.1. YSNE'nin Eş Zamanlı Geçerliliği (Concurrent Validity).....	75
2.6.1.2. YSNE'nin Ayırt Edici Geçerliliği ve Diskriminant Fonksiyonu Analizleri.....	76
2.6.2. YSNE'nin Güvenirlik Bulguları.....	78
2.6.2.1. YSNE'nin Alt Ölçeklerinin İç Tutarlılığı.....	78
2.6.2.2. Test Tekrar Test Güvenirliği.....	79
2.7. YSNE TARTIŞMA.....	80
BÖLÜM III.....	84
YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ KISA FORMUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI	84
3.1. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ).....	84
3.2. AŞAMA I.....	85

3.2.1. Örneklem.....	85
3.2.2. Veri Toplama Araçları	85
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	86
3.2.2. Bilişsel Esneklik Envanteri.....	86
3.2.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği.....	86
3.2.4. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri.....	86
3.2.3. İşlem.....	86
3.3. BULGULAR.....	86
3.3.1. EKRÖ Kısa Form Faktör Yapısı.....	86
3.4. AŞAMA II: Test Tekrar Test ve Geçerlik Çalışması.....	92
3.4.1. Örneklem.....	92
3.4.1.1. Geçerlik Grubu Örnekleme.....	92
3.4.1.2. Test Tekrar Test Grubu Örnekleme.....	92
3.4.2. Veri Toplama Araçları.....	92
3.4.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	92
3.4.2.2. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri.....	92
3.4.2.3. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form.....	92
3.4.2.4. İntihar Olasılığı Ölçeği.....	92
3.4.2.5. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği.....	93
3.4.3. İşlem.....	93
3.5. BULGULAR.....	93
3.5.1. Yetişkin EKRÖ- Kısa Formun Geçerlilik Bulguları.....	93
3.5.1.1. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Eş Zamanlı Geçerliliği (Concurrent Validity).....	93

3.5.1.2. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Ayırt Edici Geçerliliği ve Diskriminant Fonksiyonu Analizleri.....	94
3.5.2. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Güvenirlik Bulguları.....	97
3.5.2.1. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Alt Ölçeklerinin İç Tutarlılığı.....	97
3.5.2.2. Test Tekrar Test Güvenirliği.....	98
3.6. YETİŞKİN EKRÖ KISA FORM TARTIŞMA.....	99
BÖLÜM IV.....	102
ANA ÇALIŞMA.....	102
4.1. Örneklem.....	102
4.2. Veri Toplama Araçları.....	104
4.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	104
4.2.2. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri.....	104
4.2.3. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu.....	105
4.2.4. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği.....	105
4.2.5. Bilişsel Esneklik Envanteri.....	106
4.3. İşlem.....	106
4.4. BULGULAR.....	107
4.5. Sosyo- Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	107
4.6. Korelasyon Analizleri.....	115
4.6.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri Toplam Puan ve Alt Ölçekleri İle Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.....	115
4.6.2. EKRÖ Toplam Puan ve Alt Ölçekleri İle BEE Toplam Puan ve Alt Ölçekleri ve DDGÖ Toplam Puan ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler....	117
4.7. Regresyon Analizi.....	119

4.7.1. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler.....	119
4.8. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri Değişkenlerinin Aracı Rolünün Değerlendirilmesi.....	122
4.8.1. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü.....	125
4.8.2. Hatırlanan Anne Kabul Reddi ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	127
4.8.3. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü.....	130
4.8.4. Hatırlanan Baba Kabul Reddi ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	132
4.8.5. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	133
4.8.6. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	135
4.9. Regresyon ve Aracı Değişken Analizlerinde Elde Edilen Bulguların Bir Arada Gösterilmesi.....	137
4.10. ANA ÇALIŞMA TARTIŞMA.....	139
4.10.1. Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Analiz Sonuçları.....	140
4.10.2. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler.....	145

4.10.3. Ebeveyn Kabul Reddi ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolüne Dair Bulgular.....	147
4.10.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	153
4.10.5. Araştırmanın Klinik Doğurguları.....	153
KAYNAKÇA.....	156
EKLER LİSTESİ.....	181
ÖZET.....	193
ABSTRACT.....	195

EKLER

EK 1. ONAM FORMU.....	181
EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	182
EK 3. BİLİŞSEL ESNEKLİK ENVANTERİ ÖRNEK MADDELER.....	183
EK 4. DUYGU DÜZENLEMEDE GÜÇLÜKLER ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELER.....	184
EK 5. YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ KISA FORM ÖRNEK MADDELER.....	185
EK 6. YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ ENVANTERİ 99 MADDELİK FORM ÖRNEK MADDELER.....	187
EK 7. YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ ENVANTERİ 48 MADDELİK SON HALİ ÖRNEK MADDELER.....	188
EK 8. İNTİHAR OLASILIĞI ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELER.....	190
EK 9. ANA BABAYA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELER.....	191

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Yaşamı Sürdürme Konusunda Katılımcıların En Çok Belirttiği İlk 10 Neden.....	54
Tablo 2.2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	56
Tablo 2.3. YSNE'nin Faktör Yapısı.....	64
Tablo 2.4. Geçerlik Örnekleminin Sosyo- Demografik Bilgileri.....	68
Tablo 2.5. Test Tekrar Test Örnekleminin Sosyo- Demografik Bilgileri.....	69
Tablo 2.6. YSNE ve İÖÖ Arasındaki Korelasyonlar.....	76
Tablo 2.7. Katılımcıların Gruplara Doğru Olarak Sınıflandırılma Oranları.....	78
Tablo 2.8. YSNE Alt Ölçeklerinin Cronbach Alfa Değerleri.....	79
Tablo 2.9. YSNE'nin Test Tekrar Test Güvenirliği.....	79
Tablo 3.1. Yetişkin EKRÖ Anne Kısa Form Faktör Yapısı.....	88
Tablo 3.2. Yetişkin EKRÖ Baba Kısa Form Faktör Yapısı.....	90
Tablo 3.3. Yetişkin EKRÖ Anne ve Baba Alt Ölçekleri ve ABBÖ Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar.....	94
Tablo 3.4. Katılımcıların Gruplara Doğru Olarak Sınıflandırılma Oranları.....	95
Tablo 3.5. Katılımcıların Gruplara Doğru Olarak Sınıflandırılma Oranları.....	97
Tablo 3.6. Yetişkin EKRÖ Kısa Form Alt Ölçeklerinin Cronbach Alfa Değerleri..	98
Tablo 3.7. Yetişkin EKRÖ Kısa Form'un Test Tekrar Test Güvenirliği.....	98
Tablo 4.1. Ana Çalışma Örnekleminin Sosyo- Demografik Özellikleri.....	103
Tablo 4.2. Cinsiyet Değişkenine Göre YSNE'den Alınan Puanlar İçin Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	108

Tablo 4.3. Cinsiyet Değişkenine Göre EKRÖ Anne Formundan Alınan Puanlar İçin Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	109
Tablo 4.4. Anne Red Alt Boyutunda SED x Cinsiyet İçin Yapılan Tukey Kramer Sonuçları.....	110
Tablo 4.5. Cinsiyet Değişkenine Göre EKRÖ Baba Formundan Alınan Puanlar İçin Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	111
Tablo 4.6. Alternatifler Alt Boyutu Üzerinde SED Değişkeninin Temel Etkisi....	113
Tablo 4.7. Kontrol Alt Boyutunda SED x Cinsiyet İçin Yapılan Tukey Kramer Sonuçları.....	113
Tablo 4.8. YSNE ile Diğer Tüm Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar	116
Tablo 4.9. EKRÖ Anne ve Baba Toplam İle Alt Ölçeklerinin Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri İle İlişkisi.....	118
Tablo 4.10. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler.....	121
Tablo 4.11. Ebeveyn Kabul Reddi ile Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Aracı Rolü İncelenen Değişkenler.....	125
Tablo 4.12. Regresyon ve Aracı Değişken Analizi Bulguları.....	138

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Anne Red Alt Boyutunda SED x Cinsiyet İçin Ortak Etki.....	110
Şekil 4.2. Kontrol Alt Boyutu Üzerinde SED ve Cinsiyet Ortak Etkisi.....	114
Şekil 4.3. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Aşamaları.....	120
Şekil 4.4. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü.....	126
Şekil 4.5. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	128
Şekil 4.6. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü.....	130
Şekil 4.7. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	132
Şekil 4.8. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	134
Şekil 4.9. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü.....	136

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yarının hiçlik olması tehdidiyle mutlu olamam ve olmayacağım. Derin bir hakaret bu... Bu yüzden, beni acı çekmem ve yok olmam için, fikrimi sormadan ve küstahça var eden bu doğayı; su götürmez davacı, savcı ve davalı rolümle, kendimle birlikte mahkûm ediyorum... Doğayı yok edemediğim için de, sadece kendimi yok ediyorum, hiçbir suçlunun bulunmadığı bir tiranlığa katlanmaktan bezmiş olarak.... (Dostoyevski, akt., Marmara, 2005, s. 15).

Yaşamı sürdürme nedenleri intihar davranışına farklı bir açıdan bakmakta; bireyleri intihar davranışından alıkoyan nedenler ve olumlu bilişler üzerinde durmaktadır (Linehan, Goodstein, Nielsen ve Chiles, 1983). Yaşamı sürdürme nedenlerini daha iyi anlayabilmek için intihar kavramı hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. İntihar, Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğe (b.t.) göre “Bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi” olarak tanımlanmaktadır ve tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ruh sağlığı alanındaki önemli sorunlardan biridir. Dünya Sağlık Örgütü’ne (World Health Organization [WHO], 2016) göre ise her yıl dünyada yaklaşık olarak bir milyon kişi intihar etmektedir. İntihar, 15 ve 29 yaş arası bireylerde ikinci ölüm sebebi olarak görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2015) verilerine göre Türkiye’deki intihar hızı 2014 yılında yüz binde 3.97’dir. Yaş açısından bakıldığında, intihar 15-

24 yaş arası bireylerde motorlu araç kazaları ve cinayetten sonra üçüncü ölüm sebebi olarak görölmektedir (Alonso ve Gurian, 2001). Benzer şekilde, Türkiye’de yapılan çalışmalarda da intihar riskinin 15-25 yaş arası bireylerde daha yüksek olduğuna değinilmektedir (Batıgün, 2005). Diğer taraftan 30-44 yaş arasındaki dönemin her iki cinsiyet için de yüksek risk taşıyan dönem olduğu görölmektedir (Steen ve Mayer, 2003). Batıgün de (2005), 41-65 yaş arası bireylerin daha fazla yaşamı sürdürme nedeni bildirdiğini vurgulamaktadır.

İntihar davranışlarına ilişkin literatür incelendiğinde pek çok psikolojik değişkenin etkisi dikkati çekmektedir ve intihar duygusal rahatsızlığı olanlarda daha yaygın görölmektedir. Bunun yanı sıra intihara meyilli kişilerde yüksek düzeylerde kaygı, yüksek duygusal dengesizlik, daha fazla mantıksız düşünceler ve daha kötü problem çözme becerileri gözlemlenmektedir (Lester, 1992). Duygudurum bozukluklarıyla ilgili belirtilerin şiddeti; intihar düşüncesinin en güçlü yordayıcısı olarak bulunmuştur (Esposito ve Clum, 2002). Ayrıca tutarlılık duygusu ve duygu odaklı başa çıkma arasındaki etkileşim kadınlarda ve erkeklerde intihar düşüncesini yordamaktadır (Edwards ve Holden, 2003).

Lester’e (1992, 1997) göre intihar girişiminde bulunan kişiler, çocukluklarında ebeveyn kaybıyla daha fazla karşılaşan ve daha huzursuz ve örselenmiş bir aile ilişkisine sahip olan bireylerdir. 18- 24 yaş arası bireylerde, tıbbi olarak ciddi olan intihar girişimlerinde risk faktörleri; erkekler için anne ve baba boşanması; kadınlar için ebeveynlerle ilgili problemlerden duyulan sıkıntı şeklinde sıralanmaktadır (Donald, Dower, Correa- Velez ve Jones, 2006). Ayrıca üniversite öğrencilerinin bağlanma düzeyleri ve ebeveynlerinin ulaşılabilir olduğu yönündeki algıları da düşük intihar niyeti ile ilişkili görölmektedir (Buelow, Schreiber ve

Range, 2000). Diğer yandan, ebeveynlerle olan bağılılık intihara karşı koruyucu faktör olarak ele alınmıştır (Blum ve ark., 2003).

İntihar riski gösteren kişilerin kişilik özelliklerine bakıldığında bunların aşırı derecede katı ve sert, çoğunlukla depresif, kendileri hakkında olumsuz, ölüm hakkında olumlu görüşe sahip, umutsuz, yaşamı sürdürmek için daha az nedene sahip bireyler oldukları ifade edilmektedir. Bu insanlar katı ve iki uçlu düşünme sistemine sahiptirler (Lester, 1997). Benzer şekilde intihar riski taşıyan genç bireylerin ölümden önceki zamanda bilişsel olarak daha katı olabilecekleri belirtilmektedir (Leenaars, De Wilde, Wenckstern ve Kral, 2001). Öncü ve Sakarya (2013) da bilişsel katılığın ergen intiharlarındaki rolünü ifade etmektedir.

Tüm bunlardan anlaşılacağı gibi, intihar davranışı ebeveynlik tutumları, bilişsel olarak esnek olmak ve duygu düzenleme stratejileri ile ilişkili görünmektedir. Benzer şekilde intihar davranışına olumlu bir açıdan bakmayı amaçlayan, başka bir deyişle bireyleri intihar davranışından alıkoyan nedenlerle ilgilenen yaşamı sürdürme nedenlerinin de bu değişkenlerle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, 18-65 yaş arası bireylerde yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenlerin belirlenmesi ve ebeveyn kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünün incelenmesidir.

1.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri

Alanyazında yer alan kuramlar intihar üzerindeki olumsuz bilişlere odaklanırken; 1983 yılında Linehan ve arkadaşları Yaşamı Sürdürme Nedenleri

Envanterini geliştirerek intihara başka bir bakış açısıyla bakmayı önermişlerdir. Bu bağlamda yaptıkları çalışma, intihar davranışına bilişsel davranışçı bir yaklaşımla bakmaktadır. Buna göre intihar eden ve etmeyen bireyler arasındaki farklardan biri bu bireylerin inanç sistemlerinin içeriğidir. İnsanları intihar davranışından alıkoyabilecek yaşama yönelik birçok olası inanç ve beklenti vardır. İntihar davranışı gösteren bireyleri diğerlerinden ayıran bu inanç ve beklentilere verdikleri önemdir. İntihar girişiminde bulunan bireyler, intihar öyküsü olmayan bireylere göre yaşamı sürdürme nedenlerine daha az önem vermektedir.

Linehan ve arkadaşlarının (1983) yaptığı çalışma sonucunda hayatta kalma ve baş etme inançları, aileye karşı sorumluluk, çocukla ilgili kaygılar, intihar korkusu, sosyal açıdan onaylanmama korkusu ve ahlaki engeller olmak üzere altı yaşamı sürdürme nedeni grubu belirlenmiştir. Hayatta kalma ve baş etme inançları yaşamla ilgili çok sayıda inancı birleştirmekte; gelecekle ilgili olumlu beklentileri ve bireyin karşısına çıkan olaylarla baş etmeye yönelik inançlarını da kapsamaktadır. Aileye karşı sorumluluk, bireyin intihar davranışı karşısında ailesinin tutumuyla ve intiharın aile bireyleri üzerindeki olumsuz etkisiyle ilgili maddeleri içermektedir. Çocukla ilgili kaygılar, intihar davranışından çocuğun olumsuz yönde etkilenebileceği ve çocuğun gelişimini takip etme isteği ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. İntihar korkusu, intihar etmekten ve ölümden duyulan korku ile ilgilidir. Sosyal açıdan onaylanmama korkusu diğer insanların nasıl düşüneceği ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. Son olarak ahlaki engeller, cehenneme gitmekten duyulan korku ve dini inançlarla ilişkilidir. Tüm bu altı boyuta verilen önem derecesi ile intihar davranışı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (Linehan ve ark., 1983).

Yaşamı sürdürme nedenleri intihar davranışına yönelik olumlu bir bakış olduğundan ve kişileri intihar davranışından alıkoyan nedenleri araştırdığından; kuramsal çerçeve intihar kavramı üzerinden ilerlemektedir. Bu bağlamda, bundan sonraki bölümlerde öncelikle intiharın tanımı yapılacak, daha sonra intiharı açıklayan kuramlardan söz edilecek ve intiharı açıklayan sosyo- demografik değişkenlere değinilecektir. Sonra Kişilerarası Kabul Red Kuramı, duygu düzenleme kavramı ve bilişsel esneklik açıklanacak ve bu değişkenler arası ilişkiler yer alacaktır. Bu bölüm, çalışmanın amacı ve önemi ile tamamlanacaktır.

1.2. İntihar Tanımı

İntihar Latince “insanın kendini öldürmesi” anlamına gelmektedir. “Ben” anlamındaki “sui” ve öldürmek, kıymak anlamındaki “cedere” kelimelerinin birleşmesinin sonucu “suicedere” den İngilizceye suicide şeklinde geçmiştir (Shneidman, 1985; akt. Eskin, 2012). Ülkemizdeki tıbbi terminolojide “suisid” olarak kullanılmaktadır (Eskin, 2012). Türkçe’ye intihar Arapçadan geçmiştir. Arapça “nahr” kökünden türetilmiştir ve göğüs, göğse vurma, boğazından asılma, deveyi boğazlama, gırtlığı bıçakla kesme anlamlarına gelmektedir (Eyüboğlu, 1998; akt. Eskin, 2012). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğe (b.t.) göre; “Bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Türk Dil Kurumu, intihar yerine “özkıyım” ya da “özekıyım” önermektedir.

Eskin’e (2012, s. 4) göre, intihar basit bir şekilde “bireyin bilerek ve isteyerek canına kendi eliyle kıyması” olarak tanımlanmaktadır. Bu basit tanımdan yola

ıkarak intiharın daha detaylı ve kapsayıcı tanımını yapabilmek için niyet, eylem ve güdü unsurlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Niyet, kişinin kendisini öldürmek isteyip istememesi anlamına gelmektedir. Eylem, bireyin kendisini öldürmek için herhangi bir eylemde bulunup bulunmamasını kapsamaktadır. Güdü, kişinin kendisini öldürmesinin arkasındaki amaçları, sebepleri içermektedir (Eskin, 2012).

İntihar davranışı, düşünceyle başılayıp ölümle sonuçlanan bir davranış yelpazesi ve süreç anlamına gelmektedir. Genel bir terim olan intihar davranışı terimi, aşığıdaki davranışları kapsamaktadır: *Tamamlanmış intiharlar*: Kişinin kendisini öldürmesi olayıdır ve ölümle sonuçlanmaktadır. *İntihar girişimleri*: Kişinin kendisini öldürmek için yaptığı girişimlerdir. *İntihar düşüncesi*: Kişinin kendisini öldürmeyi düşünmesi ve bu konuda planlar yapması demektir (Eskin, 2012).

Fransız Sosyolog Emile Durkheim'in (2013, s.4) intihar tanımı ise şu şekildedir: "len kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğırudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayına intihar denir".

1.3. İntiharı Açıklayan Kuramlar

Ölüm ve yaşıam arasında kararsız bir şekilde gidip gelen intihar, uyumsuz bir davranıştır, kimi zaman ölümle bir oyun, kimi zaman bir yardım çığılığı ve kimi zaman da sıkıntı yaratan durumlardan bir kaçıştır (Alptekin ve Duyan, 2014). Bu kısımda intihara neden olan kuramlar ve yaklaşımlar özetlenecektir.

1.3.1. Biyolojik Yaklaşımlar

İntiharla ilgili biyolojik yaklaşımlar, genetik yaklaşımlar ve endokrinolojik yaklaşımlar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Genetik yaklaşımlar; evlat edinme çalışmaları ve ailede intihar öyküsü bulunan bireylerin risk davranışlarını inceleme üzerinde yoğunlaşmaktadır. Örneğin, Petersen, Sorensen, Andersen, Mortensen ve Hawton (2013), kardeşleri 60 yaşından önce intihar eden ve etmeyen, evlat edinilen çocuklar üzerinde çalışmışlardır. Evlat edinilen aileler, evlat edinilen çocuklarla biyolojik olarak bağlantılı değildirler. Sonuçlara göre kardeşi 60 yaşından önce intihar davranışı gösteren evlat edinilmiş kardeşlerin intihar riski, göstermeyenlere göre daha fazladır. Bunun yanısıra genetik faktörler, psikiyatrik hastalık öyküsünden bağımsız bir şekilde intihar riskini etkilemektedir. Bir başka çalışmada Rajalin, Hirvikoski ve Jokinen (2013) aile öyküsünde intihar davranışı bulunan erkek intihar girişimcilerinin daha ciddi ve daha iyi planlanmış intihar girişiminde bulunduklarını ve daha çok intihar riski taşıdıklarını bulmuştur. Ayrıca Blum ve diğerlerinin (2003) çalışmasına göre intihar girişiminde bulunmak için risk faktörleri içinde en güçlü olanı, daha önce arkadaşlardan veya aile üyelerinden birinin intihar etmesi şeklindedir.

İntihar davranışını açıklayan endokrinolojik yaklaşımlar genellikle nörotransmitter değişiklikleri ve hormonlar üzerinde durmaktadırlar. Rad ve diğerleri (2012), serotonin 1A reseptörlerindeki gen çiftlerini inceledikleri araştırmalarında -1019G gen çiftinin intihar eden bireylerde (daha çok stresli yaşam olayları ile birlikte) etmeyenlere göre daha çok bulunduğunu belirtmiştir. Purselle ve Nemeroff (2003) intiharın depresif belirtilerle ilgili olduğunu ve depresyonla ilgili önemli

kanıtların da serotonerjik nörotransmisyondaki görece eksikliğe işaret ettiğini belirtmektedir. Ayrıca serotonerjik dolaşım, intiharla ilgisi açıkça görülen dürtüselliğe de aracılık etmektedir. Sonuç olarak serotonerjik sistemdeki değişiklikler intihar davranışına neden olmaktadır.

Benzer şekilde Roy (1994) depresif hastaların omurilik sıvısındaki ve idrardaki monoamin metabolitlerini ölçtüğü çalışmasında daha önce intihar girişiminde bulunan depresif hastaların dopamin metaboliti homovanilik asitlerinde (HVA) daha az omurilik sıvısı konsantrasyonu ve daha az HVA idrar çıktısı gözlemlemiştir. 5 yıllık çalışma boyunca tekrar intihar girişiminde bulunan hastaların HVA omurilik sıvısı konsantrasyonları ve HVA idrar çıktıları da tekrar girişimde bulunmayan hastalara göre daha azdır. Ayrıca şiddetli intihar girişiminde bulunan hastalar hipotalamik hipofiz böbreküstü ekseninde de bozukluk göstermektedirler.

1.3.2. Psikolojik Yaklaşımlar

1.3.2.1. Psikodinamik Kuram

Freud'a (akt. McIntosh, Santos, Hubbard ve Overholser, 1994) göre intiharda gözlemlenen; tanatos (yaşam içgüdüğü olan erosa karşıt olarak) yani ölüm içgüdüğü'nün bir şekilde, güçlü olan yaşam içgüdüğü'nün üstesinden gelmeyi başarmasıdır.

Bu kurama göre psikolojik kayıp, ayrılık ya da terk edilme sonucu ortaya çıkan bilinçaltı düşmanlık ve öfke gibi duygular intihar davranışının görülmesinde önemli rol oynamaktadır. Bir başka deyişle, öfke ve kızgınlık gibi duyguların kişinin

kendi benliğine yönlendirilmesi intihar davranışına neden olmaktadır. Dolayısıyla intihar davranışları cinayetlerle ortak özellikler taşımaktadır. Freud'a (akt. Eskin, 2012) göre cinayette kişi kızgınlığını başkalarına yönlendirerek onları öldürürken; intihar davranışında kendi benliğine yönelterek kendi yaşamını sonlandırmaktadır. Lester ve Lindsley (1988) intihar girişiminde bulunan ve bulunmayan üniversite öğrencilerini kıyasladıkları araştırmalarında, girişimde bulunan öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla öze dönük kızgınlık ve düşmanlık gösterdiklerini bulmuşlardır.

Menninger (1938) "Man Against Himself" adlı kitabında intiharın ölüm ve yaşam arzuları arasındaki çatışmadan kaynaklandığını belirtmiştir. Buna göre intihar davranışını belirleyen üç temel güdü bulunmaktadır. Öldürme isteğine göre kızgınlık ve öfke duygularının sonucu olarak birey öldürme isteği duymaktadır. Öldürülme isteğine bakıldığında, kişi öfkesini kendisine yönelterek öldürülme isteği de duymaktadır. Ölme isteğinde birey kendisine yönlendirdiği duygularının sonucu olarak ölmeyi istemektedir. Bu görüşe göre; intihar davranışı sonucu ölen bireyin bilinçaltında ölme isteği; intihar girişiminde bulunan kişinin bilinçaltında ise ölmeme isteği baskındır.

1.3.2.2. Bilişsel Kuram

Beck (1976) bilişsel kuramında depresyonda bilişsel- üçlü diye bilinen bilişsel durumun varlığından bahsetmektedir. Buna göre, depresyondaki bir kişi kendisini, dünyayı ve geleceği olumsuz olarak görmektedir. Kendini sevmeyen,

beğenmeyen birey kendinden kaçıp kurtulmak istemektedir. İntihar davranışında bulunan kişiler de benzer şekilde kendilerini olumsuz olarak değerlendirmektedirler.

Birey, kendisini çaresiz, değersiz, beceriksiz, yalnız, seilmeyen ve umutsuz biri olarak görmekte ve kendisini suçlamaktadır. Ayrıca, gelecekte sadece olumsuz şeyler beklemekte; sadece olumsuzlukların ve mutsuzlukların yaşanabileceği bir dünyada yaşamının anlamsız olacağını düşünmektedir. Gelecekte olumsuz beklentileri kapsayan umutsuzluk; bilişsel kurama göre intihar davranışını başlatan ve sürdüren en önemli etmenlerdendir. Büyük bir umutsuzluk yaşayan kişi daha fazla acı çekmek istememekte ve içinde bulunduğu umutsuzluk ve mutsuzluktan kaçmak istemektedir. Bu durumdaki birey için ölüm yaşamdan daha istenilen bir şey olarak görülmektedir (Beck, 1976).

1.3.2.3. Kaçış Kuramı

Baumeister (1990) kaçış kuramına göre intihar davranışında kişinin kendine yönelik farkındalığının olumsuzluğu sonucu oluşan kendisinden kaçma güdülere baskındır. İntihar davranışında bulunan kişi, kendisini öldürerek içinde bulunduğu durumdan kaçıp kurtulmak istemektedir.

İntiharda güdüsel ve bilişsel etmenleri bir araya getiren kaçış teorisi, intihara neden olan süreci açıklamak amacıyla altı aşama belirtmektedir. İlk aşamada birey edinin ve başarılarının istediği aşamada olmadığını fark etmektedir. Bu aşama sonucunda kişi kendisini yetersiz biri olarak değerlendirmektedir. İkinci aşamada birey, deneyimlediği olumsuzluklar ve engellemeler için kendi kendini suçlamakta ve bunların kendi yetersizliği nedeniyle başına geldiğine inanmaktadır. Üçüncü

aşamada birey olumsuz öz- farkındalık geliştirmekte ve kendisini yetersiz, beceriksiz, seilmeyen ve suçlu biri olarak algılamaya başlamaktadır. Dördüncü aşamada birey depresyon ve kaygı gibi olumsuz duygular deneyimlemektedir. Beşinci aşamada intihara bakış açısı bilişsel bir yıkım şeklindedir. İntihar davranışında bulunan birey içinde olduğu durumu içinden çıkılamaz ve çözümsüz bir durum olarak değerlendirmekte ve hemen bundan kaçıp kurtulmak istemektedir. Altıncı aşamada iç engellerin yok oluşu, edilgenlik (kendilerini edilgen kurban olarak görmeleri), duygu yokluğu ve rasyonel olmayan bilişler (bilişsel katılık vb.) kişiyi intihar davranışına yönlendirmektedir (Baumeister, 1990; Eskin, 2012).

1.3.3. Toplumbilimsel Yaklaşımlar

1.3.3.1. Durkheim'in Sosyolojik Kuramı

Durkheim (2013) intiharın toplumsal bir olgu olduğunu düşünmüş ve bu düşüncesini “toplumsal intihar oranı” kavramıyla kanıtlamıştır. Toplumsal intihar oranı her toplumun kendine özgü olmakla birlikte, önemli toplumsal değişiklikler veya olağanüstü haller olmadığı takdirde sabit kalmaktadır.

Bu görüşleri ışığında Durkheim (2013) üç ayrı intihar türü olduğunu savunmaktadır: Bencil intiharlar, elcil intiharlar ve kuralsızlık intiharları. Bencil intiharlar; kişinin toplumsal çevresiyle bütünleşmemesi sonucu ortaya çıkan intihar olaylarını kapsamaktadır. Kişiyi kendi başının çaresine bakmak zorunda bırakan faktörler ne kadar fazlaysa intihar olayları da o ölçüde fazladır. Ayrıca Durkheim, aile bağlarının zayıflamasıyla bencil intihar olaylarının artışı arasında bir ilişki

olduğunu öne sürmektedir. Tam tersine, aile bağları ne kadar güçlü ise, ailedeki bireylerin intihara karşı olumsuz tutumu da o derece yüksek olmaktadır. Başka bir deyişle, intihar konusunda asıl önemli olan ailedeki bireylerin bireysel kişilik yapıları değil; aile bağlarının yoğun ve sık olmasıdır.

Elcil intiharlar Durkheim'e (2013) göre aşırı toplumsal bütünleşmişliğin sonucunda meydana gelmektedir. Buna göre kişinin yaşamı adetler, gelenekler ve alışkanlıklarla katı bir şekilde düzenlenmiştir. Bununla beraber, dinsel ya da siyasal nitelikteki bir topluluk emrettiği takdirde kişiler hiç düşünmeden kendilerini öldürmektedir.

Kuralsızlık intiharları kişinin davranışlarındaki uyum ölçülerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Kişinin ufku aşırı genişlerse ya da tam tersine aşırı biçimde daralırsa kuralsızlık intiharları meydana gelmektedir. Örneğin, beklenmedik bir zenginleşme ya da boşanma kuralsızlık intiharı oluşturabilmektedir (Durkheim, 2013).

1.4. İntiharın Yaygınlığı

Ölümle sonuçlanan intihar sayısı 2014 yılında 3 bin 65 şeklinde belirtilmektedir. İntihar edenlerin %74,3'ünü erkekler, %25,7'sini kadınlar oluşturmaktadır. Kaba intihar hızı yüz bin nüfus başına düşen intihar sayısı olup, 2014 yılında yüz binde 3,97 şeklindedir. Diğer bir deyişle, 2014 yılında her yüz bin kişiden yaklaşık olarak dördü intihar etmiştir. Kaba intihar hızı illere göre incelendiğinde, 2014 yılında kaba intihar hızının en yüksek olduğu il yüz binde 11,63 ile Tunceli olmuştur. Tunceli ilini yüz binde 9,03 ile Bingöl ve yüz binde 8,26 ile

Edirne izlemektedir. Kaba intihar hızının en düşük olduğu il ise yüz binde 1,06 ile Bartın şeklinde belirtilmektedir. Bartın ilini yüz binde 1,07 ile Çankırı ve yüz binde 1,28 ile Bayburt izlemektedir (TÜİK, 2015).

Yaşa özel intihar hızları incelendiğinde, 2014 yılında yüz binde 8,07 ile 80-84 yaş grubunda görülmektedir. En düşük intihar hızı 2014 yılı için yüz binde 1,17 olarak 15 yaş altında gerçekleşmektedir. En yüksek yaşa özel intihar hızının; 2014 yılında erkeklerde yüz binde 15,08 ile 80-84 yaş grubunda, kadınlarda ise yüz binde 4,30 ile 15-19 yaş grubunda olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015).

Erkek intiharlarının 15 yaş altı intiharlar hariç tüm yaş gruplarında kadın intiharlarından daha fazla olduğu tespit edilmiş ve cinsiyetler arasındaki farklılığın en yüksek olduğu yaş grubunun 20-24, en az olduğu yaş grubunun ise 15 yaş altı ile 85 yaş ve üzerinde olduğu gözlemlenmiştir (TÜİK, 2015).

1.5. İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri İle İlgili Sosyo- Demografik Değişkenler

İlgili alanyazında intihar davranışı ve yaşamı sürdürme konusunda **cinsiyet** değişkeni birçok araştırmada incelenmiştir. Örneğin, erkeklerde daha çok tamamlanmış intiharların kadınlarda ise ölümle sonuçlanmayan intihar girişimlerinin olduğu görülmektedir (Lester, 1997; Blum ve ark., 2003). Benzer şekilde kadınlar daha az sıklıkla ölümcül intiharların kurbanı olmakta yani intiharı tamamlamak yerine daha çok teşebbüs eden veya hayatta kalan rolünde olmaktadır. Diğer taraftan erkeklerde tamamlanmış intihar ve daha öldürücü yöntemler

gözlemlenmektedir (Shojaei ve ark., 2014; Dilbaz ve ark., 2005). Başka bir deyişle kadınlar aşırı dozda farmakolojik ilaç (Narishige, Kawashima, Otaka, Saito ve Okubo, 2014) ve kan kaybından ölmeyi (Alonso ve Gurian, 2001) intihar yöntemi olarak tercih ederken; erkekler kendini asmayı ya da oksijen yetersizliğinden boğulmayı tercih etmektedirler (Tsirigotis, Gruszczynski ve Tsirigotis, 2011). Ayrıca erkekler ateşli silah ve kendini asmayı intihar yöntemi olarak kullanırken kadınlar daha değişik yöntemlere başvurmakta; daha çok kendini zehirlleme, ateş etme, kendini asma ve karbon monoksit zehirlenmesini tercih etmektedirler (Fisher, Overholser ve Dieter, 2015).

Erkek intihar girişimcileri daha çok ekonomik ve iş hayatındaki problemler gibi toplumsal problemlerden etkilenirken; kadınlar ebeveyn çocuk ilişkisi veya yalnızlık gibi sosyal problemlerden etkilenmektedir. Diğer bir deyişle erkekler toplumsal koşullarda; kadınlar ise sosyal koşullarda intihar girişiminde bulunmaktadır (Narishige ve ark., 2014).

Yaşamı sürdürme nedenleri açısından ele alındığında kadınlar toplam yaşamı sürdürme nedenleri (Batıgün, 2005; Gürkan ve Dirik, 2009), çocukla ilgili kaygılar ve intihar korkusu alt ölçeklerinde daha yüksek puan almaktadırlar (McLaren, 2011). Pompili ve arkadaşlarının (2007a) çalışmasına göre kadınlar, toplam yaşamı sürdürme nedenlerinde ve hayatta kalma ve baş etme inançları, intihar korkusu, aileye karşı sorumluluk ve çocukla ilgili kaygılar alt ölçeklerinde daha yüksek puan almışlardır. Benzer şekilde, Kissane ve McLaren'e (2006) göre kadın katılımcılar aileye karşı sorumluluğu yaşamı sürdürme nedeni olarak erkeklerden daha fazla belirtmişlerdir. Ayrıca Rogers ve Hanlon'a (1996) göre, kadınların ortalama yaşamı

sürdürme nedenleri puanları erkeklere göre daha fazlayken; erkeklerin intihar oranları kadınlara göre daha fazladır.

Kadın katılımcıların yaşamı sürdürme nedenlerine bakıldığında arkadaşlara ve aileye karşı sorumluluk ve intihar korkusu alt ölçeklerinin erkek katılımcılara göre farklılık gösterdiği ve bu ölçeklerin yaşamı sürdürme nedenleri konusunda kadın katılımcılara daha önemli geldiği gözlenmektedir (Rogers ve Hanlon, 1996). Ancak Segal ve Needham (2007) ileri yaştaki erişkinler üzerinde yaşamı sürdürme nedenlerini inceledikleri araştırmalarında yaşamı sürdürme nedenleri toplam puanı ve alt ölçekleri açısından herhangi bir cinsiyet farkı gözlemlememişlerdir. Aynı şekilde Pompili ve arkadaşları (2007a) sosyal açıdan onaylanmama korkusu ve ahlaki engeller alt ölçeklerinde herhangi bir cinsiyet farkı tespit etmemişlerdir.

Yaş değişkeni açısından incelendiğinde; Alonso ve Gurian'a (2001) göre 15 ile 24 yaş arasındaki bireylerde motorlu araç kazaları ve cinayetten sonra intihar, üçüncü ölüm sebebi olarak görülmektedir. En sık kullanılan intihar yöntemleri ise ateşli silahlar, kendini asma, kendini zehirlenme ve yüksek bir yerden atlama şeklindedir. Benzer şekilde, Batıgün'ün (2005) çalışması 15 ile 25 yaş arasındaki bireylerin daha ileri yaştakilere göre daha az yaşamı sürdürme nedeni, daha yüksek intihar olasılığı, daha fazla yalnızlık ve umutsuzluk belirttiklerini göstermektedir. Buna karşın 41 ile 65 yaş arası kişiler diğer yaş gruplarındaki bireylere göre daha fazla yaşamı sürdürme nedenine sahiptirler. Bu bireylerin yaşamı sürdürme nedenleri arasında ahlaki ve dini engeller, doğaya ve hayata bağlılık ve intiharın olumsuz sonuçlarından korku yer almaktadır. Chen, Tzeng, Cheng ve Lin'e (2012) göre de genç yaşta olmak intihar davranışı için risk faktörleri arasındadır. Poorolajal, Rostami, Mahjub ve Esmailnasab'a (2015) göre de intihar girişiminde bulunan

bireyler 39 yaşından küçük olmasına rağmen; tamamlanmış intiharlar daha çok ilerleyen yaşlarda görülmektedir. Diğer taraftan, Steen ve Mayer'in (2003) Hindistan'da yürüttükleri çalışma 30 ile 44 yaş arası dönemin her iki cinsiyet için de intihar açısından en çok risk taşıyan dönem olduğunu göstermektedir.

Bozzay, Liu ve Kleiman (2014) ergenlik ve genç yetişkinlikte kadınların diğer ölümcül yöntemlere kıyasla daha çok intihar davranışında bulunduğunu; daha yaşlı erkeklerin ise daha yaşlı kadınlara görece, diğer ölümcül yöntemlerden daha çok, intihar sonucu öldüğünü tespit etmişlerdir. Ayrıca daha genç yaştaki bireyler ateşli silah gibi daha ölümcül yöntemlere başvururken; daha ileri yaştakiler kendini asma ve zehirlenmeyi tercih etmektedirler (Shojaei ve ark., 2014).

Miller, Segal ve Coolidge'nin (2001) genç ve ileri yaştaki erişkinlerin intihar düşüncesini ve yaşamı sürdürme nedenlerini karşılaştırdıkları çalışmalarında gençler ve yaşlılar arasında intihar düşüncesinin belirtilmesinde bir farklılık gözlenmesine de yaşamı sürdürme nedenleri konusunda farklılıklar gözlenmiştir. Genç gruba kıyasla yaşlı grup, ahlaki engelleri ve çocukla ilgili kaygıları yaşamı sürdürme konusunda daha önemli olarak görmektedir. Ayrıca McLaren (2011) artan yaşın daha yüksek yaşamı sürdürme nedenleriyle, aileye karşı sorumlulukla, intihar korkusuyla ve ahlaki engellerle ilişkili olduğunu gözlemlemiştir.

Son olarak, Donald ve arkadaşlarının (2006) araştırmasına göre 18- 24 yaş arası bireylerde koruyucu faktörler; sosyal bağlantılar, problem çözmeye dayalı güven ve kontrol odağı şeklinde belirtilmektedir.

Eğitim düzeyi açısından bakıldığında eğitim düzeyi intihar davranışının yordayıcıları arasında yer almaktadır (Batıgün, 2005). Yöntem açısından kendini

asma ve yakma en çok düşük eğitim düzeyinde görülürken; kendini zehirlleme daha çok eğitilmiş bireylerde görülmektedir (Shojaei ve ark., 2014). Benzer şekilde düşük eğitim düzeyi intihar davranışı için risk faktörleri arasındadır (Chavez- Hernandez ve Macias- Garcia, 2015; Kim, Kim, Choi, Lee ve Park, 2016). Poorolajal ve diğerlerine (2015) göre de intihar girişiminde bulunan bireylerin çoğunluğu ortaöğretim ve lise seviyesinde yer almaktadır. Başka bir deyişle, eğitim düzeyi azaldıkça tamamlanmış intihar davranışı da artmaktadır. Benzer şekilde intihar girişiminde bulunan bireylerin eğitim düzeyinin diğerlerine göre daha düşük olduğu belirtilmektedir (Zhang ve Li, 2013). Yaşlılarla yapılan başka bir çalışma da bu bulguyu desteklemektedir. Yaşlı nüfuzda intihar davranışı düşük eğitim düzeyi ile ilişkilidir (Torresani, Toffol, Scocco ve Fanolla, 2014). Diğer yandan Chen ve arkadaşlarına (2012) göre eğitim düzeyi yükseldikçe intihar riski de artmaktadır.

Medeni durum ve intihar ilişkisine bakıldığında; intihar girişiminde bulunan bireylerin çoğunluğu yalnızdır (Poorolajal ve ark., 2015). Benzer biçimde Torreani ve diğerlerinin (2014) çalışmasına göre yaşlılarda intihar davranışı yalnız yaşamakla ilişkilidir.

Roskar ve diğerlerinin (2011) çalışmasına göre kontrol grubundaki katılımcılara kıyasla intihar girişiminde bulunan katılımcıların büyük çoğunluğu son beş yılda evlilik, boşanma ya da dul kalma gibi medeni durum değişiklikleri deneyimlemişlerdir. İntihar girişiminde bulunan bireylerin bu medeni hal değişikliğinin neredeyse yarısı intihar davranışından bir sene öncesinde görülürken; kontrol grubundaki katılımcılarda son beş yıla eşit şekilde dağılmıştır.

Yamauchi ve arkadaşlarına (2012) göre boşanmış insanlar son 25 yıl içerisinde; ancak özellikle 2000 ve 2005 yılları arasında intihar davranışı açısından yüksek risk grubunda yer almaktadırlar.

Kuzey İrlanda’da yapılan (Corcoran ve Nagar, 2010) bir çalışmada erkekler için daha fazla olsa da her iki cinsiyet için de evlilik koruyucu bir faktör olarak tespit edilmiştir. Özellikle boşanmış genç yaştaki erkekler intihar için yüksek risk grubundadırlar. Hiç evlenmemiş olmak ise 20 ile 34 yaş arası kadınlarda risk olarak görülmektedir (Özgüven, Soykan ve Haran, 2003). Daha genç yaştaki bireyler için daha doğru olsa da her iki cinsiyet için de boşanmak, evli olmaya kıyasla intihar davranışında üç kat daha fazla risk taşımaktadır (Corcoran ve Nagar, 2010). Özet olarak evlenmemiş olmak, boşanmak, ayrılmak ya da dul kalmak intihar için risk faktörleri arasında görülmektedir (Masocco ve ark., 2008).

Sosyoekonomik düzey (SED) değişkeni açısından ele alındığında; yoksulluk ve ekonomik stres, intihar davranışı açısından risk oluşturmaktadır (Chavez-Hernandez ve Macias- Garcia, 2015). Benzer şekilde işsiz olmak intihar davranışı için risk faktörlerindendir (Yamauchi ve ark., 2012; Kim ve ark., 2016; Moga, Burtea ve Ifteni, 2014; Özgüven ve ark., 2003). İşsiz olmanın yanı sıra (Gandy ve ark., 2013; Zincir ve ark., 2014) emekli olmak da (Masferrer, Garre- Olmo ve Caparros, 2016) intihar davranışı için risk faktörleri arasında yer almaktadır. Ayrıca gelir ve iş kaybı problemi deneyimleyen bireylerde depresyon geliştirme ve intihar riski artmaktadır (Madianos, Alexiou, Patelakis ve Economou, 2014). Son olarak Aslan ve Hocaoglu’nun (2014) çalışmasına göre düşük SED yaşlılarda intihar davranışı için risk faktörleri arasındadır. Benzer şekilde intihar girişiminde bulunan bireylerin diğerlerine göre daha düşük gelire sahip oldukları belirtilmektedir (Zhang ve Li,

2013). Diğer yandan yüksek SED'deki katılımcıların yaşamı sürdürme nedenleri diğer gruplara göre daha fazladır (Rieger, Peter ve Roberts, 2015).

Alanyazında yapılan çalışmalardan anlaşılağı üzere, intihar girişimleri kadınlarda daha fazla iken; erkeklerde tamamlanmış intiharlar daha sık görölmektedir. Ayrıca kadınlar ilaç içme, bileklerini kesme gibi daha az şiddetli yöntemlere başvururken; erkekler kendini asma, ateşli silahlar gibi daha şiddetli ve öldürücü yöntemleri tercih etmektedir. Yaş açısından birçok çalışma genç nüfusta intihar davranışının daha sık göröldüğünü doğrulamaktadır. Eğitim açısından ele alındığında birçok çalışma düşük eğitim düzeyi ve intihar davranışı arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Medeni durum açısından hiç evlenmemiş olanlar, boşananlar, dul kalanlar ve ayrılanlar evli bireylere göre daha fazla risk altındadırlar. Son olarak SED değişkenine göre işsiz olmak ve düşük SED' de yer almak intihar riskini artırmaktadır.

1.6. İNTİHAR VE YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ İLE İLGİLİ DİĞER DEĞİŞKENLER

Bu kısımda çalışma boyunca yaşamı sürdürme nedenleri ve intihar ile ilişkisi olduğı düşünölen temel değışkenler hakkında bilgi verilecektir.

1.7. Kişilerarası Kabul Red Kuramı (Eski Adıyla Ebeveyn Kabul Red Kuramı)

İlgili alanyazında Ebeveyn Kabul Red Kuramı (EKAR) olarak bilinen kuramın ismi Kişilerarası Kabul Red Kuramı olarak değiştirilmiştir (Rohner, 2015). İlerleyen kısımlarda bu isimle yer alacaktır.

Psikoloji literatüründe hâkim olan birçok kuramda (psikanalitik teori, şema terapi yaklaşımı, psikososyal teori vb.) görüldüğü gibi çocuklukta deneyimlenen yaşantılar, yetişkinlikte bireyin kişiliği ve psikopatolojisi açısından önem arz etmektedir. Rohner (1975, 1986) tarafından geliştirilen Kişilerarası Kabul Red kuramı bireyin çocuklukta yaşadığı ebeveyn kabul ya da reddinin, yetişkinlikteki psikolojik uyumu ve ilişkileri açısından önemli olduğunu ileri sürmektedir. Rohner'e (1986, s. 14) göre Kişilerarası Kabul Red kuramı, *"başta ebeveyn kabul-reddi olmak üzere, kişilerarası kabul-reddin temel nedenlerini, sonuçlarını ve diğer ilişkili değişkenleri açıklamaya ve yordamaya çabalayan kanıt-temelli yaşam boyu gelişim ve sosyalizasyon kuramı"* olarak tanımlanmakta ve veriler değişik kültürlerde yapılmış çalışmalara dayanmaktadır.

Kişilerarası Kabul Red kuramı, beş sınıfa ayrılmış soruları, üç alt alan içinde açıklamaya çalışmaktadır. Bunlar kişilik, başetme ve sosyokültürel alandır. Kişilik alanı iki genel soruya cevap aramaktadır: İlki tüm sosyokültürel sistemlerde, etnik gruplarda, cinsiyette çocukların ebeveyni ya da diğer bağlanma figürleri tarafından kabul ya da reddedildiklerinde, aynı şekilde cevap verip vermedikleriyle ilişkilidir. İkincisi çocuklukta deneyimlenen kabul ya da reddin, yetişkinlik ve ileriki yaşlarda hangi derecede kendini göstereceği ile ilgilidir (Rohner, 1986, 2015).

Başetme alt alanı, bazı çocuk ya da yetişkinlerin reddedilen diğer insanlara kıyasla duygusal olarak daha verimli bir şekilde baş etmelerini neyin sağladığı ile ilgilenmektedir (Rohner, 1986, 2015).

Son olarak sosyokültürel alan bazı ebeveynlerin sıcak ve şefkatli olmasına karşın bazılarının neden soğuk, saldırgan ya da ihmal edici olmasıyla ilgilenmektedir. Ayrıca ebeveynlerin bu davranış biçimlerinde toplumun, ailesel ve psikolojik faktörlerin etkisini incelemektedir (Rohner, 1986, 2015).

Kişilerarası Kabul Red kuramında ebeveyn kavramı çocuğa bakım veren kişiler anlamına gelmekte; zorunlu bir şekilde biyolojik ya da evlat edinici anne babayı kastetmemektedir (Rohner, 2015).

1.7.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Ebeveyn sıcaklığı tek bir boyut üzerinde süreklilik oluşturmaktadır. Daha açık bir deyişle, ebeveyn kabulü boyutun bir ucunda, ebeveyn reddi ise diğer ucunda yer almaktadır. Tüm insanlar bir şekilde bu boyutun herhangi bir noktasında yer alabilir; çünkü her birimiz çocuklukta bize bakım veren kişiler tarafından az ya da çok sıcaklık, sevgi, düşmanlık veya ihmal deneyimlemiştir. Sonuç olarak sıcaklık boyutu çocuk ve ebeveyni arasındaki duygusal bağın kalitesi ile ilgilenmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

Kabul etme kavramı, bir insanın diğerine karşı gösterdiği ya da diğerlerinden gördüğü sıcaklık, şefkat, ilgi, bakım ve desteği kapsamaktadır. Kabul; fiziksel ve sözel olmak üzere iki tür davranış kalıbıyla kendini göstermektedir. Fiziksel davranışlar; sarılma, okşama, bakışlarla onaylama, öpme, gülümseme gibi gözle

görülür davranışları içermektedir. Sözel davranışlar ise övme, iltifat etme, çocukla ilgili güzel şeyler söyleme, çocuğa hikâye anlatma ya da şarkı söyleme gibi davranışlardan oluşmaktadır (Rohner, 1975, 1986, 2015).

Red kavramı ise ebeveyn çocuk arasındaki ilişkide yukarıda belirtilen pozitif durumların yokluğunu, geri çekilmesini ve buna ek olarak fiziksel ve psikolojik birtakım yaralayıcı davranış ve durumların eklenmesini içermektedir. Rohner'e (1975, 1986, 2015) göre anne baba çocuğunu dört farklı yolla reddedebilmektedir.

Soğuk ve duygusuz: Bu ebeveynler kabul etmenin yukarıda bahsedilen fiziksel ve sözel göstergelerini çocuklarına göstermemekte ya da eksik olarak göstermektedirler.

Düşmanca ve saldırgan: Saldırganlık, bir insana, bir nesneye ya da kişinin kendisine fiziksel ve psikolojik olarak zarar verme niyetiyle yaptığı davranışları içermektedir. Ebeveyn düşmanlığı; öfkenin, düşmanlığın ve kırgınlığın çocuğa karşı duygusal bir tepkisidir ve kendini fiziksel veya sözel düşmanlık şeklinde göstermektedir. Fiziksel saldırganlık; vurma, itme, ısırma, sarsma, sıkıştırma gibi davranışları kapsarken; sözel saldırganlık; iğneleme, küçümseme, küfürlü konuşma, çocuğa acımasız ve kaba şeyler söyleme şeklinde görülebilmektedir.

Kayıtsız ve ihmalci: Kayıtsızlık, çocuğa karşı ilgi göstermeme veya çocukla gerçek anlamda ilgilenmeme anlamına gelen duygusal bir durumdur. İhmal ise çocuğun fiziksel, tıbbi, eğitimsel ve diğer ihtiyaçları ile ilgilenmemeyi veya çocuğun ihtiyaç, endişe ya da isteklerini görmezden gelmeyi ifade etmektedir. İhmalin iki göstergesi ebeveynin fiziksel ve psikolojik olarak mevcut olmamasıdır. Fiziksel ulaşılmazlıkta ebeveyn fiziksel olarak orada bulunmamakta ve çocuk yalnız

kalmaktadır. Psikolojik ulaşılmazlıkta ise ebeveyn çocuğun yanında fiziksel olarak bulunsa bile çocuğun psikolojik olarak ebeveyne ulaşmasına izin verilmemektedir.

Ayrışmamış reddetme: Yukarıda belirtilen reddetme göstergelerinde biri mevcut olmasa da çocuğun kendisini seilmeyen, istenilmeyen ve reddedilen olarak hissetmesi anlamına gelmektedir. Ayrışmamış redde kişi herhangi bir gözlenebilir gösterge olmasa da kendisinin seilmediğini düşünmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.2. Psikolojik Uyum

Çocukken ebeveyn reddine maruz kalan çocuklar, yetişkinliklerinde güçlü bir sıcaklık ihtiyaı çekmekte; ancak bu sıcaklığı nasıl göstereceklerini bilememektedirler. Ayrıca bu çocuklar diğerlerine kıyasla samimi ve kalıcı ilişkiler kurma konusunda da zorluk çekmektedirler. Böyle bir durumda reddedilen çocukların ileride kendi çocuklarını reddetmeleri de çocukken kabul görenlere göre daha olasıdır (Rohner, 1975).

Ebeveynleri tarafından reddedildiklerini düşünen çocuklar çocuklukta ve yetişkinlikte birtakım sosyal, davranışsal ve duygusal problemler geliştirebilmektedirler. Ancak bir çocuğun ebeveyn kabulü yaşamış olması ileriki hayatında iyi bir psikolojik uyumunun olacağı anlamına da gelmemektedir. Birtakım yaşam olayları bireyin hayatında girebilmekte ve zorluk yaşamasına sebep olabilmektedir (Rohner, 1986).

Rohner'e (1975, 1986, 2015) ve Kişilerarası Kabul Red kuramı kişilik alt alanına göre çocuklukta ebeveyn reddi deneyimleyen çocuklar ilerideki hayatlarında yedi kişilik özelliği gösterme eğilimindedirler.

1.7.2.1. Bağımlılık ve Savunucu Bağımsızlık

Bağımlılık, kuramda yer alan yedi kişilik özelliği arasında tanımlanması ve anlaşılması en zor olan özellik olmasına rağmen en genel anlamıyla diğer insanlardan tepki almaya, özellikle olumlu tepki almaya yönelik duygusal bir ihtiyaç veya istek olarak tanımlanmaktadır. Bağımlı davranış ise çocuk veya yetişkinin kendileri için önemli olarak gördükleri kişilere karşı olumlu tepki alabilme amacıyla bulundukları girişimleri ifade etmektedir.

Bağımlılık ve sevginin geri çekilmesi ya da reddedilme arasındaki olası ilişki karmaşık ve eğilidir. Başka bir deyişle, normal koşullarda kabul gören bir çocuk bir dereceye kadar bağımlıdır. Ebeveynlerin tutumu artarak reddedici bir hale gelmeye başlayınca çocuk da bir noktaya kadar olumlu tepki alabilmek için yaptığı girişimleri yoğunlaştırmaktadır; yani artarak bağımlı hale gelmektedir. Bir noktadan sonra çocuk, bağımsız hale gelmekte ve bu bağımsızlık sağlıklı olarak değil savunucu olarak gelişmektedir. Bu durumdaki çocuklar için sürekli olarak düşmanca veya kayıtsızca davranan ebeveynlerden olumlu tepki beklemek acı verici olmaktadır. Kısacası savunucu bağımsızlık, daha ileri yaralanmalara karşı ciddi bir şekilde reddedilen çocuğun göstermiş olduğu bir tepkidir; reddedilmenin acısıyla başa çıkabilmek için sergiledikleri bir tutumdur.

Reddedilen çocuğun artan bağımlılık durumundan savunucu bağımsızlığa geçtiği nokta, çocuktan çocuğa değişmekte ve reddin süresi, şekli ve şiddetinden etkilenmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.2.2. Düşmanlık ve Saldırganlık

Düşmanlık; kırgınlık, öfke ve kızgınlıkla ilgili içsel veya duygusal bir durumdur. Saldırganlık ise öfke veya düşmanlığın davranışsal olarak ifade edilmesi anlamına gelmekte ve birini ya da bir şeyi fiziksel veya psikolojik olarak incitme niyetini içermektedir. Pasif saldırganlık, saldırganlığın daha az doğrudan olanıdır. Surat asma, somurtma ve inatçılık şeklinde görülebilmektedir.

Reddedilen çocuklar ebeveynlerine karşı kırgın ve öfkeli olma eğilimi içerisinde. Bu öfkelerini doğrudan veya bastırılmış bir şekilde ifade edebilmekte veya öfke yönetimiyle ilgili sorunlar gösterebilmektedirler. Kişilerarası Kabul Red kuramına göre eğer ebeveyn reddi düşmanca ve saldırganca gerçekleşmiş ise reddedilen çocuklar da düşmanca, saldırganca ya da pasif saldırganca davranışlar sergileyebilmektedir. Bazı durumlarda ise ebeveynler çocuklarına öfkelerini açıkça gösterme konusunda izin vermemekte; bu çocuklar düşmanlıklarını yönetme konusunda sorun yaşama eğiliminde olmaktadır. Bastırılmış ya da aşırı kontrol edilmiş bu öfke kendini gizlenmiş ve sembolik yapılarla gösterebilmekte; saldırgan fantezi ya da rüya şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.2.3. Duygusal Tepkisizlik

Duygusal duyarlılık, kişinin duygularını açık ve özgür bir biçimde ifade edebilme yeteneğidir. Duygusal duyarlılığa sahip bireyler daha yakın ve samimi kişilerarası ilişkiler kurmakta ve diğer insanların duygularına cevap verebilme konusunda daha az sıkıntı yaşamaktadırlar. Diğer taraftan duygusal olarak tepkisiz bireyler, diğer insanlardan duygusal olarak izole edilmişlerdir. Diğerleriyle olan duygusal bağlılıkları sınırlı ya da savunucu bir biçimdedir. Bu kişiler, soğuk, ilgisiz, tepkisiz, doğallıktan yoksun olabilmekte ve sıcaklık gösterme ya da diğerlerinin sıcaklığına tepki verme konusunda sorun yaşayabilmektedir.

Ciddi şekilde reddedilen çocuklar nasıl sevgi göstereceklerini öğrenememektedir. Bu çocuklar daha ileri yaşantılarında deneyimleyecekleri olası duygusal incinmelere karşı duygusal olarak geri çekilmekte, olumlu tepki için daha az girişimde bulunmakta ve duygularını kendi içlerine hapsedmektedirler. Başka bir deyişle, duygusal olarak yalıtılmış, sıcaklık kuramayan, başkalarıyla samimi ve açık ilişkilerde bulunamayan kişiler haline gelmektedirler. Uç durumlarda ise bu bireyler duygusal olarak hissizleşmiş, tepkisiz ve düz olabilmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.2.4. Duygusal Tutarsızlık

Bireyin duygu durumundaki tutarlılığa, küçük engeller, başarısızlıklar, zorluklar ve diğer stres yaratıcı durumlar karşısında alt üst olmadan duygusal olarak

karşı koyabilme yeteneğine karşılık gelmektedir. Duygusal açıdan tutarlı bir birey, günlük stresleri duygusal olarak alt üst olmadan, endişe, gerginlik veya sinirli hissetmeden tolere edebilmektedir. Diğer yandan, duygusal olarak tutarsız bireyler, duygu durumlarında ani, sık ve tahmin edilemez dalgalanmalar yaşayabilmekte; bir kutuptan diğerine geçebilmektedirler (örneğin, mutluluktan mutsuzluğa, memnuniyetten memnuniyetsizliğe). Ayrıca duygusal olarak tutarsız kişiler önemsiz başarısızlıklarda, zorluklarda veya hayal kırıklıklarında kolaylıkla alt üst olabilmekte; stres altında dengeleri bozulabilmektedir.

Ebeveyn reddinin vermiş olduğu psikolojik zarar sonucu sevilmediğini hisseden çocuklar, strese karşı, kabul görenlere kıyasla daha az dayanıklı olmaktadır. Bu çocuklar daha az ego gücüne sahip olup duygusal olarak daha az tutarlıdır. Günlük önemsiz stresler karşısında bile duygusal olarak alt üst olabilmekte ve öfke nöbetleri yaşayabilmektedirler (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.2.5. Olumsuz Öz-Saygı ve Olumsuz Öz-Yeterlik

Öz- saygı ve öz- yeterlik daha genel bir kavram olan öz değerlendirmenin türlerindendir. Öz değerlendirme; kişinin kendisiyle ilgili hislerini, tutum ve algılarını içermekte ve pozitiften negatife doğru bir uzantıda yer almaktadır.

Öz- saygı bireyin kendisini değer ve önem açısından duygusal olarak değerlendirmesidir. Olumlu öz- saygıya sahip bireyler; kendilerini sevmekte, onaylamakta, kabul etmekte ve kendilerinden memnun olmaktadır. Bu bireylerin kendileriyle ilgili çok az hayal kırıklıkları bulunmakta ve kendilerini saygıya değer

ve değerli bir insan olarak görmektedirler. Diğer yandan olumsuz öz- saygıya sahip bireyler; kendilerini sevmemekte, onaylamamakta, değerlerini düşürmekte, başkalarına göre yetersiz ve aşağılık hissetmekte, kendilerini değersiz ve suçlanmaya layık görmektedirler. Her birey kendisini bu uzantıda herhangi bir yerde konumlandırabilmektedir.

 z- yeterlik bireyin kendi yetkinliği ile ilgili yaptığı yargılamalara karşılık gelmektedir. Olumlu  z- yeterliğe sahip bireyler kendilerini problemlerle tatmin edici olarak baş edebilir şeklinde görmekte, kalkıştıkları işlerde başarılı olacaklarını düşünmekte, kendilerine güvenmekte, kendilerinden emin olmakta ve kendilerini sosyal yönden yeterli görmektedirler. Olumsuz  z- yeterliğe sahip kişiler ise kendilerini yetersiz olarak görmekte, günlük ihtiyaçlarını başarılı bir şekilde karşılayamayacaklarını düşünmekte, istedikleri şeyleri yapamayacaklarını hissetmektedirler.

Kendilerini değersiz, işe yaramaz, cezaya layık olarak gören çocuklar bu görüşlerini kolaylıkla yetersizlik ve acizlikle ilgili inançlara genelleyebilmektedirler. Bu  ocuklar yaşadıkları önemli olaylar üzerine çok az kontrolleri olduğuna inanmaktadır. Olumsuz  z- saygı ve öz- yeterlik kendi kendini doğrulayan kehanete dönüşebilmektedir. Yani bu çocuklar yetersiz ve değersiz hissettikleri için bu şekilde davranmakta; diğer insanlar onları olumsuz değerlendirmekte ve öz- saygı ve öz- yeterlik ile ilgili olumsuz inançları bir kez daha pekişmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.2.6. Olumsuz Dünya Görüşü

Bireyin genel anlamda hayatla, evrenle ve var oluşla ilgili olumlu ya da olumsuz bir değerlendirmesine karşılık gelmektedir. Olumlu dünya görüşüne sahip birey; hayatı iyi, güvenli, arkadaşça, mutlu, tehdit edici olmayan bir şekilde algılamaktadır. Diğer taraftan, olumsuz dünya görüşüne sahip birey ise hayatı kötü, güvensiz, tehdit edici, hoş olmayan, düşmanca, tehlikelerle dolu olarak görmektedir. Dünya görüşü bireyin ekonomik, sosyal ve politik olaylarla ilgili bilgisinden bağımsızdır. Diğer bir deyişle, dünya görüşü bireyin varoluşun kalitesini iyi ya da kötü olarak görmesi ile ilgili algı ya da hislerine karşılık gelmektedir.

Bir kişinin gerçeğe, hayata veya dünyaya ilişkin psikolojik kurgusu büyük ölçüde çocuklukta, evdeki deneyimleri sonucunda, özellikle ebeveyn kabul ya da reddi sonucunda şekilleniyor gibi görünmektedir. Reddedilen çocuklar ailede yaşanan bu yaralayıcı deneyimleri hayata, evrene genellemekte ve hayatı ve evreni düşmanca, güvensiz, nahoş olarak nitelendirmektedirler (Rohner, 1975, 1986, 2015).

Kişilerarası Kabul Red kuramına göre herhangi bir önleyici gelişimsel deneyim yaşanmadıkça, reddedilen çocuklar kabul görenlere kıyasla daha bağımlı ya da savunucu bağımsız, duygusal olarak tepkisiz, düşmanca, saldırganca veya pasif saldırganca, olumsuz öz- saygı ve öz- yeterliğe sahip, olumsuz dünya görüşünde ve duygusal olarak daha az tutarlı yetişkinler haline gelmektedirler. Ayrıca red deneyimleyen çocuklar yetişkinliklerinde kendi çocuklarına da red davranışı göstermekte ve bu döngü devam etmektedir (Rohner, 1975, 1986, 2015).

1.7.3. Hatırlanan Kişilerarası Kabul Red İle İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişki

İlgili alanyazında hatırlanan anne baba kabul reddi ile intihar arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Genel olarak çalışmalar anne baba reddi ile intihar arasındaki ilişkiye yönelmiş; yaşamı sürdürme nedenleri ve anne baba kabulü çok fazla çalışılmamıştır.

Hatırlanan ebeveyn reddi intiharla ilişkili olmakla birlikte ebeveyn reddi deneyimleyen bireyler intihar düşünce ve davranışı açısından daha fazla risk taşımaktadırlar (Campos, Besser ve Blatt, 2013). Benzer şekilde algılanan ebeveyn reddi ile intihar arasında doğrudan ilişki; ayrıca hatırlanan ebeveyn reddi ve intihar arasında da depresyon ve kişilerarası ihtiyaçların aracı etkisi de bulunmaktadır (Campos ve Holden, 2015). Bir başka çalışma da benzer şekilde ebeveyn reddi ile intihar arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilere işaret etmektedir (Sobrinho, Campos ve Holden, 2016).

İntihar davranışıyla ilgili değişkenlerin incelendiği bir çalışmada zorlayıcı ebeveynliğin, olumsuz okul tutumlarının ve algılanan ayrımcılığın yanısıra ebeveyn reddi de intihar davranışı ile ilişkili bulunmuştur (Walls, Chapple ve Johnson, 2007).

İntihar davranışını açıklayan değişkenlerin incelendiği bir başka çalışmada ise birden çok psikolojik rahatsızlığın, umutsuzluğun, psikiyatrik problemler için geçmişte görülen tedavilerin yanısıra; sıcaklık göstermeden kontrol edici davranan baba figürünün varlığı da intihar davranışını yordamaktadır (Groholt, Ekeberg ve Haldorsen, 2006).

Çinli ergenlerle yürütülen bir çalışmada annelerinin daha az sıcak ve şefkatli olarak değerlendiren ergenlerin daha ciddi intihar düşüncesi belirttikleri gözlemlenmiş olup bu etki kadınlarda erkeklere göre daha fazladır (Wong, De Man ve Leung, 2002). Ayrıca ebeveyn reddi daha yüksek düzeyde kendilik ve kişilerarası uyumsuz şemalarla ve böylelikle de kendini yaralama davranışında kendilik ve kişilerarası motivasyonlarla ilişkili bulunmuştur (Quirk, Wier, Martin ve Christian, 2015).

Kendilerini anne ya da babaları tarafından çocuklukta reddedilen ya da ihmal edilen olarak algılayan kadın depresyon hastaları yaşamları boyunca en az bir intihar girişiminde bulunma konusunda daha fazla risk taşımakta; bu ilişki erkeklerde görülmemektedir (Ehnvall, Parker, Hadzi- Pavlovic ve Malhi, 2008). İntihar düşüncesi hatırlanan otoriter ebeveynlik, düşük ebeveyn kabulü, anne aşırı kontrolü, olumsuz çocuk yetiştirme pratikleri ve olumsuz aile ortamı ile ilişkili bulunmuştur. Olumlu aile ortamı ergenlerde intihar düşüncesi geliştirmeye yönelik koruyucu bir faktör olarak görülmektedir (Lai, McBride- Chang, 2001).

Anne kabulü depresyon aracılığı ile baba kabulü ise doğrudan bir şekilde intiharı yordamaktadır (Hardt, Herke ve Schier, 2011). Buna ek olarak, reddedici ya da ihmal edici ebeveyne sahip olmak intihar girişimi riskini ergenlerde 1.5 kattan daha fazla artırmaktadır. Ayrıca çocuklukta deneyimlenen anne baba sıcaklığı ve ergenlikteki anne kontrolü intihar girişimi ile negatif yönde ilişkilidir (Donath, Graessel, Baier, Bleich ve Hillemacher, 2014). Diğer yandan düşük sıcaklık ve şefkat, aşırı koruma, otoriter ebeveynlik ise intihar davranışı ile pozitif yönde ilişkilidir (Gau ve ark., 2008).

Kim ve Kim'in (2008) alışmasına göre baş etme yöntemleri, ocuk yetiştirme stilleri, depresyon, ebeveyn ocuk arasındaki ilişki ve psikosomatik belirtiler intihar davranışı açısından risk oluşturmaktadır.

Son olarak LGBT bireyleri üzerinde yapılan çalışmalara göre ergenliklerinde yüksek düzeyde aile reddi deneyimleyen bireyler diğerklerine kıyasla daha fazla intihar girişiminde bulunmakta; aile kabulü intihar düşünce ve davranışına karşı koruyucu bir faktör olarak görülmektedir (Ryan, Huebner, Diaz ve Sanchez, 2009; Ryan, Russell, Huebner, Diaz ve Sanchez, 2010).

1.8. Duygu Düzenleme Kavramı

Duygular değişen çevresel ihtiyaçlara yönelik etkili uyum biçimlerini yansıtan psikolojik ve fizyolojik fenomenlerdir. Psikolojik bir biçimde duygular; ilgiyi değiştirmekte, tepki hiyerarşisinde belirli davranışları yukarıya taşımakta ve bellekte uygun ilişkili ağları harekete geçirmektedir. Fizyolojik olarak duygular; farklı biyolojik sistemlerin tepkilerini hızlı bir şekilde organize etmektedir. Bu biyolojik sistemler; yüz ifadelerini, kas tonusunu, sesi, otonom sinir sistemi faaliyetini ve içsalgı bezleri aktivitelerini kapsamakta ve bunlar uygun tepki için gerekli olan vücutsal ortamı hazırlamaktadır. Ayrıca duygular çevremize göre kendi pozisyonumuzu belirlememize hizmet etmekte; bizi belirli insanlara, objelere, eylemlere, düşüncelere iletirken diğerklerinden uzaklaştırmaktadır. Son olarak duygular doğuştan gelen ve öğrenilmiş etkiler için kaynak görevi görmekte; birtakım değişmeyen özelliklerin yanısıra bireyler, gruplar ve kültürlere göre önemli değişimler gösteren diğerk özellikleri de içermektedir (Levenson, 1994).

Bu kapsamda duyguların esas işlevi organizasyondur. Duygusal tepki kişisel deneyim, davranış ve fizyoloji şeklinde dışa vurulmaktadır. Kişisel açı görüngüsel duygu deneyimini, algılanan fiziksel hisleri ve ilgili belleği kapsamaktadır. Davranışçı bakış açısı yüz ifadelerini, beden duruşunu ve ses tonunu içermektedir. Fizyolojik açı ise otonom, somatik ve merkezi sinir sistemi ve içsalgı bezleri tepkilerinden oluşmaktadır. Duygunun seste, yüz ifadesinde, mimiklerde ve vücut duruşundaki dışavurumcu özellikleri, duygu durumumuzun başkalarıyla olan iletişimde önemli bir işlev görmektedir. Bu sinyaller iki yönlüdür; ilki diğerlerinin nasıl hissettiğimize dair bilgilenmesini sağlama ve ikincisi de diğerlerinin davranışlarını etkileme yoluyla olmaktadır (Levenson, 1994).

Gross ve Thompson'a (2007) göre duygunun üç ana özelliği bulunmaktadır. İlkinde göre duygular, birey bir durumla meşgul olduğunda ve durumu amaçlarına uygun bulduğunda ortaya çıkmaktadır. İkincisine göre duygular çok yönlüdür. Başka bir deyişle duygular, kişisel deneyim, davranış, merkezi ve periferik fizyolojideki değişimleri kapsamaktadır. Son olarak duygular zorunlu bir yapıya sahip olmakla birlikte yaptığımız eylemi engelleyebilmekte ve bilincimizde kendilerini görünür kılmaktadırlar.

Bu bağlamda, duygu düzenleme; bireyin hangi duygulara, ne zaman sahip olduğunu ve bu duyguları nasıl deneyimleyip ifade ettiğini gösteren süreçlere karşılık gelmektedir. Duygu düzenleme süreçleri otomatik veya kontrollü; bilinçli veya bilinçdışı olabilmekte ve duygu üretme sürecinde bir ya da birden çok noktada etkili olabilmektedir (Gross, 1998).

Uyuma yönelik duygu düzenleme, belirli birtakım duyguların hariç tutulması yerine deneyimlenen duyguların değiştirilmesini içermektedir. Bu uyarılma değişimi

duyguyla alakalı aciliyetin azaltılmasına hizmet edecek şekilde düşünölmekte ve böylelikle birey, kendi davranışlarını kontrol edebilmektedir (duyguların kontrol edilmesine karşı olarak). Bu bağlamda duygu düzenleme aşğıdaki adımları içermektedir (Gratz ve Roemer, 2004):

(a) Duyguların farkındalığı ve anlaşılması

(b) Duyguların kabulü

(c) Dürtüsel davranışları kontrol etme becerisi ve olumsuz duygular deneyimlerken hedefteki amaçlara uygun davranma

(d) Kişisel amaçları ve durumsal ihtiyaçları karşılama amacıyla duygusal tepkileri istenilen şekilde ayarlama ve duruma uygun duygu düzenleme stratejilerini esnek bir şekilde kullanma becerisi.

Bu becerilerden herhangi birinin ya da tümünün yokluğu duygu düzenleme güçlüğüne veya duygudurum bozukluğuna işaret etmektedir (Gratz ve Roemer, 2004).

Gross (1998, 1999, 2001) da en geniş anlamıyla, duyguların tepkiden önce ya da sonra ortaya çıkışına bağlı olarak iki tür duygu düzenleme stratejisi tanımlamış ve öncül- odaklı ve tepki- odaklı duygu düzenleme stratejileri arasında bir ayrım yapmıştır. Öncül odaklı stratejiler duygusal yanıt eğilimi tamamıyla aktive olmadan ve davranışsal ve periferik fizyolojik tepkimizi değıştirmeden önce kullanılan stratejilerdir. Öncül odaklı stratejilere örnek bir iş görüşmesini geçme kalma testi yerine, şirket hakkında daha fazlasını öğrenmek için bir fırsat olarak görmektir. Gross burada bilişsel nitelik taşıyan yeniden çerçevelemeyi önermektedir. Buna göre durum kendi başına duygu oluşturmamakta; duygu oluşumuna neden olan bireyin

durumu değerlendirmesi şeklinde olmaktadır. Yani duygu düzenleme stratejilerinde önemli olan durumun değerlendirilme şeklinin değiştirilmesidir. Yeniden ereveleme, potansiyel duygu ortaya çıkarıcı durumun bilişsel olarak nötrleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda deneyimsel, davranışsal ve fizyolojik yanıtları azaltmaktadır. Duygusal açıdan olumsuz durumlarda olumsuz duygusal davranışları azaltmakta; ancak olumlu duygusal davranışları azaltmamaktadır.

Tepki odaklı stratejiler ise duygusal yanıt eğilimi oluştuktan ve bir kez duygu ortaya çıktıktan sonra kullandığımız stratejilerdir. Buna rnek çocuğunu kreşe ilk defa bırakan bir ebeveynin anksiyetesini göstermek yerine gizlemesidir (Gross, 1998). Gross burada tepki odaklı stratejilerden olan ve kişinin varolan duygu ifade edici davranışı veya yanıtı baskılaması ya da engellemesi anlamına gelen baskılama önermektedir. Baskılama tepki odaklı olduğu için duygu oluştuktan sonra kullanılmaktadır. Baskılama, duygu deneyimini tümüyle değiştirmemekte; ancak süregelen duygu ifade edici davranışı engellemede kullanılan çaba sonucunda fizyolojik aktivasyonu artırmaktadır. Baskılama duygusal durum boyunca kendini gözleme ve denetleme içeren bir duygu düzenleme stratejisi olduğu için bilişsel olarak masraflıdır. Ayrıca baskılama hem negatif hem de pozitif duygu ifade edici davranışları azaltmaktadır. Olumlu duygu ifade edici davranıştaki azalma sosyal etkileşimi engelleyebilmekte ve diğer bireylerde olumsuz tepkilere yol açabilmektedir (Gross, 1998, 1999, 2001).

Sonuç olarak yeniden çerçeveleme olumsuz durumlarda ifade edici davranışı veya duygu deneyimini azaltmakta ancak fizyolojik tepkiyi, belleği veya etkileşimde bulunan diğer kişileri olumsuz olarak etkilememektedir. Diğer taraftan baskılama

bellege zarar vermekte ve hem duygu düzenlemeye aktif olarak katılan bireyde hem de etkileşimde bulunduğu diğerlerinde fizyolojik tepkiyi artırmaktadır. Gross' a (2001) göre öncül odaklı olarak yapılan yeniden çerçeveleme tepki odaklı olarak yapılan baskılamaya göre daha etkili olmaktadır.

Gross (1998), öncül odaklı ve tepki odaklı stratejileri geliştirerek ileri sürdüğü süreç modelinde duygu düzenleme için beş nokta belirtmektedir. Gross'un Duygu Düzenlemede Süreç Yönelimli Modeli büyük ölçüde kabul görmektedir.

(a) Duruma yönelik seçim: Duyguları düzenleme amacıyla belirli insanlara, mekânlara veya nesnelere yaklaşma ya da kaçınma olarak tanımlanmaktadır.

(b) Duruma yönelik değişiklik: Seçilen durumun yarattığı duygusal etkiyi değiştirmek için durumla ilgili değişiklik yapma çabasıdır.

(c) Dikkat noktası: Bireyin duygularını etkileme amacıyla içinde bulunduğu durumda birçok seçenek arasından odaklanacağı yönü belirlemesidir.

(d) Bilişsel değişiklik: Kişinin duruma uygun olan seçeneklerden hangisini seçeceğiyle ilgilidir. Başka bir deyişle bireyin durumun anlamını değiştirmesine işaret etmektedir. Duruma yönelik seçim, değişiklik, dikkat noktası ve bilişsel değişiklik, duygusal yanıt ortaya çıkmadan önce kullanıldıkları için öncül odaklı stratejilerdendir.

(e) Tepki değişikliği: Duygular bir kez oluştuktan sonra fizyolojik, deneyimsel ve davranışsal tepki eğilimlerini değiştirme girişimleri demektir. Duygular oluştuktan sonra ortaya çıktığı için tepki odaklı stratejiler arasında yer almaktadır (Gross, 1998).

John ve Gross'a (2004) göre duygu düzenleme psikolojik ve fiziksel sağığı etkilemektedir. Başka bir deyişle duygu düzenleme ile psikolojik ve fiziksel sağık arasındaki ilişki duygusal, bilişsel, sosyal ve genel iyilik hali yoluyla olmaktadır.

Uyumlu bir adaptasyon için duygu düzenleme kavramı önem taşımaktadır. Bazı duygu düzenleme türlerinin kullanımı açıkça etkili ve yararlı iken bazılarının kullanımı hem bireysel hem de umumi psikolojik sağık üzerinde olumsuz etkilere sahiptir (Gross ve Munoz, 1995).

1.8.1. Duygu Düzenleme ve İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişki

İlgili literatürde kendine zarar verme davranışı, intihar girişimi/ davranışı ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişki sıkça araştırılan konular arasında yer almaktadır. Diğer taraftan yaşamı sürdürme nedenleri ve duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelendiğı çok fazla çalışma bulunmamaktadır.

Kendine zarar verme davranışında bulunan ve bulunmayan kadınlar üzerinde yapılan çalışma sonucunda duygu düzenleme güçlüğü kendine zarar veren kadınları vermeyenlerden ayırt etmektedir. Kendine zarar verme davranışında bulunan kadınlar arasında duygu düzenleme güçlüğü kendine zarar verme davranışının sıklığını yordamaktadır. Duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişim ve duygusal açıklığın yokluğu kendine zarar verme davranışını yordamakta ve sıklık açısından da varyansın büyük çoğunluğunu açıklamaktadır (Gratz ve Roemer, 2008).

Bir başka çalışmada kendine zarar veren bireylerin bunu durdurması ile daha fazla duygu düzenleme becerilerine sahip olmak, yaşamda daha fazla anlam bulmak ve yaşamdan daha fazla memnuniyet duymak değişkenlerinin ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Whitlock, Prussien ve Pietrusza, 2015).

Düşük duygu düzenleme yeteneği (olumsuz duygusal tepkiselliğin olmasına gerek duyulmadan) kendine zarar verme davranışı ile ilişkili olarak görülmekte ve kendine zarar verme davranışında risk faktörü olduğu düşünülmektedir (Davis ve ark., 2014). Ayrıca bu bireylerin bunu bir duygu düzenleme stratejisi olarak sürdürdüğü ve olumsuz duygulardan bu şekilde kurtulduklarını sandıkları da belirtilmektedir (Andover ve Morris, 2014). Benzer şekilde stratejilere erişim güçlüğü alt ölçeği kendine zarar verme davranışındaki varyansın önemli bir kısmını açıklamaktadır (Perez, Venta, Garnaat ve Sharp, 2012).

Duygu düzenlemede güçlük; başka bir deyişle olumsuz duyguların kabul edilmemesi, duygusal farkındalık eksikliği ve amaca yönelik davranışların eksikliği dikkat ve hiperaktivite bozukluğu ile intihar düşüncesi arasındaki ilişkide ara bulucu rol oynamaktadır (Eck ve ark., 2015). Duygu düzenleme konusunda güçlük ve uyumlu duygu düzenleme stratejilerinin az olması intihar davranışının sıklığını artırmaktadır (Tamas ve ark., 2007).

Daha önce birden çok intihar girişimi bulunan bireyler diğerlerinden dürtü kontrol güçlüğü ve duygu düzenleme stratejilerinin kullanımı alt ölçeklerinde ayrılmaktadır. Ayrıca stratejilere erişim güçlüğü; intihar düşüncesine yatkınlığı, aynı konu üzerinde düşünüp durma ve umutsuzluk üzerindeki etkisi aracılığı ile artırmaktadır (Miranda, Tsypes, Gallagher ve Rajappa, 2013). Benzer şekilde daha önce birden çok intihar girişimi olan bireylerin, bir kez intihar girişiminde

bulunanlara göre duygularını kontrol etme konusunda daha düşük beceriye sahip oldukları görülmektedir (Choi ve ark., 2013).

Benzer şekilde başka bir çalışmada daha önce birden fazla intihar girişimi olan bireylerin, intihar düşüncesi ya da girişimi olmayan bireylerden duygusal tepkilerin kabul edilmemesi ve stratejilere erişim güçlüğü alt ölçeklerinde ayrıldıkları görülmektedir. Buna ek olarak, stratejilere sınırlı erişim mevcut intihar düşüncesini anlamlı bir şekilde yordamakta ve bu ilişki umutsuzluk aracılığı ile gerçekleşmektedir (Rajappa, Gallagher ve Miranda, 2012). Yeniden çerçeveleme ve baskılamanın araştırıldığı bir çalışmada baskılamanın artan intihar düşüncesini yordadığı görülmektedir (Forkmann ve ark., 2014).

Depresyon tanısı almış yaşlı bireylerde, yüksek olumsuz duygulanım ve sürekli olarak istenmeyen duyguların bastırılması ve duygusal ifadenin engellenmesi artan intihar düşüncesine ve umutsuzluğa yol açmaktadır (Lynch, Cheavens, Morse ve Rosenthal, 2004).

Duygu düzenlemede güçlük intihar düşüncesini doğrudan etkileyebilmektedir. Şöyle ki duygu düzenlemede güçlük yaşayan bireyler engellenmiş aidiyet, algılanan ağırlık/ külfet, umutsuzluk ve intihar düşüncesini artıran diğer değişkenleri deneyimleme konusunda daha yatkın olmaktadır (Law, Khazem ve Anestis, 2015).

İntihar düşüncesinin bileşenlerinden biri olan umutsuzluk, zayıf problem çözme becerileri, duygu düzenlemede güçlük ve psikiyatrik belirtilerle ilişkili görülmektedir (Vatan, Lester ve Gunn III, 2014).

Bireyin olumsuz duyguları tolere edebilme derecesi cinsiyet ve intihar davranışına karşı kazanılmış yetenek arasındaki ilişkinin gücünü etkilemektedir (Anestis, Bender, Selby, Riberio ve Joiner, 2011).

1.8.2. Duygu Düzenleme ve Kişilerarası Kabul Red Kuramı Arasındaki İlişkiler

Kaygılı bağlanmanın duygusal düzensizlikle; kaçınmalı bağlanmanın ise baskılama ile ilişkili olduğu ileri sürülmektedir. Diğer taraftan hem kaygılı hem kaçınmalı bağlanma çocuktaki depresif belirtilerle pozitif yönde ilişkilidir. Bu ilişki iki tür duygu düzenleme güçlüğünün aracı etkisi ile gerçekleşmektedir: duygusal düzensizlik ve baskılama (Brenning, Soenens, Braet ve Bosmans, 2012). Benzer şekilde, güvenli bağlanan çocukların kaçınmacı ve negatif bağlanan çocuklara göre daha yüksek duygu düzenleme becerileri puanlarına sahip olduğu ifade edilmektedir (Şahin ve Arı, 2015).

Anne reddi çocuktaki güvensizlikte; başka bir deyişle duygusal tutarsızlıkta önemli bir etmen olarak görülmektedir (Newell, 1934). Benzer şekilde anne ve baba tarafından günlük iletişimde çocuğa uygulanan psikolojik kontrol, çocukta artan olumsuz duygulanıma yol açmaktadır (Aunola, Tolvanen, Viljaranta ve Nurmi, 2013).

Hatırlanan ebeveyn ilgisinin yüksek olması duygu düzenleme stratejilerinden yeniden çerçeveleme ile ilişkili olarak; diğer yandan az olması ise baskılama ile ilişkili olarak görülmektedir (Jaffe, Gullone ve Hughes, 2010).

Ergenlerin olumsuz duyguları düzenlemede yaşadığı güçlük; anne kontrolü, psikolojik kontrol, ebeveyn kontrolü arasındaki fark ve anksiyete arasındaki ilişkiyi kısmen açıklamaktadır (Luebbe, Bump, Fussner ve Rulon, 2014). Benzer şekilde ergenlerin duygu düzenlemede yaşadıkları güçlük; babanın psikolojik kontrolü ve ergenin duygusal belirtileri arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir (McEwen ve Flouri, 2009).

Ebeveynlik çocuktaki duygusal dışavurum ile ilişkilidir (Eisenberg ve ark., 2003). Ayrıca çocuğun duygusal özellikleri ve ebeveynlik arasındaki etkileşim çocukta ileride görülecek olan depresyonu yordamaktadır. Şöyle ki, olumlu duygusal ifadenin düşük düzeyde olması, orta ve yüksek psikolojik ebeveyn kontrolünün olduğu durumlarda yüksek derecede depresif belirtileri belirlemektedir. Diğer taraftan, düşük düzeyde olumsuz duygu düzenlemesi, düşük ve orta ebeveyn kabulünün olduğu durumlarda yüksek derecede depresif belirtileri yordamaktadır (Feng ve ark., 2009).

Obeziteli gençlerde yapılan bir çalışma uygunsuz duygu düzenleme stratejilerinin kullanımının anne reddi ve duygusal yeme örüntüsü arasındaki ilişkide aracı rolü olduğunu göstermektedir. Baba reddi ise duygu düzenleme ya da duygusal yeme örüntüsü ile ilişkili değildir (Vandewalle, Moens ve Braet, 2014).

Anne düşmanlığı ve reddi (kabulü değil) anne ve ergenin duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir (Sarıtaş, Grusec ve Gençöz, 2013).

Duygu düzenleme stratejilerinin ve genç- yetişkin arasındaki ilişkinin birlikte incelendiği bir çalışmada, duygu düzenleme güçlüğü ve ailede ve okulda güven duyulacak bir yetişkin olmaması durumu geçmiş yılda yapılan intihar girişimi ile

ilişkili bulunmuştur. Ailede güvenilecek bir yetişkin olması, duygu düzenleme güçlüğü ve intihar girişimi arasındaki ilişkiyi görece düşürmekte ve koruyucu bir etmen olarak görülmektedir (Pisani ve ark., 2013).

1.9. Bilişsel Esneklik Kavramı

Bilişsel esneklik kavramının birçok tanımında, değişen çevresel uyarıcılara uyum sağlama amacıyla bilişleri değiştirebilme becerisi, temel bileşen olarak görülmektedir (Dennis ve Vander Wal, 2010). Bilişsel esneklik, uyum sağlama amacı ile alternatif yol ve seçeneklerin farkında olunmasını gerektirmektedir. Problem çözme ise bir hedefe ilerlerken engelleyen zorlukların çözümünün bulunması sürecini içermektedir. Kişi bu süreçte problemlerini çözme amacıyla alternatif çözüm yolları üretmektedir. Bu açıdan ele alındığında bilişsel esneklik ile problem çözme becerisi arasında benzerlik olduğu görülmektedir (Bilgin, 2009).

Bilişsel esneklik; bir problemin çözümüne karar vermede ya da yeni öğrenilen bir şeyi uygulama konusunda birçok seçenek arasından bağlama özgü farklı elementleri değerlendirebilme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Kişi bu problem çözme ya da yeni bir şeyi uygulama konusundaki seçeneğini yeni durumlara ve değişen koşullara uygulayabildiği zaman bilişsel esnek olarak nitelendirilmektedir. Buna ek olarak bilişsel esneklik, basit anlamıyla yetenekler ve yeterlikler dizisi değil bir eğilim/ mizaç olarak tanımlanabilmektedir (Elen, Stahl, Bromme ve Clarebout, 2011).

Bilişsel esneklik; bilişlerin değişimini, onlara atfedilen özniteliklerin değiştirilmesini, bu öznitelikler arasındaki ilişkinin değişimini ve böylelikle yeni

yollar üretilmesini kapsamaktadır. Diğer taraftan bilişsel katılık; nesnelere yönelik bilişlerin katı bir şekilde sürdürülmesini ve bu atıflar arasındaki ilişkinin de katı bir şekilde görülmesini içermektedir (Scott, 1962).

Martin ve Rubin'e (1995) göre bilişsel esneklik bireyin;

- (a) içinde bulunduğu durumda farklı yollar ve alternatiflerin olduğuna dair farkındalığını,
- (b) duruma uyum sağlama ve esnek olma konusundaki isteğini ve
- (c) esnek olma konusundaki öz- yeterliğini kapsamaktadır. Herhangi bir durumda birey nasıl davranacağı konusunda seçim yapma hakkına sahiptir.

Yukarıda belirtilene benzer şekilde Martin ve Anderson'a (1998) göre de geliştirdikleri Bilişsel Esneklik Ölçeği üç alandaki bilişsel esnekliği ölçmektedir:

- (a) İletişim seçeneklerinin farkındalığı
- (b) Duruma uyum sağlama isteği
- (c) Esnek olmak için öz- yeterlik.

Bu bağlamda kişilerarası iletişimde yetkin olan bireyler, uzun vadeli ilişkisel amaçlarına ya da diğer bireylerin amaçlarına müdahale etmeden, kişisel amaçlarını gerçekleştirme konusunda daha başarılı olarak görülmektedir (Martin ve Anderson, 1998).

Benzer şekilde Dennis ve Vander Wal (2010) tarafından geliştirilen Bilişsel Esneklik Envanteri, bireylerin stres yaratıcı yaşam olayları ile karşılaştıklarında uyumsuz bir şekilde değil de uyumlu olarak düşünebilmelerine izin veren bilişsel

esneklik özelliklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için bilişsel esnekliğin üç alandaki koşulu sağlanmalıdır:

- (a) Zor durumları kontrol edilebilir olarak algılama eğilimi
- (b) Yaşam olayları ve insan davranışlarının çok yönlü alternatif açıklamalarını algılayabilme yetisi
- (c) Zor durumlara çok yönlü alternatif çözümleri genelleme yetisi.

Bu kapsamda bu alanlarda bilişsel esnekliğe sahip olan bireylerin zor durumlarla karşılaştıklarında uyumlu tepki vermeleri daha olasıdır. Diğer yandan bilişsel olarak esnek olmayan bireyler, zorlu yaşam olaylarına karşı patolojik olarak yanıt verebilmektedirler (Dennis ve Vander Wal, 2010). Depresyon tanısı almış bireylere otomatik düşünce hatalarını gidermeye yönelik teknikler kullanarak, bilişsel olarak esnek olmalarının ve düşüncelerinde daha dengeli olmalarının öğretilmesi, depresif durumu ödüllendirdiği düşünülen bilişsel katılığın azaltılmasına yardım etmektedir. Bu hususta Bilişsel Davranışçı Terapinin depresyon üzerindeki çalışmaları bilişsel esneklik aracılığı ile olumlu değişimler yaratmaktadır (Dennis ve Vander Wal, 2010).

1.9.1. Bilişsel Esneklik ve İntihar/ Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişki

İlgili alanyazında bilişsel katılık ve intihar davranışını ele alan çalışmalar bulunmakta; ancak yaşamı sürdürme nedenleri ve bilişsel esneklik yönünden durumu inceleyen fazla çalışma bulunmamaktadır.

Ellis (1986); intihar girişiminde bulunan bireylerin daha fazla bilişsel katılık gösterdiklerini, ya hep ya hiç şeklinde düşündüklerini ve daha zayıf problem çözme becerilerine sahip olduklarını belirtmektedir. Ayrıca intihar düşüncesi olan bireyler işlevsel olmayan tutum ve inançlara sahip olmakta; bunlar da bu bireylerin depresyon geliştirme, umutsuzluk ve intihar düşüncesi risklerini artırmaktadır.

Eskin'e (2007) göre intihar davranışında bulunan bireylerin bilişsel özelliklerine bakıldığında bu kimselerin ya hep ya hiç tarzı düşündüğü, aşırı genelleme yaptığı, at gözlüğüyle baktığı, felaketleştirme yaptığı, kişiselleştirme kullandığı, olumsuz olayları açıklama konusunda sıkıntı yaşadığı, yetersiz sorun çözme becerisine sahip olduğu ve mükemmeliyetçi olduğu görülmektedir. Ayrıca bu bireyler bilişsel katılık sergilemekte; herhangi bir sorunun çözümü için gerekli olan esnekliğe sahip olmamaktadırlar.

Benzer şekilde, ergenlerin intihar davranışları üzerinde yapılan bir çalışmada intihar davranışında rol oynayan bilişsel etmenler ve çarpıtmalar arasında; umutsuzluk, sorun çözme, bilişsel katılık, ya hep ya hiç biçiminde düşünme, mükemmeliyetçilik, kişisel algılama, felaketleştirme ve zaman perspektifinin olduğu görülmektedir (Öncü ve Sakarya, 2013).

Son zamanlarda intihar girişiminde bulunan bireyler diğerlerine göre bilişsel çarpıtmalar yaşamakta; geleceği okuma ise intihar girişimi ile en yüksek ilişkiye sahip bilişsel çarpıtma olarak karşımıza çıkmaktadır (Jager- Hyman ve ark., 2014).

Coleman, Kaplan ve Casey (2011) geliştirdikleri analitik erkek intiharı modelinde geleneksel erkek cinsiyeti rollerinin kültüre bağlı kısıtlamalar ve bilişsel

katılık yarattığını ve bunların da stres durumunda intihar riskini artırdığını belirtmektedir.

İntihar girişimi olan bireylerin diğer bireylere göre daha katı düşündükleri belirtilmektedir (Neuringer, 1964; Miranda, Gallagher, Bauchner, Vaysman ve Marroquin, 2012). Benzer olarak intihar girişimi olan bireylerin ıraksak düşünce konusunda daha katı oldukları ifade edilmektedir (Patsiokas, Clum ve Luscomb, 1979).

Depresyon tanısı almış bireyler üzerinde yapılan bir çalışmaya göre intihar girişimi olan majör depresyon hastaları intihar girişimi olmayanlara göre düşüncelerini daima kontrol altında tutmaları gerektiğine, eğer kontrol edemezlerse bunun bir zayıflık işareti olacağına ve bazı düşüncelerinin kendileri için kötü olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca belirli düşüncelerini kontrol edemediklerinde cezalandırılacaklarını düşünmekte ve kendilerini suçlamaktadırlar. Buna ek olarak “düşüncelerimi her zaman kontrol altında tutmalıyım” şeklindeki bilişler bu grupta daha katı olmakta ve uçlarda puanlanmaktadır (Ak, Torun- Yazıhan, Sütçigil ve Hacıömeroğlu, 2013).

Gençlerde gözlenen intihar davranışının diğer yaş grubundaki bireylere göre bilişsel kısıtlama, dolaylı ifadeler, red ve öfke ile daha fazla ilişkili olabileceği düşünülmekte ve bu bireyler yetişkinlerden daha fazla, bu davranış örüntülerini sergilemektedir. Ayrıca intihara meyilli gençlerin ölümden önceki zamanda bilişsel olarak daha katı olabileceği gösterilmektedir. Bu bireylerin intihar notlarına bakıldığında kayıplar, başarısızlık ve terk edilme gibi yaşam koşulları ve durumları yer almaktadır (Leenaars, ve ark., 2001).

Lester'a (1997) göre intihara meyilli kişilerin kişilik özellikleri ele alındığında bunların aşırı derecede katı ve sert, çoğunlukla depresif, kendileri hakkında olumsuz; ölüm hakkında olumlu görüşe sahip, umutsuz, yaşamı sürdürmek için daha az nedene sahip bireyler oldukları görülmektedir. Bu insanların düşünce yapılarına bakıldığında katı ve iki uçlu olduğu görülmektedir: her şey ya siyah ya da beyazdır, griler yoktur.

Diğer taraftan, intihar düşüncesi ve bilişsel katılık ya da intihar niyeti ve bilişsel katılık arasında herhangi bir ilişki gözlenmezken; düşük problem çözme becerisine sahip bireylerin, yüksek stres durumlarında, intihar niyetlerinin diğer insanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir (Schotte ve Clum, 1982).

1.9.2. Bilişsel Esneklik ve Kişilerarası Kabul Red Kuramı Arasındaki İlişki

İlgili literatürde bu konuda çok fazla çalışma yer almamakta; bilişsel esneklik bağlanma stilleri ile daha çok çalışılmaktadır. Örneğin, Gündüz (2013), Bilişsel esnekliği bağlanma stillerinin, akılcı olmayan inançların ve psikolojik belirtilerin yordadığını belirtmektedir. Ayrıca bilişsel esnekliğin; saplantılı bağlanma ile negatif, güvenli ve kayıtsız bağlanma ile de pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, bilişsel esnekliğin kontrol boyutu hem kadınlar hem de erkeklerde bağlanma örüntüleri ile psikopatoloji (depresyon, OKB ve sosyal kaygı) belirtileri arasındaki ilişkide önemli bir değişken olarak görülmektedir (Dağ ve Gülüm, 2013).

Ebeveyn kabul reddi açısından bakıldığında, ebeveynlerin reddedici ve aşırı koruyucu tutumları ile çocukların işlevsel olmayan tutumları arasında ilişki olduğu belirtilmektedir (Richter, Eisemann ve Perris, 1994). Çocukların algısal testte yaşadıkları zorluk ebeveynlerinin otoriter tutumu ile olumlu yönde ilişkili görülmektedir. Ayrıca çocuğun yaşadığı bilişsel katılığın karşıt cins ebeveynin otoriter tutumu ile daha ilgili olduğu ileri sürülmektedir (Lesser ve Hlavacek, 1977). Otoriter anne baba tutumunun bilişsel esnekliğe engel oluşturduğu düşünülmektedir (Bilgin, 2009).

Çocuklukta ebeveyn reddi deneyimleyen bireylerin yetişkinliklerinde empati becerilerinin daha az olduğu ifade edilmektedir (Romero- Martinez, Lila, Catala-Minana, Williams ve Maya- Albiol, 2013).

Anne- çocuk ve baba- çocuk arasındaki çatışmanın az olması çocukların bilişsel esnekliğinin yüksek olması ile ilişkili bulunmuştur (Ahn, Kim ve Park, 2009). Ayrıca iyimserliğe olan yatkınlığın ebeveyn kabulü ile olumlu yönde; ebeveynin düşmanca tutumu, ihmali ve ayrışmamış reddi ile de olumsuz yönde ilişkili olduğu belirtilmektedir (Hjelle, Busch ve Warren, 1996). Ayrıca çocuk tarafından belirtilen olumlu ebeveynlik uygulamaları, çocuğun planlama ve problem çözme becerileri ile ilişkili görülmektedir (Samuelson, Krueger ve Wilson, 2012).

1.9.3. Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Kavramı Arasındaki İlişki

Literatürde yetişkin örnekleminde, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme kavramı ile yapılan çok fazla çalışma mevcut değildir. Yapılan çalışmaların bulguları aşağıda özetlenmektedir.

Olumlu duyguların bilişsel esnekliği desteklediği ve katılımcıların sezgisel problem çözme performansını artırdığı görülmektedir. Başka bir deyişle bilişsel esneklik; olumlu duygulanım ve sezgisel problem çözme yaratıcılığı arasındaki ilişkide tam aracı rol oynamaktadır (Lin, Tsai, Lin ve Chen, 2014).

Annenin belirttiği duygu düzenleme becerileri çocuğun bilişsel esneklikle ilgili bir uygulamada performansını yordamaktadır (Samuelson ve ark., 2012).

Duygu düzenlemenin ve bilişsel esnekliğin işlevsel olmadığı çocuklarda, anne baba beyanına göre yıkıcı davranış bozukluğunun daha fazla olduğu düşünülmektedir (Duncombe, Havighurst, Holland ve Frankling, 2013). Ayrıca depresyon ve stres yönetiminde olumlu duyguların, iyimserliğin, mizah anlayışının, bilişsel esnekliğin ve yeniden çerçevelemenin rolü olduğu ifade edilmektedir (Southwick, Vythilingam, Charney, 2005).

1.10. Araştırmanın Amacı

Ön çalışma açısından ele alındığında; kişileri yaşama bağlayan nedenlerin zamanla değişebileceği düşünüldüğünden mevcut çalışma kapsamında Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanterinin revizyonu yapılacaktır. Ayrıca Ebeveyn Kabul

Red Ölçeği Yetişkin Kısa Formun Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması bulunmadığından bu çalışma kapsamında geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

Ana çalışma açısından bakıldığında, yukarıda bahsedilen literatür bilgilerinden görüldüğü üzere intihar davranışını açıklayan pek çok değişken bulunmaktadır. Bunlar arasında Kişilerarası Kabul Red Kuramı, duygu düzenleme kavramı ve bilişsel esneklik çeşitli araştırmalarda ayrı ayrı ele alınmıştır. Ancak bu değişkenler ilgili literatürde intihar davranışı ile doğrudan ele alınırken (örn. Campos ve ark., 2013; Campos ve Holden, 2015; Choi ve ark., 2013; Eskin, 2007; Miranda ve ark., 2013; Öncü ve Sakarya, 2013); yaşamı sürdürme nedenleri ile yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda mevcut araştırmanın temel amacı yaşamı sürdürme nedenleri ile kişilerarası kabul red, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- (1) Araştırmada ele alınan değişkenler sosyo- demografik değişkenlere göre değişiklik göstermekte midir?
- (2) Araştırmada ele alınan değişkenlerin birbiri ile ilişkisi nasıldır?
- (3) Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenler nelerdir?
- (4) Anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracılığı etkisi var mıdır?
- (5) Baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracılığı etkisi var mıdır?

1.11. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma kapsamında Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri gözden geçirilecek ve birtakım değişiklikler yapılacaktır. Ayrıca Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu/ Yetişkinin Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması mevcut olmadığı için bu çalışma kapsamında geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılacak ve faktör yapısı belirlenecektir.

Ana çalışma açısından ele alındığında ise gerek yurtdışında gerekse ülkemizde intiharla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda demografik değişkenler, duygu düzenleme stratejileri, bilişsel esneklik, ebeveyn kabul reddi ve daha birçok değişken ayrı ayrı incelenmiştir. Bu araştırma, bu değişkenleri bir araya getirerek hem yaşamı sürdürme konusunda ailenin hem de bireyin kendi duygu düzenlemesinin ve bilişsel esnekliğinin önemini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Ayrıca Kişilerarası Kabul Red Kuramında ve duygu düzenleme kavramında bilişsel esnekliğin rolünün çalışıldığı çalışma literatürde çok fazla bulunmadığından; bu çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalar bu değişkenlerin her birinin intihar üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu değişkenlerin bir arada, yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisinin daha büyük olacağı düşünülmektedir. Ayrıca ilgili literatürde sözü edilen değişkenlerle intihar davranışının daha sıklıkla çalışıldığı; yaşamı sürdürme nedenleri çalışmalarının ise görece az olduğu tespit edildiğinden bu çalışma literatüre bu bağlamda katkıda bulunacaktır.

BÖLÜM II

YAŞAMI SÜRDÜRME NEDENLERİ ENVANTERİNİN (YSNE) REVİZYON ÇALIŞMASI

Kişileri yaşama bağlayan nedenlerin zamanla değişebileceği düşünüldüğünden mevcut çalışma kapsamında YSNE'nin revizyonunun yapılması amaçlanmıştır. Bu bölümde de bu amaç doğrultusunda yapılan bir seri çalışma özetlenecektir. Önce YSNE hakkında ayrıntılı bilgiler verilecek, daha sonra yeni YSNE için madde havuzu oluşturulmasından başlanarak tüm geçerlik ve güvenirlik çalışmaları özetlenecektir.

2.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri

Bireyleri intihar davranışından alıkoyan olumlu ve olumsuz nedenleri, bir başka deyişle katılımcıların yaşamlarını sürdürme nedenlerini belirlemek amacıyla, 48 madde olarak geliştirilen bu ölçek, kendini değerlendirme türünde bir ölçme aracıdır. “Hayatta kalma ve baş etme inançları”, “aileye karşı sorumluluk”, “çocukla ilgili kaygılar”, “intihar korkusu”, “sosyal açıdan onaylanmama korkusu” ve “ahlaki engeller” olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlar 48 ile 288 arasında değişmekte, yüksek puanlar katılımcıların daha çok yaşamı sürdürme nedenine sahip olduğuna işaret etmektedir. Alt ölçeklerin Cronbach alfa değerleri .72 ile .89 arasında yer almaktadır (Linehan ve ark., 1983).

YSNE ilk olarak, bir atölye çalışması sonucunda Durak, Yasak- Gültekin ve Şahin (1993) tarafından Türk kültürüne uyarlanmış, 70 maddelik bir form olarak Türk klinik psikoloji literatürüne kazandırılmıştır. 70 maddelik bu ölçek “genel iyimserlik” (Cronbach alfa = .94), “ahlaki ve dinsel engeller” (Cronbach alfa = .90), “aileye ve arkadaşlara karşı sorumluluk ve sevgi” (Cronbach alfa = .90), “intihardan ve kötü sonuçlarından korku” (Cronbach alfa = .80), “doğaya ve hayata bağlılık” (Cronbach alfa = .76) ve “ölüm korkusu” (Cronbach alfa = .60) olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır.

Sonrasında Şahin ve Batıgün (2000) tarafından yapılan ikinci uyarlama çalışmasında, ölçek 28 maddeye düşürülerek bu kısa formunun da geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. İntihar girişiminde bulunan 56, depresyon tanısı alan 41 ve normal 69 olmak üzere toplam 166 denek üzerinde yürütülen deneysel bir çalışma sonucunda YSNE; ‘hayata bağlılık’ (ölçek maddeleri: 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 26), ‘umut ve sosyal destek’ (ölçek maddeleri: 1, 2, 3, 4, 11, 12, 13, 20, 23, 24, 27, 28), ‘dini engeller’ (ölçek maddeleri: 5, 6, 8, 10, 21, 25), ‘mücadele’ (ölçek maddeleri: 7, 9) olmak üzere dört alt boyutta incelenmiştir. Alt boyutların Cronbach alfa değerleri hayata bağlılık için .84, umut ve sosyal destek için .89, dini engeller için .76 ve mücadele için .65 şeklindedir. Ayrıca ölçeğin normal ve depresif grupları doğru bir şekilde ayırt etme oranı %72.7; intihar grubu ve depresif grubu ayırt etme oranı %72.2; intihar grubu ve normal grubu ayırt etme oranı ise %61.1 olarak bulunmuştur. “1= hiç önemli değil”, 2 = pek önemli değil”, 3 = biraz önemli”, 4 = önemli”, “5 = oldukça önemli” ile 6 = çok önemli” şeklinde derecelendirilen envanterin puan aralığı (en düşük) 28 ile (en yüksek) 168 puan arasında değişmektedir.

2.2. AŞAMA I

2.2.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri İçin Madde Havuzu Oluşturma

Araştırmada öncelikle YSNE için madde havuzu oluşturmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada 18 ile 65 yaş aralığındaki 594 katılımcıdan yaşamı sürdürmelerini sağlayan, diğer bir deyişle onları intihar davranışından alıkoyan 5 madde yazmaları istenmiştir. Katılımcılardan toplamda 2909 maddelik bir geri dönüş elde edilmiştir. Her katılımcının belirttiği nedenler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların en çok belirttiği ilk 10 neden sıklık ve yüzde göz önünde bulundurularak Tablo 2.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Katılımcıların En Sık Belirttiği Yaşamı Sürdürme Nedenleri (İlk 10)

	Belirtilen Neden	(N= 2909) n	%
1	Ailem	470	16.16
2	Arkadaşlarım	315	10.83
3	Sevgilim	135	4.64
4	Hayallerim	120	4.13
5	Dini inanç	91	3.13
6	Geleceğe yönelik hedefler	84	2.89
7	Umut	64	2.20
8	Okul/ eğitim	55	1.89
9	İnanç	54	1.86
10	Sevdiklerim	53	1.82

Belirtilen bu nedenler arasından Şahin ve Batıgün'ün (2000) 28 maddelik ölçeğinde bulunmayan 71 madde eklenerek ölçek 99 maddelik bir hale getirilmiştir.

Böylece 99 maddelik yeni YSNE, geçerlik ve güvenirlik çalışması için hazır hale getirilmiştir (Örnek maddeler için Ek 6'ya bakınız).

2.3. AŞAMA II

Madde havuzu oluşturma çalışması sonucunda elde edilen 99 maddelik YSNE'nin, bu ikinci aşamada faktör analizinin yapılması ve madde analizleri sonucunda yapılacak elemelerle envanterin son halini alması amaçlanmıştır.

2.3.1. Örneklem

Bu çalışmaya uygun örnekleme/ elverişlilik örneği (convenience sampling) yöntemiyle ulaşılan, 261 erkek 424 kadın olmak üzere toplamda 685 kişi katılmıştır. 18 ile 63 yaş arasında yer alan katılımcıların yaş ortalaması 27.51 olarak bulunmuştur ($S = 8.24$, ranj = 45) (Tablo 2.2.).

Tablo 2.2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişken	N = 685 n	(%)
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	424	61.9
Erkek	261	38.1
<u>Yaş</u>		
18-25	349	51.1
26-40	278	40.5
41-63	56	7.8
Bilinmeyen	2	0.3
<u>Eğitim durumu</u>		
Okuryazar- Ortaokul mezunu	44	6.4
Lise-Yüksekokul	95	13.9
Üniversite öğrencisi- mezunu	417	60.9
Yüksek lisans- doktora öğrencisi/ mezunu	129	18.8
<u>Gelir Düzeyi</u>		
Düşük (0-2000 TL)	218	31.8
Orta (2001-5000 TL)	322	47
Yüksek (5001 TL ve üzeri)	114	16.6
Bilinmeyen	31	4.5
<u>İlişki durumu</u>		
Romantik ilişkide içerisinde değil	301	43.9
Romantik ilişki içerisinde	174	25.4
Evli	181	26.4
Boşanmış	26	3.8
Bilinmeyen	3	0.4
<u>Anne Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	86	12.6
Okuryazar- Ortaokul mezunu	397	58
Lise- Yüksekokul	138	20.1
Üniversite mezunu ve üzeri	63	9.2
<u>Baba Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	14	2.0
Okuryazar- Ortaokul mezunu	346	50.5
Lise- Yüksekokul	190	27.8
Üniversite mezunu ve üzeri	131	19.1

Tablo 2.2.'de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğunu %34.9 ile üniversite öğrencileri oluşturmakta; bunu %26 ile üniversite mezunu katılımcılar takip etmektedir. Gelir düzeyi açısından çoğunluk ($n = 322$, %47) orta gelir

düzeyinde (2001 ile 5000 TL arasında) yer alan kişilerden oluşmaktadır. İlişki durumu açısından katılımcıların %43.9 ile büyük bir kısmı herhangi bir romantik ilişki içerisinde değildir. Katılımcıların anne eğitim durumuna bakıldığında %58 ile büyük çoğunluk okuryazar ile ortaokul mezunu arasında yer almaktadır. Benzer şekilde baba eğitim durumu açısından büyük çoğunluk %50.5 ile okuryazar ve ortaokul mezunu arasında bulunmaktadır.

2.3.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu (Ek 1'e bakınız) ve Kişisel Bilgi Formu en başta yer almak üzere, sıra etkisini kontrol etmek amacıyla ölçekler katılımcılara farklı sıralarda verilmiştir.

2.3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, anne ve baba eğitimi, kardeş sayısı, ilişki durumu, aylık geliri, herhangi bir psikiyatrik hastalık öyküsü, daha önceki intihar düşüncesi ya da girişimi gibi demografik bilgilerini ölçmeyi amaçlayan sorulardan oluşmaktadır (Ek 2'ye bakınız).

2.3.2.2. Bilişsel Esneklik Envanteri

Dennis ve Vander Wal (2010) tarafından geliştirilen Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), kişilerin zor durumlar karşısında alternatif, uyumlu, uygun ve dengeli düşünceler üretebilme becerisini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Yirmi maddeden oluşan ölçek, “alternatifler” (ölçek maddeleri: 1, 3, 5, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20) ve “kontrol” (ölçek maddeleri: 2, 4, 7, 9, 11, 15, 17) olarak adlandırılan iki alt ölçekten oluşmaktadır. 2., 4., 7., 9, 11. ve 17. maddeler tersine puanlanmaktadır. Beşli Likert türü ile hazırlanan ölçekte “1 = hiç uygun değil”, “2 = pek uygun değil”, “3 = kararsızım”, “4 = uygun” ve “5 = tamamen uygun” olarak derecelendirilmiştir. Ölçekten alınan puanlar 20 ile 100 arasında değişmekte olup artan puanlar bilişsel esnekliğin arttığını düşündürmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Gülüm ve Dağ (2012) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında tüm ölçek için Cronbach alfa değeri .90, alternatifler alt ölçeği için .89 ve kontrol alt ölçeği için .85 olarak bulunmuştur.

Mevcut örnekleimde ölçeğin Cronbach alfa değerleri alternatifler alt ölçeği için .89, kontrol alt ölçeği için .85 ve tüm ölçek için .89 şeklindedir (Örnek maddeler için Ek 3’e bakınız).

2.3.2.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği

Bu çalışmada, katılımcıların duygu düzenleme güçlüklerini değerlendirmek amacıyla 2004 yılında Gratz ve Roemer tarafından geliştirilen Duygu Düzenlemede

Güçlükler Ölçeği (DDGÖ) (Difficulties in Emotion Regulation Scale- DERS) kullanılmıştır. 5’li Likert türü ile hazırlanan ölçekte “1 = hemen hemen hiç”, “2 = bazen”, “3 = yaklaşık yarı yarıya”, “4 = çoğu zaman” ve “5 = hemen hemen her zaman” şeklinde derecelendirilmekte ve ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. DDGÖ öz-bildirime dayanmakta ve duygusal tepkilere yönelik farkındalık eksikliğini içeren “Farkındalık” (ölçek maddeleri: 2*, 6*, 8*, 10*, 17*, 34*), duygusal tepkilerin anlaşılmamasını gösteren “Açıklık” (ölçek maddeleri: 1*, 4, 5, 7*, 9), duygusal tepkilerin kabul edilmemesine işaret eden “Kabul Etmeme” (ölçek maddeleri: 11, 12, 21, 23, 25, 29), etkili olarak algılanan duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişimi açıklayan “Stratejiler” (ölçek maddeleri: 15, 16, 22*, 28, 30, 31, 35, 36), olumsuz duygular deneyimlerken dürtülerin kontrolünde yaşanan güçlüğü vurgulayan “Dürtü” (ölçek maddeleri: 3, 14, 19, 24*, 27, 32) ve olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunmada güçlük yaşamayı ifade eden “Amaçlar” (ölçek maddeleri: 13, 18, 20*, 26, 33) olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. (* ile belirtilen maddeler tersine puanlanmaktadır). Ölçekten alınan puan arttıkça kişinin duygu düzenleme konusunda yaşadığı güçlüğü de arttığı düşünülmektedir.

Ölçeğin özgün formunun geçerlik-güvenirlik çalışmalarında (Gratz ve Roemer, 2004) Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Duygu düzenleme güçlüğü boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .80 ile .89 arasında değiştiği, test-tekrar test güvenirliğinin ise .88 olduğu bildirilmiştir.

Rugancı ve Gençöz (2010) tarafından yapılan Türkçe’ ye uyarlama ve geçerlik- güvenirlik çalışmasında, ölçeğin özgün formundaki 10. madde tüm ölçek ile çok düşük korelasyona ($r = .06$) sahip olduğu için analizlerden çıkarılmış ve kalan

35 madde ile analizlere devam edilmiştir. DDGÖ Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. DDGÖ'nün alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları açıklık için .82, amaçlar için .90, dürtü için .90, kabul etmeme için .83, stratejiler için .89 ve farkındalık için .75 şeklindedir. Test-tekrar test güvenirliği .83 olarak bulunmuştur.

Mevcut örnekleme tüm DDGÖ için Cronbach alfa değeri .94, stratejiler için .88, kabul etmeme için .87, açıklık için .79, dürtü için .87, amaçlar için .82 ve farkındalık için .67 olarak bulunmuştur (Örnek maddeler için Ek 4'e bakınız).

2.3.2.4. Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Yetişkin Kısa Form

Katılımcıların çocuklukta yaşamış oldukları ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anıları, Rohner tarafından 2005 yılında geliştirilen Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Yetişkin Kısa Formu (Yetişkin EKRÖ Kısa Form) ile değerlendirilmiştir. Yetişkin EKRÖ Kısa Form, anne ve baba için ayrı ayrı doldurulmakta ve anne ile ilişkide algılanmış olan kabul-red Anne EKRÖ, baba ile ilişkide algılanmış olan kabul-red ise Baba EKRÖ olarak adlandırılan formlar ile araştırılmaktadır. Toplam 29 maddeden oluşan Yetişkin EKRÖ Kısa Form; “sıcaklık/ şefkat” (ölçek maddeleri: 1, 4, 11, 15, 21, 23, 27, 29), “düşmanlık/ saldırganlık” (ölçek maddeleri: 5, 8, 12, 17, 22, 24), “ihmal/ kayıtsızlık” (ölçek maddeleri: 2, 9, 13, 16, 18, 28), “ayrışmamış red” (ölçek maddeleri: 6, 10, 19, 25) olmak üzere 4 ana alt boyut ve “kontrol” (ölçek maddeleri: 3, 7, 14, 20, 26) ile birlikte toplamda 5 alt boyut içermektedir. 1., 4., 11., 15., 16., 20., 21., 23., 27., 29. maddeler tersine puanlanmaktadır. Kontrol alt boyutunun analizlere dâhil edilip edilmemesi araştırmacıların inisiyatifindedir. 4'lü

Likert türüne göre hazırlanan ölçekte “1 = hiç bir zaman doğru değil”, “2 = nadiren doğru”, “3= bazen doğru” ve “4 = hemen hemen her zaman doğru” biçiminde puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen puanlar 24 (en yüksek düzeyde kabul) ile 96 (en yüksek düzeyde red) arasında değişmektedir. Toplam puanın yüksekliği, algılanan reddin yüksekliğine işaret etmektedir.

Yetişkin EKRÖ normal formun Türkiye örneklemindeki güvenirlik ve geçerlik çalışması hem normal hem de klinik örneklemeler üzerinde Varan (2003) tarafından yapılmıştır. Yetişkin EKRÖ’nün Anne ve Baba formlarına ait alt ölçeklerin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarının .86 ile .96 arasında değiştiği bulunmuştur. Her iki form için de toplam iç tutarlık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır.

Çocuk EKRÖ Kısa Formun Türkiye’deki geçerlik ve güvenirlik çalışması Yılmaz (2008) tarafından yapılmıştır. Tüm ölçek için Cronbach alfa değeri .90, anne formu için .89 ve baba formu için .90 şeklinde bulunmuştur. Analizlere kontrol alt boyutu katılmamıştır.

Türkiye’de Yetişkin EKRÖ Kısa Formun geçerlik ve güvenirlik çalışması mevcut olmadığı için bu çalışma kapsamında geçerlik güvenirlik çalışması yürütülmüştür. Mevcut örnekleme Cronbach alfa değerleri anne formu için .95 ve baba formu için .94 şeklindedir. Kontrol alt boyutu analizlere dâhil edilmemiş ve katılımcılara bu alt boyuta ilişkin soru yönlendirilmemiştir. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun faktör yapısı Bulgular kısmında ayrıntısıyla açıklanacaktır (Örnek maddeler için Ek 5’e bakınız).

2.3.3. İşlem

Ankara Üniversitesi Etik Kurulu tarafından çalışma için izin alınmıştır. 251 katılımcıya ölçekler elden verilmiş; 434 katılımcı ise ölçekleri “surveey” adlı web tabanlı veri toplama sitesi üzerinden doldurmuştur. Belirtilen sitede de ölçekler her bir katılımcıya sırası farklı olacak şekilde verilmiş, onam formu ile katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiştir. Ölçeklerin katılımcılar tarafından doldurulması yaklaşık olarak 30- 45 dakika sürmüştür. Analizler SPSS 21 paket programı ile yürütülmüştür.

2.4. BULGULAR

2.4.1. YSNE'nin Faktör Yapısı

Doksan dokuz maddelik YSNE'nin maddelerine yapılan Temel Bileşenler Analizi, Varimax dönüştürmesi sonucunda öz değeri 1'in üzerinde olan 15 faktör bulunmuştur. Scree-plot'a ve madde dağılımına bakılarak 7 faktörlü bir yapı tercih edilmiştir. Ayrıca, belirli bir faktörün altındaki maddeleri değerlendirmek amacıyla iki tür kriter kullanılmıştır: (1) .50 madde yüklenme değeri (madde sayısı çok fazla olduğu için), (2) iki faktör altında .50'den fazla yüklenme değerine sahip maddeler için maddenin içeriğine bakılmış ve kuramsal çerçeve göz önünde bulundurularak o madde uygun faktör altında kabul edilmiştir.

Öncelikle her bir değişken için toplam puan, ortalamanın bir standart sapma altında ve ortalamanın bir standart sapma üstünde puan alanlar şeklinde iki gruba

ayrılarak uç grup analizi yapılmıştır. Bilişsel Esneklik Envanteri için ortalama puan 77.66 ($S = 11.52$), Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği için ortalama puan 84.16 ($S = 23.21$) ve Ebeveyn Kabul Red Ölçeği anne formu için ortalama puan 40.33 ($S = 14.78$) ve baba formu için ortalama puan 43.03 ($S = 15.04$) şeklindedir. Buna göre bu analiz sonucunda her üç değişken için de ayırt edemeyen 10 madde analizlerden çıkarılmıştır. Faktör analizi sonuçlarına bakıldığında .50 yüklenme değerinin altında kalan 21 madde analizlere dâhil edilmemiştir. Kalan maddeler arasında 4 madde iki faktöre de .50 ve üzeri faktör yüküyle yüklenmiş ve yapılan incelemeler sonucunda herhangi bir teorik dayanağı olmadığı için bu maddeler de analizlerden çıkarılmıştır. Maddelere yapılan içerik analizleri sonucunda 16 maddenin diğer maddelerle birebir aynı anlama geldiği tespit edildiğinden daha düşük yüklenme değerine sahip olan bu maddeler analizlerden çıkarılmış ve sonuç olarak 48 madde ile analizlere devam edilmiştir. Bu 48 maddeden 14 madde, 28 maddelik (Şahin ve Batıgün, 2000) YSNE ile ortak olup geri kalan maddeler bu çalışma kapsamında ortaya çıkmıştır.

Son aşamada, 48 madde üzerinde tekrar bir faktör analizi yapılmış ve 7 faktörlü bir yapı belirlenmiştir. Bu 7 faktör toplam varyansın %65.33'ünü açıklamaktadır. Faktörlere ayrı ayrı bakıldığında, birinci faktör varyansın %41.76'sını, ikinci faktör %6.16'sını, üçüncü faktör %4.77'sini, dördüncü faktör %3.75'ini, beşinci faktör %3.40'ını, altıncı faktör %3.02'sini ve yedinci faktör %2.48'ini açıklamaktadır. Faktörlerin Cronbach alfa katsayıları sırasıyla .96, .91, .88, .82, .78, .85, .69 şeklindedir. Tüm ölçek Cronbach alfa katsayısı .97 ve iki yarım güvenirliği .87 olarak bulunmuştur. Maddelerin alt boyutlara göre dağılımı ve açıkladıkları toplam varyans Tablo 2.3'te görülmektedir.

Tablo 2.3. YSNE'nin Faktör Yapısı

Faktörler	Öz değer	varyans	1	2	3	4	5	6	7
Faktör 1: Olumlu Kendilik Özellikleri	20.04	%41.76							
39. Hoşgörülü olmanız			.79						
40. Sadakat duygunuz			.74						
37. Yardımlaşmadan aldığınız keyif			.70						
42. İyiliğe olan inancınız			.70						
21. Dürüst oluşunuz			.68						
29. Çocuklara olan sevginiz			.68						
33. Ahlaklı oluşunuz			.67						
30. Ülkenize ve milletinize duyduğunuz sevginiz ve bağlılığınız			.66						
35. İnsanlara olan sevginiz			.63						
26. Hayvanlara olan sevginiz			.63						
8. Toplumsal konulara olan ilginiz			.62						
41. Toplumdaki konumunuz			.57						
16. Çevrenize ve doğaya olan sevginiz			.56						
48. Sabırlı ve kararlı oluşunuz			.54						
47. Çalışmanın insanı mutlu ve başarılı kılacağına olan inancınız			.53						
22. Kendinize olan güveniniz			.53						
23. Sahip olduğunuz düşünceler, inançlar, ideolojiler, doğrular ve değerler			.52						
19. Yeni şeyler öğrenmekten aldığınız keyif			.51						
32. Kişiliğiniz			.51						
45. Her zaman olumlu düşünmeniz			.46	.57					

Faktör 2: Yaşama Dair Nedenler	2.96	%6.16
46. Yaşamak için istek duymanız	.71	
34. Yaşama içgüdüsüne sahip olmanız	.67	
18. İşlerin daha iyi gideceğine ve geleceğinizin daha iyi olacağına ilişkin umudunuz	.67	
36. Gelecekte umudunuzun ve beklentilerinizin olması	.65	
12. Hayatta her zaman için bir anlam ve yaşamak için bir neden bulabileceğinize ilişkin inancınız	.64	
28. Daha güzel bir dünya olabileceğine ilişkin inancınız	.56	
10. Hayatı sevmeniz	.55	
Faktör 3: Geleceğe ilişkin hedefler	2.29	%4.77
11. Kariyer planlarınız	.78	
20. Gelecekte istediğiniz mesleği yapabilecek olmanın verdiği mutluluk	.69	
13. Sahip olduğunuz idealler	.69	
17. İsteddiğiniz bölümde okumanın verdiği hoşnutluk	.65	
2. Geleceğe yönelik hedeflerinizin/hayallerinizin olması	.63	
27. Kendinizi gerçekleştirme arzunuz	.52	

Faktör 4: Genel İyilik Hali	1.80	%3.75	
5. Yemek yemek, uyumak, seks yapmak gibi fizyolojik aktivitelerden duyduğunuz hoşnutluk			.65
9. Hayatınızdan hoşnut ve mutlu olmanız			.64
6. Zevk aldığınız uğraşlarınızın olması			.60
4. Huzurlu olmanız			.60
15. Sevildiğinizi hissetmeniz			.54
Faktör 5: Aileye Bağlılık	1.63	%3.40	
1. Ailenize karşı sevginiz ve sorumluluklarınız			.75
7. Annenize olan bağlılığınız			.74
14. Babanıza olan bağlılığınız			.72
24. Kardeşinize duyduğunuz bağlılık			.62
Faktör 6: Dini Engeller	1.45	%3.02	
38. Kadere ve Allah'a olan inancınız, Allah korkunuz			.84
3. Dini inançlarınızın intiharı yasaklaması			.84
43. Cehenneme gitmekten duyduğunuz korku			.68
Faktör 7: Ölüm Korkusu	1.19	%2.48	
31. Yaşamdan sonraki bilinmezliğin sizi korkutuyor olması			.80
25. Ölümden korkmanız			.78
44. Ölümün kaçınılmaz oluşu			.54

2.5. AŞAMA III: Test Tekrar Test ve Geçerlik Çalışması

Aşama II sonucunda elde edilen 48 maddelik yeni YSNE'nin geçerlik ve güvenirliğini belirlemek amacıyla üçüncü bir çalışma daha yapılmıştır. Bu çalışmanın ayrıntıları ve elde edilen bulgular aşağıda aktarılmaktadır.

2.5.1. Örneklem

2.5.1.1. Geçerlik Grubu Örnekleme

Bu çalışmaya Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde eğitim gören, uygun örnekleme (convenient sampling) yöntemiyle ulaşılan, 163 kadın 38 erkek olmak üzere toplamda 201 kişi katılmıştır. Yaş aralığı 18- 57, yaş ortalaması 21.15 olarak bulunmuştur ($S = 4.37$, ranj = 39) (Tablo 2.4.).

Bu 201 kişi içerisinde yer alan 64 kişiden; test tekrar test için tekrar veri toplanmıştır. Bu nedenle geçerlik grubunda yer alan 201 katılımcının ve test tekrar test grubunda yer alan 64 katılımcının demografik özellikleri ayrı ayrı verilmiştir.

Tablo 2.4. Geçerlik Örneklemine Sosyo- Demografik Bilgileri

Değişken	(N = 201) n	%
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	163	81.1
Erkek	38	18.9
<u>Eğitim durumu</u>		
Üniversite öğrencisi	201	100
<u>Gelir Düzeyi</u>		
Düşük (0-2000 TL)	82	40.8
Orta (2001-5000 TL)	83	41.3
Yüksek (5001 TL ve üzeri)	11	5.5
Bilinmeyen	25	12.4
<u>İlişki durumu</u>		
Romantik ilişkide içerisinde değil	115	57.2
Romantik ilişki içerisinde	79	39.3
Evli	6	3
Bilinmeyen	1	.5
<u>Anne Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar Değil	7	3.5
Okuryazar- Ortaokul mezunu	134	66.7
Lise- Yüksekokul mezunu	51	25.4
Üniversite mezunu ve üzeri	9	4.5
<u>Baba Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	1	.5
Okuryazar- Ortaokul mezunu	106	52.8
Lise- Yüksekokul mezunu	75	37.4
Üniversite mezunu ve üzeri	19	9.5

Tablo 2.4. incelendiğinde katılımcıların tümünün üniversite öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu ($n= 83$, %41.3) orta gelir düzeyindeki (2001 ile 5000 TL arasında) kişilerden oluşmaktadır. İlişki durumu açısından %57.2 ile katılımcıların büyük kısmı herhangi bir romantik ilişki içerisinde değildir. Eğitim düzeyi açısından ele alındığında katılımcıların anne (%66.7) ve babaları (%52.8) çoğunlukla okuryazar ile ortaokul mezunu arasında yer almaktadır.

2.5.1.2. Test Tekrar Test Grubu

Yukarıda özellikleri aktarılan 201 kişi arasından 64 kişi test tekrar test uygulamasına katılmıştır. 18 ile 45 yaş arasında yer alan bu katılımcıların yaş ortalaması 21.22 olarak bulunmuştur ($S = 3.57$, $\text{ranj} = 27$) (Tablo 2.5.).

Tablo 2.5. *Test Tekrar Test Örnekleminin Sosyo- Demografik Bilgileri*

Değişken	N = 64 n	%
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	52	81.3
Erkek	12	18.8
<u>Eğitim durumu</u>		
Üniversite öğrencisi	64	100
<u>Gelir Düzeyi</u>		
Düşük (0-2000 TL)	28	43.8
Orta (2001-5000 TL)	24	37.5
Yüksek (5001 TL ve üzeri)	3	4.7
Bilinmeyen	9	14.1
<u>İlişki durumu</u>		
Romantik ilişki içerisinde değil	36	56.3
Romantik ilişki içerisinde	25	39.1
Evli	2	3.1
Bilinmeyen	1	1.6
<u>Anne Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	2	3.1
Okuryazar- Ortaokul mezunu	45	70.3
Lise- Yüksekokul mezunu	16	25
Üniversite mezunu ve üzeri	1	1.6
<u>Baba Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	0	0
Okuryazar- Ortaokul mezunu	36	56.3
Lise- Yüksekokul mezunu	21	32.8
Üniversite mezunu ve üzeri	7	10.9

Tablo 2.5.'e göre katılımcıların tümü üniversite öğrencisidir. Çoğunluk ($n = 28$, %43.8) düşük gelir düzeyinde (0 ile 2000 TL arasında) yer alan kişilerden

oluşmaktadır. İlişki durumu açısından katılımcıların %56.3 ile büyük bir kısmı herhangi bir romantik ilişki içerisinde değildir. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında katılımcıların anne (%70.3) ve babaları (56.3) çoğunlukla okuryazar ile ortaokul mezunu arasında yer almaktadır.

2.5.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu ve Kişisel Bilgi Formu hep en başta yer almak üzere, sıra etkisi göz önünde bulundurularak ölçekler katılımcılara farklı sıralarda verilmiştir.

2.5.2.1. Kişisel Bilgi Formu (Sayfa 57'ye bakınız, Ek 2)

2.5.2.2. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri

Bu örneklemede kullanılan ölçek, Aşama II analizlerine göre son halini alan 48 maddelik formdur. Bu forma göre “olumlu kendilik özellikleri” (ölçek maddeleri: 8, 16, 19, 21, 22, 23, 26, 29, 30, 32, 33, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 45, 47, 48), “yaşama dair nedenler” (ölçek maddeleri: 10, 12, 18, 28, 34, 36, 46), “geleceğe ilişkin hedefler” (ölçek maddeleri: 2, 11, 13, 17, 20, 27), “genel iyilik hali” (ölçek maddeleri: 4, 5, 6, 9, 15), “aileye bağlılık” (ölçek maddeleri: 1, 7, 14, 24), “dini engeller” (ölçek maddeleri: 3, 38, 43) ve “ölüm korkusu” (ölçek maddeleri: 25, 31, 44) olmak üzere 7 alt boyut bulunmaktadır.

Geçerlilik çalışmasına katılan 201 kişi üzerinde yapılan analizlere göre toplam ölçek Cronbach alfa değeri .96, alt ölçek Cronbach alfa değerleri de olumlu

kendilik özellikleri için .94, yaşama dair nedenler için .88, geleceğe ilişkin hedefler için .89, genel iyilik hali için .81, aileye bağlılık için .79, dini engeller için .83 ve ölüm korkusu için .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki yarım güvenirliği .82 şeklindedir (48 maddelik ölçek formu örnek maddeler için Ek 7'ye bakınız).

2.5.2.3. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu

Bu örneklemede kullanılan form araştırmacılar tarafından faktör yapısı ve geçerlik güvenirlik analizleri yapılan formdur. Madde sayıları aynı kalmakla beraber anne formu için “anne red” (ölçek maddeleri: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 23) ve “anne kabul” (ölçek maddeleri: 1, 3, 9, 12, 13, 17, 19, 22, 24) olmak üzere iki alt boyut bulunmaktadır. Baba formu için “baba kabul” (ölçek maddeleri: 1, 3, 9, 12, 13, 17, 19, 22, 24), “baba red” (ölçek maddeleri: 4, 5, 6, 8, 10, 14, 16, 18, 20, 21) ve “baba ihmal/ kayıtsızlık” (ölçek maddeleri: 2, 7, 11, 15, 23) şeklinde üç alt boyut bulunmaktadır.

Geçerlik çalışması için 201 kişi üzerinde yapılan analiz sonuçlarına göre “anne kabul” alt boyutunun cronbach alfa değeri .88, “anne red” boyutunun .89; tüm form için .92 olarak bulunmuştur. Anne formunun iki yarım güvenirliği .88 şeklindedir. “Baba kabul” alt boyutunun cronbach alfa değeri .95, “baba red” alt boyutunun .92, “baba ihmal/ kayıtsızlık” boyutunun .85; tüm baba formunun .96’dır. Baba formu için iki yarım güvenirliği .94 şeklindedir (Örnek maddeler için Ek 5’e bakınız).

2.5.2.4. İntihar Olasılığı Ölçeği

Cull ve Gill (1988) tarafından geliştirilen İntihar Olasılığı Ölçeği, ergen ve yetişkinlerdeki intihar riskini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. 36 maddeden oluşan ölçek, 1-4 arası Likert türüne göre puanlanmaktadır. Maddelere verilen yanıtlar “1 = hiçbir zaman veya nadiren” , “2 = bazen” , “3 = sık sık” ve “4 = çoğu zaman veya her zaman” şeklinde belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 36 (en düşük) ile 144 (en yüksek) arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar intihar riskinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanırken; düşük puanlar intihar riskinin düşük olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin orijinal formu umutsuzluk (12 madde), intihar düşüncesi (8 madde), kendini olumsuz değerlendirme (9 madde) ve saldırganlık (7 madde) olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır. Psikiyatrik hastalar, intihar girişimi olan kişiler ve normal örneklem üzerinde yürütülen çalışmada, İntihar Olasılığı Ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .93, test tekrar test güvenirlik katsayısı .92 olarak belirtilmiştir.

İntihar Olasılığı Ölçeğinin bu çalışmada kullanılacak formu, Şahin ve Batıgün’ün (2000) yapmış olduğu çalışma sonucunda birtakım değişikliklere uğrayan halidir. Ölçeğin orijinalinde yer alan bazı maddelerin doğrudan intiharı düşündürücü olmasından ve bunların kişileri olumsuz etkileyebileceği yönünde duyulan etik kaygılardan dolayı bu maddelerin ifadelerinde değişiklikler yapılmış ve bunların kişilere uygunluk derecesi sorulmuştur. Ayrıca ölçeğin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla bazı maddelerin çevirisinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Ölçeğin bu formunda yer alan yanıtlar, “%0 uygun”, “%30 uygun”, “%70 uygun” ve “%100 uygun” şeklinde puanlanmaktadır. İntihar girişiminde bulunan kişiler, depresyon

tanısı almış psikiyatrik hastalar ve normal örneklem üzerinde yapılan analize göre Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .95 olarak belirlenmiştir. Ayrıca; “Beck Umutsuzluk Ölçeği” ile $r = .70$ ($p < .001$) değerinde korelasyon katsayısına sahip olduğu belirtilmektedir. Şahin ve Batıgün’ün (2000) ölçeğin orijinal formundan farklı olarak yaptıkları faktör analizi sonucunda toplam varyansın %51.9’unu açıklayan üç faktör bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; “olumsuz benlik ve tükenme” (ölçek maddeleri: 5., 9., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 35., 36.), “hayata bağlılıktan kopma” (ölçek maddeleri: 2., 6., 7., 11., 20., 21., 22., 24.) ve “öfke” (ölçek maddeleri: 1., 3., 4., 8., 13., 14., 31., 34.) şeklindedir. Bu alt boyutlar için Cronbach alfa değerleri sırasıyla .95, .79 ve .73 olarak bulunmuştur.

Geçerlik örnekleminde 201 kişi üzerinde yapılan analizler sonucunda tüm ölçeğin Cronbach alfa değeri .87, olumsuz benlik ve tükenme alt ölçeğinin .83, hayata bağlılıktan kopma alt ölçeğinin .60 ve öfke alt ölçeğinin .69 olarak bulunmuştur (Örnek maddeler için Ek 8’e bakınız).

2.5.2.5. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği

Parker, Tupling ve Brown (1979) tarafından geliştirilen ölçek kişinin anne ve babasıyla olan ilişki yapısını geriye dönük bir biçimde değerlendirmektedir. Ölçek ilgi ve kontrol/ aşırı koruma olmak üzere iki alt boyut içermektedir. Anne ve baba için ayrı formları bulunan ölçeğin her bir formu 25 maddeden oluşmakta; ilgi boyutu 12 madde ve kontrol/ aşırı koruma boyutu 13 madde içermektedir. İlgi boyutunda

alınabilecek puanlar 0-36 arasında değişmekte; yüksek puanlar sıcak, anlayışlı ve kabul edici olarak algılanırken, düşük puanlar soğuk, reddedici olarak algılanan anne ve babayı yansıtmaktadır. Kontrol/ aşırı koruma boyutundan alınabilecek puanlar 0-39 arasında değişmekte; yüksek puanlar aşırı kontrolcü veya özerkliğe izin vermeyen anne baba algısını belirtmektedir. Katılımcılardan yaşamlarının ilk 16 senesini düşünerek, ölçekte yer alan maddeleri 4'lü Likert türü derecelendirme ile (tamamen böyleydi: 3 ile hiç böyle değildi: 0) doldurmaları istenmektedir.

Kapçı ve Küçüker (2006) tarafından Türk kültürüne uyarlanan ölçek orijinal çalışmada olduğu gibi iki faktörlü bir yapı göstermiş; ancak alt boyutlara giren maddeler değişmiştir. Buna göre “ilgi/kontrol” boyutunun (ölçek maddeleri: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 25) Anne formu için Cronbach alfa değeri .90, baba formu için .91 ve “koruma” alt boyutunun (ölçek maddeleri: 8, 9, 10, 13, 19, 20, 23) anne ve baba formları için Cronbach alfa değeri .70 olarak bulunmuştur. Anne ve baba formlarının Cronbach alfa değerleri sırasıyla .87 ve .89 şeklindedir. Orijinal formundan farklı olarak sadece 2., 4., 8., 9., 10., 13., 14., 16., 18., 19., 20., 23. ve 24. maddeler tersine kodlanmaktadır. Hem toplam puanda hem de alt boyutlardaki puanlarda artış anne veya babaya olumlu bağlanma şeklinde yorumlanmaktadır.

Geçerlik çalışmasının 201 kişi ile yürütüldüğü mevcut örnekleme Anne formu ilgi/ kontrol için Cronbach alfa değeri .92, baba formu için .94; anne formu koruma için .72, baba formu koruma için .74, anne formu için iki yarım güvenirliği .82 ve baba formu için .85 şeklinde bulunmuştur. Anne formu için tüm ölçek Cronbach alfa değeri .89 ve baba formu için .90'dır (Örnek maddeler için Ek 9'a bakınız).

2.5.3. İşlem

Aşama I’de yer alan ölçeklerin uzun sürede tamamlanmasından ve madde sayısının çok olmasından dolayı test tekrar test ve geçerlik çalışmaları ayrı bir örnekleme yürütülmüştür. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanterinin geçerlik çalışması için İntihar Olasılığı Ölçeği; Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form’un geçerlik çalışması için ise ölçeğin sahibi Rohner’in önerisi üzerine Ana Babaya Bağlanma Ölçeği kullanılmıştır. Toplamda bu dört ölçek katılımcılara uygulanmıştır. Ölçekler katılımcılara sadece elden verilmiştir. Ölçeklerin katılımcılar tarafından doldurulması yaklaşık olarak 25- 30 dakika sürmüştür.

Geçerlik çalışması için 201 katılımcıya ulaşılmış; bunlardan sadece 64 tanesinden test tekrar test için geri dönüş sağlanmıştır. Test tekrar test zaman aralığı iki veya üç hafta arasında değişmektedir.

Analizler SPSS 21 paket programı ile yürütülmüştür.

2.6. BULGULAR

2.6.1. YSNE’nin Geçerlilik Bulguları

2.6.1.1. YSNE’nin Eş Zamanlı Geçerliliği (Concurrent Validity)

YSNE’nin ve alt ölçeklerinin eş zamanlı geçerliliğini belirlemek amacıyla YSNE toplam, alt ölçekleri, İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ) ve alt ölçekleri arasındaki korelasyona bakılmıştır. Beklenildiği üzere, Toplam YSNE ve Toplam İÖÖ arasında

negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur ($r = -.49, p < .01$) ve YSNE alt ölçekleri ile İÖÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyon; anlamlı korelasyon göstermeyen “dini engeller” ve “ölüm korkusu” alt ölçekleri hariç $r = -.19 (p < .01)$ ile $r = -.51 (p < .01)$ arasında değişmektedir. İÖÖ ve YSNE alt ölçekleri ve toplam puanları arasındaki korelasyon Tablo 2.6.’da gösterilmiştir.

Tablo 2.6. *YSNE ve İÖÖ Arasındaki Korelasyonlar*

	Olumlu Kendilik Özellikleri	Yaşama Dair Nedenler	Geleceğe İlişkin Hedefler	Genel İyi Hali	Aileye Bağlılık	Dini Engeller	Ölüm Korkusu
Olumsuz Benlik ve Tükenme	-.43**	-.48**	-.38**	-.51**	-.49**	-.12	-.08
Hayata Bağlılıktan Kopma	-.37**	-.43**	-.38**	-.33**	-.37**	-.01	-.006
Öfke	-.19	-.25**	-.23	-.19**	-.09	-.12	-.08

**p < .01

2.6.1.2. YSNE’nin Ayırt Edici Geçerliliği ve Diskriminant Fonksiyonu Analizleri

YSNE’nin ayırt edici geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla İntihar Olasılığı Ölçeği Toplam puanı düşük, orta ve yüksek intihar olasılığı olmak üzere üç gruba ayrılmış ve diskriminant analizi yapılmıştır. Geçerlik örnekleminde bulunan 201 katılımcı arasında düşük intihar olasılığına sahip 85 kişi (%42.3), orta düzeyde intihar olasılığına sahip 98 kişi (%48.8) ve yüksek intihar olasılığına sahip 18 kişi (%9) bulunmaktadır. Diskriminant analizinde yordayıcı değişkenler olarak

YSNE'nin alt ölçekleri (olumlu kendilik özellikleri, yaşama dair nedenler, geleceğe ilişkin hedefler, genel iyilik hali, aileye bağlılık, dini engeller ve ölüm korkusu), yordanan değişken olarak ise düşük, orta ve yüksek intihar olasılığı grupları alınmıştır. Sonuç olarak iki diskriminant fonksiyonu bulunmuştur. Model, bağımlı değişkendeki varyansın %32'sini açıklamaktadır. Bağımlı değişendeki varyansın %95.4'ü birinci fonksiyon tarafından açıklanmakta (özdeğer = .43) ve grupları anlamlı olarak birbirinden ayırdığı görülmektedir (Wilks' Lambda = .59, $sd = 6$, $p < .001$). İkinci fonksiyon varyansın %4.6'sını açıklamakta (özdeğer = .02) fakat grupları anlamlı olarak birbirinden ayıramamaktadır (Wilks' Lambda = .98, $sd = 2$, $p > .05$).

Bağımsız değişkenlerin önemini değerlendirmek için standardize kanonik ayırt edici fonksiyon katsayılarına baktığımızda, her üç grubu ayırmada yaşama dair nedenler (Katsayıları: 1. fonksiyon için .48, 2. fonksiyon için .25), genel iyilik hali (Katsayıları: 1. fonksiyon için .40, 2. fonksiyon için -.96) ve aileye bağlılık (Katsayıları: 1. fonksiyon için .40, 2. fonksiyon için .89) ayırt edici bağımsız değişkenlerdir.

Diskriminant fonksiyon analizi, sınıflandırma sonuçlarına göre incelendiğinde, gruplarda yer alan katılımcı sayısı eşit olmadığı için grupların öncelikli olasılık değerleri hesaplanmıştır. Genel olarak bakıldığında, katılımcıların %60.2'sini diskriminant fonksiyon analizi doğru sınıflandırmıştır ve bu en yüksek öncelikli olasılık değeri olan %43'ten daha yüksektir. Tablo 2.7.'de katılımcıların gruplara doğru olarak sınıflandırılma oranları gösterilmiştir.

Tablo 2.7. Katılımcıların Gruplara Doğru Olarak Sınıflandırılma Oranları

Gerçek Grup	Yordanan Gruplar		
	Düşük İntihar Olasılığı (%)	Orta İntihar Olasılığı (%)	Yüksek İntihar Olasılığı (%)
Düşük İntihar Olasılığı (n = 85)	63.5 (n = 54)	36.5 (n = 31)	0 (n = 0)
Orta İntihar Olasılığı (n = 98)	35.7 (n = 35)	60.2 (n = 59)	4.1 (n = 4)
Yüksek İntihar Olasılığı (n = 18)	11.1 (n = 2)	44.4 (n = 8)	44.4 (n = 8)

Tablo 2.7.'de görüldüğü gibi, üç grup içinde düşük intihar olasılığı grubu, %63.5'lik oranla (öncelikli olasılık %42) en yüksek doğru sınıflandırma oranına sahiptir. Bunu %60.2'lik oranla (öncelikli olasılık %49) orta intihar olasılığı grubu ve %44.4 ile (öncelikli olasılık %.09) yüksek intihar grubu izlemiştir.

2.6.2. YSNE'nin Güvenirlik Bulguları

2.6.2.1. YSNE'nin Alt Ölçeklerinin İç Tutarlılığı

YSNE'nin Alt ölçeklerinin iç tutarlılığı belirlemek amacıyla Cronbach alfa değerlerine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları .75 ile .94 arasında değişmekte, bu da ölçeğin alt faktörlerinin yeterli iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları Tablo 2.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.8. *YSNE Alt Ölçeklerinin Cronbach Alfa Değerleri*

	Madde Sayısı	Cronbach Alfa Değeri
Olumlu Kendilik Özellikleri	20	.94
Yaşama Dair Nedenler	7	.88
Geleceğe İlişkin Hedefler	6	.89
Genel İyilik Hali	5	.81
Aileye Bağlılık	4	.79
Dini Engeller	3	.83
Ölüm Korkusu	3	.75

2.6.2.2. Test Tekrar Test Güvenirliği

Katılımcılardan 2 veya 3 hafta aralıklarla alınan, YSNE alt ölçekler ve tüm ölçek için hesaplanan test tekrar test sonuçları Tablo 2.9.'da yer almaktadır.

Tablo 2.9. *YSNE'nin Test Tekrar Test Güvenirliği*

	Test Tekrar Test Korelasyonları N = 64
Olumlu Kendilik Özellikleri	.78*
Yaşama Dair Nedenler	.72*
Geleceğe İlişkin Hedefler	.80*
Genel İyilik Hali	.73*
Aileye Bağlılık	.68*
Dini Engeller	.85*
Ölüm Korkusu	.70*
YSNE Toplam	.81*

*p < .01

2.7. YSNE TARTIŞMA

Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri (YSNE) en son 2000 yılında Şahin ve Batıgün tarafından kısaltılarak 28 maddelik bir form halinde literatüre kazandırılmıştır. Geçen 16 sene boyunca kişileri yaşama bağlayan nedenlerin değişmiş olabileceği düşünüldüğünden, bu çalışma kapsamında YSNE revizyonu yapılmıştır. YSNE ile ilgili yapılan çalışmalar; madde havuzu oluşturma, YSNE faktör yapısı belirleme ve YSNE geçerlik ve test tekrar test güvenirliğini test etme amacıyla yapılmış 3 ayrı aşama içermektedir. Bu kısımda, bu üç aşamanın bulguları tartışılacaktır.

İlk olarak, madde havuzu oluşturulması amacıyla yapılan çalışma bulgularına göre katılımcılar, yaşamlarını sürdürme konusunda en yüksek puan alan 10 madde belirtmişlerdir. Bu maddelere göre aile, arkadaş, sevgili gibi önemli kişilerin varlığı, hayaller, inançlar, geleceğe ilişkin hedefler ve umut gibi kişinin sahip olduğu değerler ve okul ya da alınan eğitim göze çarpmaktadır. Çoğunluğu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bu örnekleme göre bu bulgular beklenildik şekildedir. Ayrıca gelecekle ilgili hedefler ve umudun öne çıkması Durak ve arkadaşlarının (1993) çalışması ile tutarlıdır.

Faktör yapısının belirlenmesi amacı ile yapılan ikinci çalışma bulgularına göre, Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri'nin bu çalışma sonucunda ortaya çıkan madde sayısı Linehan ve arkadaşlarının (1983) orijinal ölçeğinde yer alan madde sayısı ile aynıdır. Başka bir deyişle her iki envanter de 48 madde içermektedir. Ayrıca Şahin ve Batıgün (2000) YSNE formunda yer alan 14 madde bu çalışma

sonucu son halini alan 48 maddelik formda da aynen kalmış, geri kalan 34 madde bu çalışma sonucunda envantere eklenmiştir.

Faktör yapısı incelendiğinde “olumlu kendilik özellikleri”, “yaşama dair nedenler”, “geleceğe ilişkin hedefler”, “genel iyilik hali”, “aileye bağlılık”, “dini engeller” ve “ölüm korkusu” olmak üzere 7 faktörlü bir yapı belirlenmiştir. Durak ve arkadaşlarının (1993) 6 faktörlü yapısı ile “genel iyimserlik”, “dini engeller”, “aileye bağlılık” ve “ölüm korkusu” alt ölçekleri açısından benzerlik göstermektedir. Linehan ve arkadaşlarının (1983) 6 faktörlü yapısı ile de “yaşama dair nedenler”, “aileye bağlılık”, “intihar korkusu” alt ölçekleri açısından benzerlik göstermektedir. Diğer yandan Şahin ve Batıgün (2000) tarafından oluşturulan 28 maddelik formda yer alan 4 faktörlü yapı ile “yaşama dair nedenler” ve “dini engeller” alt ölçekleri açısından benzerlik gösterse de geri kalan 5 faktör bu çalışma sonucunda elde edilmiştir.

Envantere eklenen “Toplumsal konulara olan ilginiz”, “Hayvanlara olan sevginiz”, “Daha güzel bir dünya olabileceğine ilişkin inancınız” ve “İyiliğe olan inancınız” gibi maddeler değişen toplum yapısında katılımcıların daha toplumsal ve genel konulara ilgi duyabileceklerini, ayrıca bu konuları yaşamlarını sürdürecektir. derecede önemli görebileceklerini göstermektedir.

Envanterde yer alan dini inanç, kişilik özellikleri, sosyal destek, gelecekle ilgili umut ve beklentilerin olması gibi maddeler psikolojik sağlamlığın önemine vurgu yapmakta ve intihara karşı olumlu sağlamlık etmenleri içermektedir. Bu sağlamlık özellikleri Bakhiyi, Callati, Guillaume ve Courtet’e göre (2016) Linehan ve arkadaşlarının (1983) orijinal ölçeğinde de gözlenmektedir. Bu özellikler

intihardan alıkoyan etmenlerin belirlenmesi ve kişinin kendi sahip olduğu olumlu özelliklerin açığa vurulması açısından önemlidir.

Test tekrar test ve geçerlik çalışması için yapılan üçüncü aşama bulgularına göre, ölçeğin .75 ile .94 arasında değişen iç tutarlılık katsayıları ve .68 ile .85 arasında değişen test tekrar test bulguları, bu çalışmada uyarlanmış YSNE'nin toplumumuzda, özellikle üniversite öğrencileri ile kullanılabilecek, geçerlik ve güvenirliği yüksek bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçek İntihar Olasılığı Ölçeği ile beklenildik şekilde negatif yönde ve yeterli düzeyde korelasyon göstermekte; bu da ölçeğin eş zamanlı geçerliğini doğrulamaktadır. Yapılan diskriminant analizi sonuçlarına göre İntihar Olasılığı Ölçeği'nden elde edilen toplam puan düşük, orta ve yüksek intihar olasılığı olarak üç gruba ayrılmıştır. Yapılan analizlerde YSNE'nin bu üç grubu başarılı bir şekilde ayırt edebildiği görülmektedir. Başka bir deyişle, YSNE bu gruplar arası farkı başarılı bir şekilde gerçekleştirme; düşük intihar olasılığı grubunun yaşamı sürdürme puanları daha yüksek, yüksek intihar olasılığı grubunun ise daha düşük olmaktadır.

Katılımcıların geri dönüşlerine göre, madde havuzu oluşturma çalışmasında sorulan açık uçlu yaşamı sürdürme nedenleri sorusu yanıtlaması zor olan ve zaman alan bir soru olarak görülse de; ilk çalışma sonucu ölçeği dolduran katılımcılar aslında yaşamlarını sürdürmek için pek çok nedenleri olduğunu fark ettiklerini belirtmiş ve bunu gösterdiğimiz için teşekkür etmişlerdir. Bunun yanı sıra kişilere sahip oldukları güzel şeylerin gösterilmesi, olumlu özelliklerin vurgulanması pozitif psikoloji açısından önemli görülmektedir.

Her çalışma gibi bu çalışmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. Katılımcılar genel popülasyonu yansıtacak şekilde seçilmeye çalışılsa da çoğunluğu üniversite

öğrencileri oluşturmaktadır. Ayrıca örnekleme yer alan kadın sayısı erkeklerden fazladır. Faktör yapısının belirlenmesi amacıyla yapılan ikinci aşamada çok sayıda madde içeren ölçek bataryası ile yürütüldüğünden, katılımcıların sıkılmış olması ve cevaplamakta isteksizlik duyması olası görünmektedir.

Tüm bu sınırlılıklara rağmen yüksek geçerlik ve güvenilirliğe sahip YSNE, akademik çalışmalarda kullanılabilecek güzel bir ölçme aracı olarak görünmektedir. Uygulama açısından ele alındığında, intihar konusuna olumlu bir açıdan yaklaşmak, kişilere sahip oldukları güzel şeylerin varlığını hatırlatmak ve bunları belirleyerek, özellikle risk grubunda yer alan bireylere yardımcı olabilmek kliniksel açıdan önem taşımaktadır.

BÖLÜM III

YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ KISA FORMUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Türkiye’de Yetişkin EKRÖ Kısa Formun geçerlik ve güvenirlik çalışması mevcut olmadığı için bu çalışma kapsamında geçerlik güvenirlik çalışması yürütülmüştür. EKRÖ kısa formun faktör yapısı yukarıda belirtilen YSNE Aşama II ile aynı örneklemede; geçerlik güvenirlik çalışması ise YSNE Aşama III ile aynı örneklemede, aynı veri toplama araçları ile gerçekleştirilmiştir.

3.1. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ)

Katılımcıların çocuklukta yaşamış oldukları ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anıları, Rohner tarafından 2005 yılında geliştirilen Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Yetişkin Kısa Formu (Yetişkin EKRÖ Kısa Form) ile değerlendirilmektedir. Yetişkin EKRÖ Kısa Form, anne ve baba için ayrı ayrı doldurulmakta ve anne ile ilişkide algılanmış olan kabul-red Anne EKRÖ, baba ile ilişkide algılanmış olan kabul-red ise Baba EKRÖ olarak adlandırılan formlar ile araştırılmaktadır. Toplam 29 maddeden oluşan Yetişkin EKRÖ Kısa Form; “sıcaklık/ şefkat” (ölçek maddeleri: 1, 4, 11, 15, 21, 23, 27, 29), “düşmanlık/ saldırganlık” (ölçek maddeleri: 5, 8, 12, 17, 22, 24), “ihmal/ kayıtsızlık” (ölçek maddeleri: 2, 9, 13, 16, 18, 28), “ayrışmamış red” (ölçek maddeleri: 6, 10, 19, 25) olmak üzere 4 ana alt boyut ve “kontrol” (ölçek maddeleri: 3, 7, 14, 20, 26) ile birlikte toplamda 5 alt boyut içermektedir. 1., 4., 11.,

15., 16., 20., 21., 23., 27., 29. maddeler tersine puanlanmaktadır. Kontrol alt boyutunun analizlere dâhil edilip edilmemesi araştırmacıların inisiyatifindedir. 4'lü Likert türüne göre hazırlanan ölçekte “1 = hiç bir zaman doğru değil”, “2 = nadiren doğru”, “3= bazen doğru” ve “4 = hemen hemen her zaman doğru” biçiminde puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen puanlar 24 (en yüksek düzeyde kabul) ile 96 (en yüksek düzeyde red) arasında değişmektedir. Toplam puanın yüksekliği, algılanan reddin yüksekliğine işaret etmektedir.

Aşağıda Yetişkin EKRÖ Kısa Formun geçerlik ve güvenirlik çalışması hakkında bilgi verilecektir.

3.2. AŞAMA I

3.2.1. Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini YSNE AŞAMA II örneklemini ile aynıdır. (Bakınız sayfa 55).

3.2.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu (Ek 1'e bakınız) ve Kişisel Bilgi Formu hep en başta yer almak üzere, sıra etkisi göz önünde bulundurularak ölçekler katılımcılara farklı sıralarda verilmiştir.

3.2.2.1. Kişisel Bilgi Formu (Bakınız Sayfa 57)

3.2.2.2. Bilişsel Esneklik Envanteri (Bakınız Sayfa 58)

3.2.2.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (Bakınız Sayfa 58)

3.2.2.4. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri (Bakınız sayfa 52)

3.2.3. İşlem (Bakınız sayfa 62)

3.3. BULGULAR

3.3.1. EKRÖ Kısa Form Faktör Yapısı

Yetişkin EKRÖ- Kısa Formun faktör yapısı Temel Bileşenler Analizi Varimax dönüştürmesi ile incelenmiştir. Faktör analizinden önce tersine puanlanan maddelerin kodlaması yapılmıştır. Anne ve Baba Formu için faktör analizleri ayrı ayrı yapılmıştır. Ayrıca, belirli bir faktörün altındaki maddeleri değerlendirmek amacıyla iki tür kriter kullanılmıştır: (1) .30 madde yüklenme değeri, (2) iki faktör altında .30'dan fazla yüklenme değerine sahip maddeler için maddenin içeriğine bakılmış ve kuramsal çerçeve göz önünde bulundurularak o madde uygun faktör altında kabul edilmiştir. Kontrol alt boyutu kısa form için kullanılmadığından analizlere dâhil edilmemiştir.

Anne formuna yapılan faktör analizi sonucuna göre öz değeri 1'in üzerinde olan 2 faktör çıkmıştır. Scree-plot ve madde dağılımı 2 faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Bu faktörler toplam varyansın %56.87'sini açıklamaktadır. Ayrı ayrı birinci faktör %45.28, ikinci faktör %11.58 varyans açıklamaktadır. Orijinal Yetişkin EKRÖ Anne Kısa formunda “sıcaklık/ şefkat” alt boyutunda yer alan maddelerin tümü yapılan faktör analizinde de “anne kabul” alt boyutunda yer almıştır. Sadece orijinal ölçekte “ihmal/ kayıtsızlık” alt boyutunda yer alan 13. Madde (Bana çok ilgi gösterirdi) bu analizlerde “Kabul” alt boyutuna girmiştir. Orijinal ölçek faktör yapısında “düşmanlık/ saldırganlık”, “ihmal/ kayıtsızlık” ve “ayrışmamış red” alt ölçeklerinde yer alan maddeler bu analizlerde “anne red” adı altında tek bir faktörde birleşmiştir.

Anne Formu için 24 maddenin alt boyutlara göre dağılımı, bu alt boyutların alfa değerleri, açıkladıkları toplam varyans yüzdeleri sırasıyla şu şekildedir (Tablo 3.1.). “Anne Kabul” (Ölçek maddeleri: 1, 3, 9, 12, 13, 17, 19, 22, 24): $\alpha = .92$, %11.58, “Anne Red” (Ölçek maddeleri: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 23): $\alpha = .93$, %45.28. Anne Formu için tüm ölçek Cronbach alfa değeri .95 ve iki yarım güvenirliği .91 şeklinde bulunmuştur.

Tablo 3.1. Yetişkin EKRÖ Anne Kısa Form Faktör Yapısı

Faktörler	Özdeğer	varyans	1	2
Faktör 1: Anne Red	10.87	% 45.28		
21. Bana istenmediğimi belli ederdi.			.76	
5. Beni Büyük bir baş belası olarak görürdü.			.76	
8. Benden hoşlanmıyor gibiydi.			.75	
10. Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.			.75	
11. Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.			.74	
16. Eğer kötü davranırsam benden hoşlanmadığını hissettirirdi.			.73	
23. Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.			.72	
14. Beni kırmak için elinden geleni yapardı.			.70	
4. Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.			.66	
20. Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu hissettirirdi.			.66	
2. Bana hiç ilgi göstermezdi.			.64	
7. Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.			.64	
18. Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.			.62	
15. Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.			.61	
6. Kızdığı zaman beni cezalandırırdı.			.59	

Faktör 2: Anne Kabul	2.78	%11.58	
19. Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.			.80
17. Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.			.80
12. Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.			.78
9. Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.			.78
13. Bana çok ilgi gösterirdi.			.76
3. Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.			.75
22. Beni sevdiğini belli ederdi.			.71
24. Bana karşı yumuşak ve iyi kalpli idi.			.70
1. Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.			.67

****Rohner'den izin alınmadan kullanılamaz.**

Baba Formu için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre öz değeri 1'in üzerinde olan 3 faktör çıkmıştır. Scree-plot ve madde dağılımı 3 faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Bu faktörler toplam varyansın %62.72'sini açıklamaktadır. Ayrı ayrı birinci faktör %42.46, ikinci faktör %15.63 ve üçüncü faktör %4.63 varyans açıklamaktadır. Orijinal Yetişkin EKRÖ Baba Kısa formunda "sıcaklık/ şefkat" alt boyutunda yer alan maddelerin tümü yapılan faktör analizinde de "baba kabul" alt boyutunda yer almıştır. Sadece orijinal ölçekte "ihmal/ kayıtsızlık" alt boyutunda yer alan 13. Madde (Bana çok ilgi gösterirdi) bu analizlerde "kabul" alt boyutuna girmiştir. Orijinal ölçek faktör yapısında "düşmanlık/ saldırganlık" ve "ayrışmamış red" alt ölçeklerinde yer alan maddeler bu analizlerde "baba red" adı altında tek bir faktörde birleşmiş ve "baba ihmal/ kayıtsızlık" alt boyutu orijinal faktör yapısıyla aynı kalmıştır.

Baba Formu için 24 maddenin alt boyutlara göre dağılımı, bu alt boyutların alfa değerleri, açıkladıkları toplam varyans yüzdeleri sırasıyla şu şekildedir (Tablo

3.2.). “Baba Kabul” (Ölçek maddeleri: 1, 3, 9, 12, 13, 17, 19, 22, 24): $\alpha = .94$, %42.46, “Baba Red” (Ölçek maddeleri: 4, 5, 6, 8, 10, 14, 16, 18, 20, 21,): $\alpha = .92$, %15.63, “Baba İhmal/ Kayıtsızlık” (Ölçek maddeleri: 2, 7, 11, 15, 23 ,): $\alpha = .81$, %4.63. Baba Formu için tüm ölçek Cronbach alfa değeri .94 ve iki yarım güvenirliği .91 şeklinde bulunmuştur.

Tablo 3.2. Yetişkin EKRÖ Baba Kısa Form Faktör Yapısı

Faktörler	Özdeğer	varyans	1	2	3
Faktör 1: Baba Kabul	10.19	% 42.46			
17. Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.			.85		
12. Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.			.83		
19. Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.			.82		
13. Bana çok ilgi gösterirdi.			.82		
9. Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.			.81		
3. Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.			.79		
22. Beni sevdiğini belli ederdi.			.78		
1. Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.			.77		
24. Bana karşı yumuşak ve iyi kalpli idi.			.73		

Faktör 2: Baba Red	3.75	%15.63	
6. Kızdığı zaman beni cezalandırırdı.			.79
10. Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.			.77
4. Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.			.76
5. Beni Büyük bir baş belası olarak görürdü.			.73
18. Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.			.73
16. Eğer kötü davranırsam benden hoşlanmadığını hissettirirdi.			.69
21. Bana istenmediğimi belli ederdi.			.68
8. Benden hoşlanmıyor gibiydi.			.67
14. Beni kırmak için elinden geleni yapardı.			.65
20. Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu hissettirirdi.			.60
Faktör 3: Baba İhmal/ Kayıtsızlık	1.11	%4.63	
7. Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.			.67
23. Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.			.65
15. Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.			.65
11. Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.			.56
2. Bana hiç ilgi göstermezdi.			.54

**Rohner'den izin alınmadan kullanılamaz.

3.4. AŞAMA II: Test Tekrar Test ve Geçerlik Çalışması

3.4.1. Örneklem

3.4.1.1. Geçerlik Grubu Örneklemi (Bakınız sayfa 67)

3.4.1.2. Test Tekrar Test Grubu Örneklemi (Bakınız sayfa 69)

3.4.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu ve Kişisel Bilgi Formu hep en başta yer almak üzere, sıra etkisi göz önünde bulundurularak ölçekler katılımcılara farklı sıralarda verilmiştir.

3.4.2.1. Kişisel Bilgi Formu (Bakınız sayfa 57, Ek 2)

3.4.2.2. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri (Bakınız sayfa 70, 48 maddelik son ölçek formu örnek maddeler için Ek 7'ye bakınız)

3.4.2.3. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form (Bakınız sayfa 71, Örnek maddeler için Ek 5)

3.4.2.4. İntihar Olasılığı Ölçeği (Bakınız sayfa 72, Örnek maddeler için Ek 8)

3.4.2.5. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (Bakınız sayfa 73, Örnek maddeler için Ek 9)

3.4.3. İşlem (Bakınız sayfa 75)

3.5. BULGULAR

3.5.1. Yetişkin EKRÖ- Kısa Formun Geçerlilik Bulguları

3.5.1.1. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Eş Zamanlı Geçerliliği (Concurrent Validity)

Yetişkin EKRÖ Kısa Form'un ve alt ölçeklerinin eşzamanlı geçerliliğini belirlemek amacıyla Yetişkin EKRÖ Kısa Form anne ve baba toplam, alt ölçekleri, Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) ve alt ölçekleri arasındaki korelasyona bakılmıştır. Beklenildiği üzere, Toplam Yetişkin EKRÖ Anne Kısa form ve Toplam ABBÖ anne arasında negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur ($r = -.76, p < .01$). Benzer şekilde Toplam Yetişkin EKRÖ Baba Kısa Form ve Toplam ABBÖ baba arasında negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur ($r = -.83, p < .01$). Yetişkin EKRÖ Anne ve Baba alt ölçekleri ile ABBÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyon Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Yetişkin EKRÖ Anne ve Baba Alt Ölçekleri ve ABBÖ Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar

	Anne Kabul	Anne Red	Baba Kabul	Baba Red	Baba İhmal/ Kayıtsızlık
Anne İlgili/ Kontrol	-.79**	-.72**	-.40**	-.40**	-.37**
Anne Aşırı Koruma	-.08	-.18*	-.06	-.12	-.06
Baba İlgili/ Kontrol	-.48**	-.43**	-.89**	-.72**	-.78**
Baba Aşırı Koruma	-.01	-.05	.09	-.07	.04
**p < .01		*p < .05			

3.5.1.2. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Ayırt Edici Geçerliliği ve Diskriminant Fonksiyonu Analizleri

Yetişkin EKRÖ Kısa Formun ayırt edici geçerliliği anne ve baba formları için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Anne formunun ayırt edici geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla Ana Babaya Bağlanma Ölçeği Anne Formunun Toplam puanı düşük, orta ve yüksek bağlanma olmak üzere üç gruba ayrılmış ve diskriminant analizi yapılmıştır. Geçerlik örnekleminde yer alan 201 katılımcı arasında düşük bağlanmaya sahip 5 kişi (%2.5), orta düzeyde bağlanmaya sahip 71 kişi (%35.3) ve yüksek bağlanmaya sahip 125 kişi (%62.2) bulunmaktadır. Diskriminant analizinde yordayıcı değişkenler olarak EKRÖ Anne formunun alt ölçekleri (Anne Kabul ve Anne Red), yordanan değişken olarak ise düşük, orta ve yüksek bağlanma grupları alınmıştır. Sonuç olarak iki diskriminant fonksiyonu bulunmuştur. Model, bağımlı değişkendeki varyansın %46'sını

açıklamaktadır. Bağımlı değişendeki varyansın %100'ü birinci fonksiyon tarafından açıklanmakta (özdeğer= .86) ve grupları anlamlı olarak birbirinden ayırdığı görülmektedir (Wilks' Lambda = .54, $sd = 4$, $p < .001$). İkinci fonksiyon varyansın %0'ını açıklamakta (özdeğer= .00) ve grupları anlamlı olarak birbirinden ayıramamaktadır (Wilks' Lambda = .1, $sd = 1$, $p > .05$).

Bağımsız değişkenlerin önemini değerlendirmek için standardize kanonik ayırt edici fonksiyon katsayılarına baktığımızda, her üç grubu ayırmada Anne Kabul (Katsayıları: 1. fonksiyon için .56, 2. fonksiyon için .95), Anne Red (Katsayıları: 1. fonksiyon için .62, 2. fonksiyon için -.92) ayırt edici bağımsız değişkenlerdir.

Diskriminant fonksiyon analizi, sınıflandırma sonuçlarına göre incelendiğinde, gruplarda yer alan katılımcı sayısı eşit olmadığı için grupların öncelikli olasılık değerleri hesaplanmıştır. Genel olarak bakıldığında, katılımcıların %77.6'sını diskriminant fonksiyon analizi doğru sınıflandırmıştır ve bu en yüksek öncelikli olasılık değeri olan %51'den daha yüksektir. Tablo 3.4'te katılımcıların gruplara doğru olarak sınıflandırılma oranları gösterilmiştir.

Tablo 3.4. *Katılımcıların Gruplara Doğru Olarak Sınıflandırılma Oranları*

Gerçek Grup	Yordanan Gruplar		
	Düşük Bağlanma (%)	Orta (%)	Yüksek Bağlanma (%)
Düşük Bağlanma ($n = 5$)	60 ($n = 3$)	40 ($n = 2$)	0 ($n = 0$)
Orta Bağlanma ($n = 71$)	4.2 ($n = 3$)	50.7 ($n = 36$)	45.1 ($n = 32$)
Yüksek Bağlanma ($n = 125$)	0 ($n = 0$)	6.4 ($n = 8$)	93.6 ($n = 117$)

Tablo 3.4.'te görüldüğü gibi, üç grup içinde yüksek bağlanma grubu, %93.6'lık oranla (öncelikli olasılık %62) en yüksek doğru sınıflandırma oranına sahiptir. Bunu %60'lık oranla (öncelikli olasılık %3) düşük bağlanma grubu ve %50.7 ile (öncelikli olasılık %35) orta bağlanma grubu izlemiştir.

Baba formunun ayırt edici geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla Ana Babaya Bağlanma Ölçeği Baba Formunun Toplam puanı düşük, orta ve yüksek bağlanma olmak üzere üç gruba ayrılmış ve diskriminant analizi yapılmıştır. Geçerlik örnekleminde yer alan 201 katılımcı arasında düşük bağlanmaya sahip 11 kişi (%5.5), orta düzeyde bağlanmaya sahip 86 kişi (%42.8) ve yüksek bağlanmaya sahip 104 kişi (%51.7) bulunmaktadır. Diskriminant analizinde yordayıcı değişkenler olarak EKRÖ Baba formunun alt ölçekleri (Baba Kabul, Baba Red ve Baba İhmal/Kayıtsızlık), yordanan değişken olarak ise düşük, orta ve yüksek bağlanma grupları alınmıştır. Sonuç olarak iki diskriminant fonksiyonu bulunmuştur. Model, bağımlı değişkendeki varyansın %67'sini açıklamaktadır. Bağımlı değişendeki varyansın %94'ü birinci fonksiyon tarafından açıklanmakta (özdeğer= 1.43) ve grupları anlamlı olarak birbirinden ayırdığı görülmektedir (Wilks' Lambda= .38, $sd= 4$, $p < .001$). İkinci fonksiyon varyansın %6'sını açıklamakta (özdeğer= .09) ve grupları anlamlı olarak birbirinden ayırmaktadır (Wilks' Lambda= .92, $sd= 1$, $p < .001$).

Bağımsız değişkenlerin önemini değerlendirmek için standardize kanonik ayırt edici fonksiyon katsayılarına baktığımızda, her üç grubu ayırmada Baba Kabul (Katsayıları: 1. fonksiyon için .59, 2. fonksiyon için .91), Baba Red (Katsayıları: 1. fonksiyon için .61, 2. fonksiyon için -.91) ayırt edici bağımsız değişkenlerdir.

Diskriminant fonksiyon analizi, sınıflandırma sonuçlarına göre incelendiğinde, gruplarda yer alan katılımcı sayısı eşit olmadığı için grupların

öncelikli olasılık değerleri hesaplanmıştır. Genel olarak bakıldığında, katılımcıların %76.6'sını diskriminant fonksiyon analizi doğru sınıflandırmıştır ve bu en yüksek öncelikli olasılık değeri olan %45'ten daha yüksektir. Tablo 3.5.'te katılımcıların gruplara doğru olarak sınıflandırılma oranları gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Katılımcıların Gruplara Doğru Olarak Sınıflandırılma Oranları

Gerçek Grup	Yordanan Gruplar		
	Düşük Bağlanma (%)	Orta (%)	Yüksek Bağlanma (%)
Düşük Bağlanma (n = 11)	90.9 (n = 10)	9.1 (n = 1)	0 (n = 0)
Orta Bağlanma (n = 86)	8.1 (n = 7)	60.5 (n = 52)	31.4 (n = 27)
Yüksek Bağlanma (n = 104)	0 (n = 0)	11.5 (n = 12)	88.5 (n = 92)

Tablo 3.5.'te görüldüğü gibi, üç grup içinde düşük bağlanma grubu, %90.9'luk oranla (öncelikli olasılık %6) en yüksek doğru sınıflandırma oranına sahiptir. Bunu %88.5'lik oranla (öncelikli olasılık %52) yüksek bağlanma grubu ve %60.5 ile (öncelikli olasılık %43) orta bağlanma grubu izlemiştir.

3.5.2. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Güvenirlik Bulguları

3.5.2.1. Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Alt Ölçeklerinin İç Tutarlılığı

Yetişkin EKRÖ Kısa Form alt ölçeklerinin iç tutarlılığı belirlemek amacıyla Cronbach alfa değerlerine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları .85 ile .95 arasında değişmekte, bu da ölçeğin alt

faktörlerinin yeterli iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları Tablo 3.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. *Yetişkin EKRÖ Kısa Form Alt Ölçeklerinin Cronbach Alfa Değerleri*

	Madde Sayısı	Cronbach Alfa Değeri
Anne Kabul	9	.88
Anne Red	15	.89
Baba Kabul	9	.95
Baba Red	10	.92
Baba İhmal/ Kayıtsızlık	5	.85

3.5.2.2. Test Tekrar Test Güvenirliği

Katılımcılardan 2 veya 3 hafta aralıklarla alınan, Yetişkin EKRÖ Kısa Form alt ölçekler ve tüm ölçek için hesaplanan test tekrar test sonuçları Tablo 3.7'de yer almaktadır.

Tablo 3.7. *Yetişkin EKRÖ Kısa Form'un Test Tekrar Test Güvenirliği*

	Test Tekrar Test Korelasyonları N = 64
Anne Kabul	.83*
Anne Red	.72*
Anne Toplam	.79*
Baba Kabul	.96*
Baba Red	.90*
Baba İhmal/ Kayıtsızlık	.87*
Baba Toplam	.95*

* $p < .01$

3.6. YETİŞKİN EKRÖ KISA FORM TARTIŞMA

Yetişkin EKRÖ Kısa Formun Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması olmadığı için, bu çalışma kapsamında faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan birinci çalışma ve test tekrar test ve geçerlik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan ikinci çalışma olmak üzere iki çalışma yürütülmüştür. Bu kısımda bu iki aşamanın bulguları tartışılacaktır. Orijinal ölçek sıcaklık/ şefkat, düşmanlık/ saldırganlık, ihmal/ kayıtsızlık ve ayrışmamış red olmak üzere dört faktörlü bir yapı göstermekte ve 24 maddeden oluşmaktadır.

İlk olarak faktör yapısı incelendiğinde 24 maddelik Anne formu için iki faktörlü bir yapı belirlenmiştir. Bu faktörler “anne kabul” ve “anne red” şeklindedir. Orijinal ölçek sıcaklık ve şefkat boyutunda yer alan maddelerin hepsi bu çalışmada “anne kabul” alt boyutunda yer almıştır. Sadece orijinal ölçekte yer alan ve İhmal/ kayıtsızlık alt boyutunda değerlendirilen 13. Madde (Bana çok ilgi gösterirdi) bu çalışmada kabul alt boyutunda yer almıştır. Bunun Türk kültüründe ihmal olarak değerlendirilmemesi ve kabul alt boyutunun bir maddesi olarak görülmesi kültürel açıdan mantıklı görülmektedir. Orijinal ölçek faktör yapısında yer alan İhmal/ kayıtsızlık, Düşmanlık/ saldırganlık ve Ayrışmamış red alt boyutundaki maddeler bu çalışmada “anne red” adı altında tek faktörde birleşmiştir. Varan tarafından yapılan faktör analizi bulgularına göre, anne ve baba normal formları için kabul ve red olmak üzere iki faktörlü bir yapı gözlemlenmektedir (2003). Ancak kültürümüzde kullanılan, orijinal, dört faktörlü yapıdır.

24 maddelik Baba formu için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre “baba kabul”, “baba red” ve “baba ihmal/ kayıtsızlık” olmak üzere 3 faktörlü bir yapı

belirlenmiştir. Anne formu ile aynı şekilde orijinal ölçekte İhmal/ kayıtsızlık alt boyutunda değerlendirilen 13. Madde (Bana çok ilgi gösterirdi) bu çalışmada kabul alt boyutunda yer almıştır. Ayrıca orijinal faktör yapısında Düşmanlık/ saldırganlık ve Ayrışmamış red faktörleri altında yer alan maddeler bu çalışmada “baba red” faktörü altında birleşmiştir. Anne formundan farklı olarak Baba formunda İhmal/ kayıtsızlık alt ölçeği ayrı bir boyut olarak ayrılmaktadır. Türk aile geleneklerine ve çocuk yetiştirme stillerine bakıldığında genel olarak annenin çocukla daha fazla ilgilenmesi ve pek çok durumda birinci derece bakım veren olarak annenin görülmesi, bu bulguyu açıklar gözükmektedir. Pakistan’da empati becerisine sahip olan ve olmayan ergenler üzerinde yürütülen bir çalışmada empati becerisinden yoksun ergenlerin babalarını annelerine kıyasla daha ihmal edici olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Araştırmacılar bu bulguyu annenin çocukla olan psiko- sosyo- biyolojik ilişkisine bağlamakta; duygusal olarak annenin çocuğun ihtiyaçlarını daha çok karşıladığını düşünmektedirler. Diğer yandan babanın dış etkenlere karşı koruyucu görevi gördüğünü, barınak sağlamakla görevli olduğunu ve anneye kıyasla daha az duygularını gösterdiğini savunmaktadırlar (Arzeen, Hassan ve Riaz, 2012).

Test tekrar test ve geçerlik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan ikinci aşama bulgularına göre .85 ve .95 arasında değişen iç tutarlılık katsayıları ve .72 ile .96 arasında değişen test tekrar test güvenilirliği, ölçeğin Türk kültüründe psikometrik açıdan oldukça iyi özellikler gösterdiğini doğrulamaktadır. Anne ve Baba formları ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeği arasında beklenildiği üzere negatif yönde ve yeterli düzeyde korelasyon bulunmakta; bu da ölçeğin eş zamanlı geçerliğine kanıt oluşturmaktadır. Ayrıca yapılan diskriminant analizi sonuçlarına göre, düşük, orta ve

yüksek bağlanma gruplarını Yetişkin EKRÖ Anne ve Baba Kısa formları başarılı bir şekilde ayırt edebilmektedir. Başka bir deyişle Anne Babaya Bağlanma Ölçeği toplam puanı açısından düşük bağlanma grubunda yer alan katılımcıların EKRÖ kısa forma göre anne ve baba kabulleri de daha düşük; redleri daha fazla, diğer yandan yüksek bağlanma grubunda yer alan katılımcıların EKRÖ kısa forma göre anne ve baba kabulleri daha yüksek; redleri daha düşük olmaktadır.

Her çalışma gibi bu çalışmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. Katılımcılar genel popülasyonu yansıtacak şekilde seçilmeye çalışılsa da çoğunluğu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Ayrıca örnekleimde yer alan kadın sayısı erkeklerden fazladır. Faktör yapısının belirlenmesi amacıyla yapılan aşamada çok sayıda madde içeren ölçek bataryası ile yürütüldüğünden, katılımcıların sıkılmış olması ve cevaplamakta isteksizlik duyması olası görünmektedir. Son olarak öz- değerlendirme türü bir ölçme aracı olan ölçeği doldururken katılımcılar, sosyal açıdan istedik cevaplar vermiş olabilir.

Tüm bu sınırlılıklara rağmen ölçek Türk örnekleminde yüksek geçerlik ve güvenirlik değerleri göstermektedir. Ölçekten edilen faktör yapısı Türk kültürünü yansıtıyor görünmektedir. Yine de R.P. Rohner (kişisel iletişim, 10 Haziran 2016) ölçeğin dünya çapında dört faktörlü kullanımının tercih edilmesini ve değişik faktör yapılarının evrenselliğine zarar vermemesini istemektedir.

BÖLÜM IV

ANA ÇALIŞMA

Bu bölümde öncelikle araştırmanın temel amaçları doğrultusunda yapılan ana çalışmanın yöntemi hakkında bilgi verilecektir. Katılımcıların özellikleri “Örneklem”, katılımcılardan doldurmaları istenilen ölçme araçları “Veri Toplama Araçları”, çalışmanın süreci ise “İşlem” kısmında verilecektir. Daha sonra çalışmanın bulguları yer alacak ve tartışma kısmı ile birlikte Bölüm IV tamamlanacaktır.

4.1. Örneklem

Bu çalışmaya uygun örnekleme/ elverişlilik örneği (convenience sampling) yöntemiyle ulaşılan 430 kişi katılmıştır. Çok sayıda soruya cevap vermeyen katılımcılar elendikten sonra 425 kişi kalmıştır. Veri temizliğinin ardından 116 erkek, 298 kadın olmak üzere toplamda 417 kişi ile analizlere devam edilmiştir. 18 ile 40 yaş arasında yer alan katılımcıların yaş ortalaması 24.47 olarak bulunmuştur ($S = 5.75$, ranj = 22) (Tablo 4.1.).

Tablo 4.1. Ana Çalışma Örnekleminin Sosyo- Demografik Özellikleri

Değişken	(N = 417) n	%
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	298	71.5
Erkek	116	27.8
Bilinmeyen	3	.7
<u>Eğitim durumu</u>		
Okuryazar- Ortaokul mezunu	10	2.3
Lise-Yüksekokul	20	4.8
Üniversite öğrencisi- mezunu	293	70.2
Yüksek lisans- doktora öğrencisi/ mezunu	91	21.8
<u>Gelir Düzeyi</u>		
Düşük (0- 2000 TL)	129	30.9
Orta (2001- 5000 TL)	199	47.7
Yüksek (5001 TL ve üzeri)	57	13.7
Bilinmeyen	32	7.7
<u>İlişki durumu</u>		
Romantik ilişkide içerisinde değil	205	49.2
Romantik ilişki içerisinde	133	31.9
Evli	73	17.5
Boşanmış	3	.7
Bilinmeyen	3	.7
<u>Anne Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	21	5
Okuryazar- Ortaokul mezunu	249	59.7
Lise-Yüksekokul mezunu	94	22.5
Üniversite mezunu ve üzeri	49	11.8
<u>Baba Eğitim Durumu</u>		
Okuryazar değil	5	1.2
Okuryazar- Ortaokul mezunu	180	43.2
Lise- Yüksekokul mezunu	137	32.9
Üniversite mezunu ve üzeri	90	21.6

Tablo 4.1.'e bakıldığında katılımcıların çoğunluğunu %70.2 ile üniversite öğrencileri ve mezunları oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük kısmı orta gelir düzeyinde (%47.7) yer almaktadır. İlişki durumu açısından katılımcıların %49.2'si herhangi bir romantik ilişki içerisinde değildir. Eğitim düzeyi açısından ele alındığında katılımcıların anne (%59.7) ve babaları (%43.2) çoğunlukla okuryazar ile ortaokul mezunu aralığında yer almaktadır.

4.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu ve Kişisel Bilgi Formu başta olmak üzere tüm ölçekler sıra etkisi gözetilerek katılımcılara farklı sıralarda verilmiştir.

4.2.1. Kişisel Bilgi Formu (Sayfa 57'ye bakınız, Ek 2).

4.2.2. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri

Orijinal envanter bilgileri için YSNE revizyon çalışması kısmına bakınız (sayfa 52). Bu örneklemede kullanılan ölçek, ön çalışma analizlerine göre son halini alan 48 maddelik formdur. Bu forma göre “olumlu kendilik özellikleri” (ölçek maddeleri: 8, 16, 19, 21, 22, 23, 26, 29, 30, 32, 33, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 45, 47, 48), “yaşama dair nedenler” (ölçek maddeleri: 10, 12, 18, 28, 34, 36, 46), “geleceğe ilişkin hedefler” (ölçek maddeleri: 2, 11, 13, 17, 20, 27), “genel iyilik hali” (ölçek maddeleri: 4, 5, 6, 9, 15), “aileye bağlılık” (ölçek maddeleri: 1, 7, 14, 24), “dini engeller” (ölçek maddeleri: 3, 38, 43) ve “ölüm korkusu” (ölçek maddeleri: 25, 31, 44) olmak üzere 7 alt boyut bulunmaktadır.

Ana çalışma için 417 kişi ile yürütülen analizler sonucu alt ölçeklerin Cronbach alfa değerleri sırasıyla .95, .89, .89, .80, .80, .87 ve .73 şeklindedir. Tüm ölçek için Cronbach alfa değeri .96, iki yarım güvenirliği .84 olarak bulunmuştur (48 maddelik son ölçek formu örnek maddeler için Ek 7'ye bakınız).

4.2.3. Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu

Orijinal ölçek bilgileri için YSNE ön çalışma kısmına bakınız (sayfa 60). Bu örneklemede kullanılan form ön çalışma sonuçlarına göre araştırmacılar tarafından faktör yapısı ve geçerlik güvenirlik analizleri yapılan formdur. Madde sayıları aynı kalmakla beraber anne formu için “anne red” (ölçek maddeleri: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 23) ve “anne kabul” (ölçek maddeleri: 1, 3, 9, 12, 13, 17, 19, 22, 24) olmak üzere iki alt boyu bulunmaktadır. Baba formu için “baba kabul ” (ölçek maddeleri: 1, 3, 9, 12, 13, 17, 19, 22, 24), “baba red” (ölçek maddeleri: 4, 5, 6, 8, 10, 14, 16, 18, 20, 21) ve “baba ihmal/ kayıtsızlık” (ölçek maddeleri: 2, 7, 11, 15, 23) şeklinde üç alt boyut bulunmaktadır.

Ana çalışma için 417 kişi üzerinde yapılan analiz sonuçlarına göre “anne kabul ” alt boyutunun Cronbach alfa değeri .92, “anne red” boyutunun .88; tüm form için .92 olarak bulunmuştur. Anne formunun iki yarım güvenirliği .86 şeklindedir. “Baba kabul” alt boyutunun Cronbach alfa değeri .95, “baba red” alt boyutunun .90, “baba ihmal/ kayıtsızlık” boyutunun .80; tüm baba formunun .95’dir. Baba formu için iki yarım güvenirliği .91 şeklindedir (Örnek maddeler için Ek 5’e bakınız).

4.2.4. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği

YSNE ön çalışma kısmına bakınız (sayfa 58). Ana çalışma örnekleminde DDGÖ’nün tüm ölçek için Cronbach alfa değeri .94, stratejiler için .90, kabul etmeme için .87, açıklık için .80, dürtü için .87, amaçlar için .85 ve farkındalık için

.67 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki yarım güvenirliği .77 şeklindedir (Örnek maddeler için Ek 4'e bakınız).

4.2.5. Bilişsel Esneklik Envanteri

YSNE ön çalışma kısmına bakınız (sayfa 58). Mevcut örnekleme ölçeğin Cronbach alfa değerleri alternatifler alt ölçeği için .91, kontrol alt ölçeği için .87 ve tüm ölçek için .91 şeklindedir. Ölçeğin iki yarım güvenirliği .82 olarak bulunmuştur (Örnek maddeler için Ek 3'e bakınız).

4.3. İşlem

Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri ve Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formunun ön çalışma sonucunda faktör yapıları belirlendikten sonra bu iki ölçek Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği ve Bilişsel Esneklik Envanteri ile birlikte katılımcılara uygulanmıştır. 283 katılımcıya ölçekler elden verilmiş; 134 katılımcı ise ölçekleri “surveey” adlı web tabanlı veri toplama sitesi üzerinden doldurmuştur. Belirtilen sitede de ölçekler her bir katılımcıya sırası farklı olacak şekilde verilmiş, onam formu ile katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiştir. Ölçeklerin katılımcılar tarafından doldurulması yaklaşık olarak 30- 40 dakika sürmüştür. Analizler SPSS 21 paket programı ile yürütülmüştür.

4.4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Analizlere başlamadan önce, veriler istatistiksel analize uygun hale getirilerek hatalarından arındırılmıştır. Öncelikle verilerin sıklığına bakılmış, olması gerekenden büyük veya küçük değerler saptanmış, her bir veri toplama aracının puanlama kriteri göz önüne alınarak düzeltilmiştir. Daha sonra kayıp verilerin az olması nedeniyle yerine söz konusu maddelerin ortalama değerleri yerleştirilmiştir. Bu işlemten sonra uç değerler belirlenmiş ve o değerlerin ait olduğu katılımcılar veri setinden çıkarılmıştır.

Bu bölümde ilk olarak, sosyo-demografik özellikler ile araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik bulgulara yer verilecektir. Daha sonra yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi bulguları verilecektir. Son olarak ebeveyn kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünü belirlemeye yönelik aracı değişken analizi sonuçları paylaşılacaktır.

4.5. Sosyo- Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri (YSNE), Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (DDGÖ) ve Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form anne ve babadan aldıkları

puanların cinsiyet ve sosyoekonomik düzey (SED) değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmek istenmiştir. Bu amaçla gelir düzeyi düşük (0- 2000 TL arası), orta (2001- 5000 TL arası) ve yüksek (5000 TL üzeri) olmak üzere üç gruba ayrılmış ve bununla sosyoekonomik düzey (SED) ölçülmesi amaçlanmıştır. Cinsiyet (2) X SED (3) olmak üzere her bir değişken için ayrı ayrı çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır.

Yaşamı Sürdürme Nedenleri için yapılan çok yönlü varyans analizi sonuçlara bakıldığında öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ($.05/7 = .0071$) ve o değer altındaki değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Buna göre cinsiyet (Wilks' $\lambda = .93$, $F_{7-373} = 4.26$; $p < .001$, $\eta^2 = .07$) değişkeninin temel etkisi yedi alt ölçekten sadece ikisi açısından anlamlı farklar olduğuna işaret etmektedir. SED'in alt ölçekler üzerinde herhangi bir temel etkisi ve SED ile cinsiyet değişkenlerinin alt ölçekler üzerinde herhangi bir ortak etkisi gözlemlenmemiştir.

Yaşamı sürdürme nedenleri alt ölçeklerinin cinsiyet değişkeni açısından nasıl farklılaştığı Tablo 4.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. *Cinsiyet Değişkenine Göre YSNE'den Alınan Puanlar İçin Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Kadın		Erkek		F
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	
YSNE					
Yaşama Dair Nedenler	33.95	6.78	31.68	8.58	7.86*
Ölüm Korkusu	11.44	4.32	9.34	4.36	16.56**

* $p < .01$ ** $p < .001$

Tablo 4.2. incelendiğinde YSNE'nin Yaşama Dair Nedenler ve Ölüm Korkusu alt ölçeklerinde cinsiyet temel etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre

Yaşama Dair Nedenler alt ölçeği açısından kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha yüksek puan almışlardır [$F_{1-379} = 7.86, p < .01, \eta^2 = .02$]. Benzer şekilde Ölüm Korkusu alt ölçeği açısından kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha yüksek puan almışlardır [$F_{1-379} = 16.56, p < .001, \eta^2 = .04$].

Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne kısa form için yapılan cinsiyet (2) X SED (3) çok yönlü varyans analizlerine bakıldığında öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ($.05/2 = .025$) ve bu değer altında kalan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında EKRÖ anne kısa form üzerinde cinsiyet temel etkisinin (Wilks' $\lambda = .93, F_{2-378} = 13.76; p < .001, \eta^2 = .07$) olduğu gözlemlenmiştir. SED değişkeninin herhangi bir temel etkisi yoktur, SED ile cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi anlamlıdır (Wilks' $\lambda = .97, F_{4-756} = 3.44; p < .01, \eta^2 = .02$). EKRÖ anne kısa form alt ölçeklerinin cinsiyet değişkenine göre nasıl farklılaştığı Tablo 4.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyet Değişkenine Göre EKRÖ Anne Formundan Alınan Puanlar İçin Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kadın		Erkek		
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	F
EKRÖ Anne					
Anne Kabul	14.41	5.39	17.92	7.60	26.03*

* $p < .001$

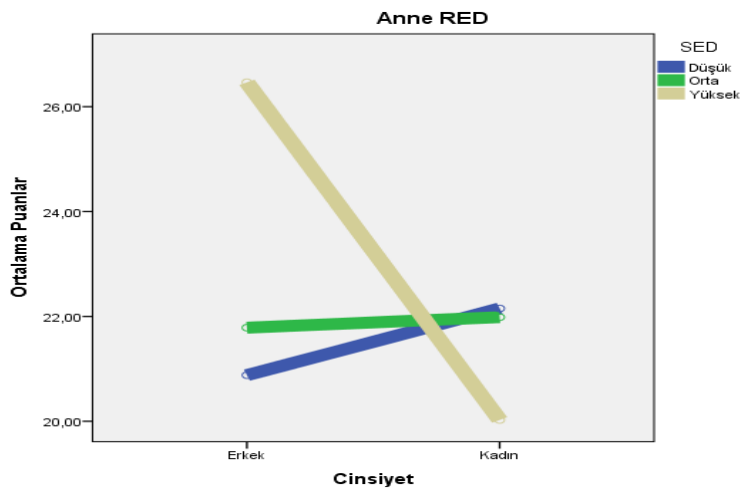
Tablo 4.3. incelendiğinde Yetişkin EKRÖ Anne Kısa Formun Anne Kabul alt ölçeğinde cinsiyet temel etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre Anne Kabul alt ölçeği açısından kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha düşük puan almışlardır [$F_{1-379} = 26.03, p < .001, \eta^2 = .06$]. Bu da kadın katılımcıların anneye

ilgili kabul alt boyutunda algıladıkları reddin erkeklere göre daha düşük; kabulün ise daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

SED ve cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi sadece anne red boyutunda anlamlıdır [$F_{2-379} = 5.97, p < .01, \eta^2 = .03$]. Bu etkinin hangi gruplar arasındaki farktan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey Kramer testi sonuçları Tablo 4.4.'de ve Şekil 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.4. Anne Red Alt Boyutunda SED x Cinsiyet İçin Yapılan Tukey Kramer Sonuçları

Anne Red			
Orta SED erkek Ort. = 21.79 S = 6.40 n = 59	<	Yüksek SED erkek Ort. = 26.47 S = 8.69 n = 22	$q = 3.82$ $p < .05$
Yüksek SED kadın Ort. = 20.03 S = 5.33 n = 35	<	Yüksek SED erkek Ort. = 26.47 S = 8.69 n = 22	$q = 4.83$ $p < .05$
Düşük SED erkek Ort. = 20.88 S = 4.64 n = 33	<	Yüksek SED erkek Ort. = 26.47 S = 8.69 n = 22	$q = 4.14$ $p < .05$

Şekil 4.1. Anne Red Alt Boyutunda SED x Cinsiyet İçin Ortak Etki

Şekil 4.1. ve Tablo 4.4. incelendiğinde EKRÖ Anne Red alt boyutunda orta SED'deki erkek katılımcıların yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük puan aldıkları görülmektedir. Benzer şekilde yüksek SED'deki kadın katılımcılar yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük puan almışlardır. Son olarak, düşük SED'deki erkek katılımcılar yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük puan almışlardır. Bu da düşük puan alan katılımcıların hatırladıkları anne reddinin daha düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Baba kısa form için yapılan cinsiyet (2) X SED (3) çok yönlü varyans analizlerine bakıldığında öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ($.05/3 = .017$) ve bu değerin altında kalan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında EKRÖ baba kısa form üzerinde cinsiyet temel etkisinin (Wilks' $\lambda = .93$, $F_{3-377} = 9.69$; $p < .001$, $\eta^2 = .07$) olduğu gözlemlenmiştir. SED değişkeninin herhangi bir temel etkisi, SED ile cinsiyet değişkenlerinin herhangi bir ortak etkisi yoktur. EKRÖ baba kısa form alt ölçeklerinin cinsiyet değişkenine göre nasıl farklılaştığı Tablo 4.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. *Cinsiyet Değişkenine Göre EKRÖ Baba Formundan Alınan Puanlar İçin Yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Kadın		Erkek		
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	F
EKRÖ Baba					
Baba Kabul	16.46	7.26	20.87	7.79	27.04*
Baba Red	14.16	5.56	16.12	6.90	12.97*
Baba İhmal/ Kayıtsızlık	8.29	3.30	9.42	3.68	9.85**

* $p < .001$ ** $p < .01$

Tablo 4.5. incelendiğinde Yetişkin EKRÖ Baba Kısa Formun tüm alt ölçeklerinde cinsiyet temel etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre Baba Kabul alt ölçeği açısından kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha düşük puan almışlardır [$F_{1-379} = 27.04, p < .001, \eta^2 = .07$]. Benzer şekilde Baba Red alt ölçeğinde kadın katılımcıların puanı erkeklere göre daha düşüktür [$F_{1-379} = 12.97, p < .001, \eta^2 = .03$]. Son olarak Baba İhmal/ Kayıtsızlık alt ölçeğinde kadın katılımcıların aldıkları puan erkeklere göre daha düşüktür [$F_{1-379} = 9.85, p < .01, \eta^2 = .03$]. Bu da kadın katılımcıların babayla ilgili alt boyutlarda algıladıkları reddin erkeklere göre daha düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Bilişsel Esneklik için yapılan cinsiyet (2) X SED (3) çok yönlü varyans analizlerine bakıldığında öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ($.05/2 = .025$) ve bu değerin altında kalan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında Bilişsel Esneklik üzerinde cinsiyet değişkeninin herhangi bir temel etkisi gözlemlenmezken; SED değişkeninin temel etkisi (Wilks' $\lambda = .96, F_{4-756} = 3.78; p < .01, \eta^2 = .02$) ve SED ile cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi bulunmaktadır (Wilks' $\lambda = .96, F_{4-756} = 4.23; p < .01, \eta^2 = .02$). SED değişkeninin temel etkisi sadece alternatifler [$F_{2-379} = 5.88, p < .01, \eta^2 = .03$] alt boyutu üzerinde anlamlıdır. SED değişkenine göre alternatifler alt boyutundaki temel etkinin hangi gruplar arası farktan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. *Alternatifler Alt Boyutu Üzerinde SED Değişkeninin Temel Etkisi*

	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED		F
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	
Bilişsel Esneklik							
Alternatifler	53.08 _{ab}	7.72	51.27 _a	7.55	54.04 _b	7.37	5.88*

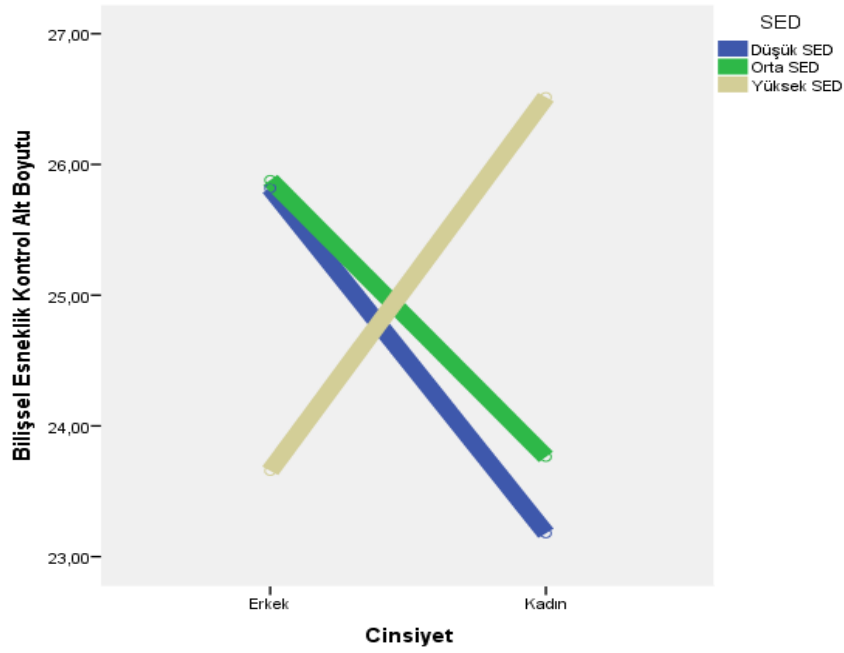
$p < .01$ $p < .05$ Aynı harfler arası anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 4.6.'ya göre sadece orta SED ve yüksek SED arasındaki fark anlamlıdır. Başka bir deyişle orta SED'deki bireylerin zor durumlarda çok sayıda çözüm üretebilme becerileri yüksek SED'deki bireylere göre daha düşüktür.

SED ve cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi sadece kontrol alt boyutunda gözlemlenmiştir [$F_{2-379} = 4.56$, $p < .05$, $\eta^2 = .02$]. Gruplar arası farka Tukey Kramer testi ile bakılmıştır. Kontrol alt boyutundaki SED X cinsiyet ortak etkisi Şekil 4.2.'de ve Tukey Kramer testi sonuçları Tablo 4.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. *Kontrol Alt Boyutunda SED x Cinsiyet İçin Yapılan Tukey Kramer Sonuçları*

Kontrol			
Orta SED kadın	<	Orta SED erkek	$q = 3.35$
Ort. = 23.76		Ort. = 25.88	$p < .05$
S = 5.70		S = 5.68	
n = 140		n = 59	
Orta SED kadın	<	Yüksek SED kadın	$q = 3.56$
Ort. = 23.76		Ort. = 26.51	$p < .05$
S = 5.70		S = 6.17	
n = 140		n = 35	
Düşük SED kadın	<	Yüksek SED kadın	$q = 4.13$
Ort. = 23.18		Ort. = 26.51	$p < .05$
S = 5.40		S = 6.17	
n = 96		n = 35	

Şekil 4.2. Kontrol Alt Boyutu Üzerinde SED ve Cinsiyet Ortak Etkisi

Tablo 4.7. ve Şekil 4.2.'ye göre orta SED'deki kadın katılımcıların kontrol alt boyutundan aldıkları puan orta SED'deki erkeklere göre daha düşüktür. Orta SED'deki kadınların aldıkları puan yüksek SED'deki kadınlara göre daha düşüktür. Son olarak düşük SED'deki kadınların aldıkları puan yüksek SED'deki kadınlara göre daha düşüktür. Bu da düşük puan alan katılımcıların zor durumları kontrol edilebilir olarak algılama eğilimlerinin daha düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Duygu Düzenleme Stratejileri için yapılan cinsiyet (2) X SED (3) çok yönlü varyans analizlerine bakıldığında öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ($.05/6 = .008$) ve bu değerin altında kalan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında Duygu Düzenlemede Güçlükler üzerinde cinsiyet, SED temel etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde SED ile cinsiyet değişkenlerinin herhangi bir ortak etkisi de yoktur.

4.6. Korelasyon Analizleri

4.6.1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri Toplam Puan ve Alt Ölçekleri İle Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Giriş bölümünde bahsedildiği üzere; ilgili alanyazında yaşamı sürdürme nedenleri ya da intihar davranışı ile ebeveyn kabul reddi, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejileri arasında anlamlı ilişkilerden söz edilmektedir. Mevcut çalışmada da bu değişkenler ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.8’de verilmektedir.

Tablo 4.8. YSNE ile Diğer Tüm Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
EKRÖ Anne								
Ekrö Anne	-.32**	-.24**	-.31**	-.27**	-.28**	-.40**	-.15**	-.14**
Toplam								
Anne Kabul	-.30**	-.23**	-.29**	-.25**	-.26**	-.34**	-.13**	-.15**
Anne Red	-.27**	-.21**	-.25**	-.23**	-.24**	-.36**	-.14**	-.10*
EKRÖ Baba								
EKRÖ Baba	-.35**	-.28**	-.31**	-.23**	-.30**	-.46**	-.21**	-.16**
Toplam								
Baba Kabul	-.35**	-.29**	-.30**	-.24**	-.30**	-.39**	-.20**	-.15**
Baba Red	-.27**	-.21**	-.25**	-.16**	-.22**	-.40**	-.15**	-.12*
Baba İhmal/ Kayıtsızlık	-.27**	-.20**	-.23**	-.18**	-.21**	-.40**	-.18**	-.14**
Bilişsel Esneklik								
BEE Toplam	.26**	.30**	.33**	.25**	.26**	.11*	-.08	-.12*
Alternatifler	.24**	.26**	.29**	.22**	.25**	.13**	-.08	-.09
Kontrol	.20**	.23**	.27**	.21**	.17**	.03	-.04	-.13*
Duygu Düzenlemede Güçlükler								
DDGÖ Toplam	-.28**	-.29**	-.31**	-.20**	-.28**	-.19**	-.06	.08
Stratejiler	-.27**	-.27**	-.29**	-.21**	-.25**	-.23**	-.06	.11*
Kabul Etmeme	-.14**	-.15**	-.17**	-.07	-.17**	-.09	-.01	.07
Açıklık	-.17**	-.19**	-.20**	-.12*	-.19**	-.09	.01	.06
Dürtü	-.26**	-.25**	-.30**	-.21**	-.24**	-.15**	-.06	.03
Amaçlar	-.26**	-.27**	-.23**	-.16**	-.27**	-.18**	-.10*	.06
Farkındalık	-.13**	-.13*	-.19**	-.11*	-.13**	-.08	-.01	.02

** $p < .01$ * $p < .05$

(1) YSNE Toplam, (2) Olumlu Kendilik Özellikleri, (3) Yaşama Dair Nedenler, (4) Geleceğe İlişkin Hedefler, (5) Genel İyilik Hali, (6) Aileye Bağlılık, (7) Dini Engeller, (8) Ölüm Korkusu

Tablo 4.8’de görüldüğü üzere EKRÖ Anne ve YSNE arasındaki korelasyonlar $r = -.10$ ($p < .05$) ve $r = -.40$ ($p < .01$) arasında, EKRÖ Baba ve YSNE

arasındaki korelasyonlar $r = -.12$ ($p < .05$) ve $r = -.46$ ($p < .01$) arasında, Bilişsel Esneklik Envanteri ve YSNE arasındaki korelasyonlar $r = .11$ ($p < .01$) ve $r = .33$ ($p < .01$) arasında, son olarak Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği ve YSNE arasındaki korelasyonlar $r = -.10$ ($p < .05$) ve $r = -.31$ ($p < .01$) arasında değişmektedir.

4.6.2. EKRÖ Toplam Puan ve Alt Ölçekleri İle BEE Toplam Puan ve Alt Ölçekleri ve DDGÖ Toplam Puan ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

EKRÖ toplam puan ve alt ölçekleri ile BEE toplam puan ve alt ölçekleri ve DDGÖ toplam puan ve alt ölçekleri arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi ile saptanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. *EKRÖ Anne ve Baba Toplam İle Alt Ölçeklerinin Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri İle İlişkisi*

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Bilişsel Esneklik							
BEE Toplam	-.21**	-.21**	-.17**	-.13**	-.09	-.13**	-.13**
Alternatifler	-.15**	-.16**	-.11*	-.07	-.04	-.09	-.06
Kontrol	-.23**	-.21**	-.19**	-.16**	-.13**	-.14**	-.17**
Duygu Düzenlemede Güçlükler							
DDGÖ Toplam	.25**	.23**	.21**	.24**	.19**	.24**	.18**
Stratejiler	.26**	.21**	.24**	.27**	.20**	.29**	.21**
Kabul Etmeme	.15**	.11*	.16**	.17**	.11*	.20**	.13**
Açıklık	.16**	.19**	.09	.10*	.09	.08	.08
Dürtü	.23**	.19**	.21**	.20**	.15**	.22**	.14**
Amaçlar	.11*	.08	.10*	.20**	.19**	.15**	.17**
Farkındalık	.18**	.26**	.07	.05	.07	.04	.02
** $p < .01$		* $p < .05$					

(1) EKRÖ Anne Toplam, (2) Anne Kabul, (3) Anne Red, (4) EKRÖ Baba Toplam, (5) Baba Kabul, (6) Baba Red, (7) Baba İhmal/ Kayıtsızlık

Tablo 4.9’da gösterildiği üzere, Bilişsel Esneklik Envanteri ve EKRÖ Anne ve Baba arasındaki korelasyonlar $r = -.11$ ($p < .05$) ve $r = -.23$ ($p < .01$) arasında ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği ve EKRÖ Anne ve Baba arasındaki korelasyonlar $r = .10$ ($p < .05$) ve $r = .29$ ($p < .01$) arasında değişmektedir.

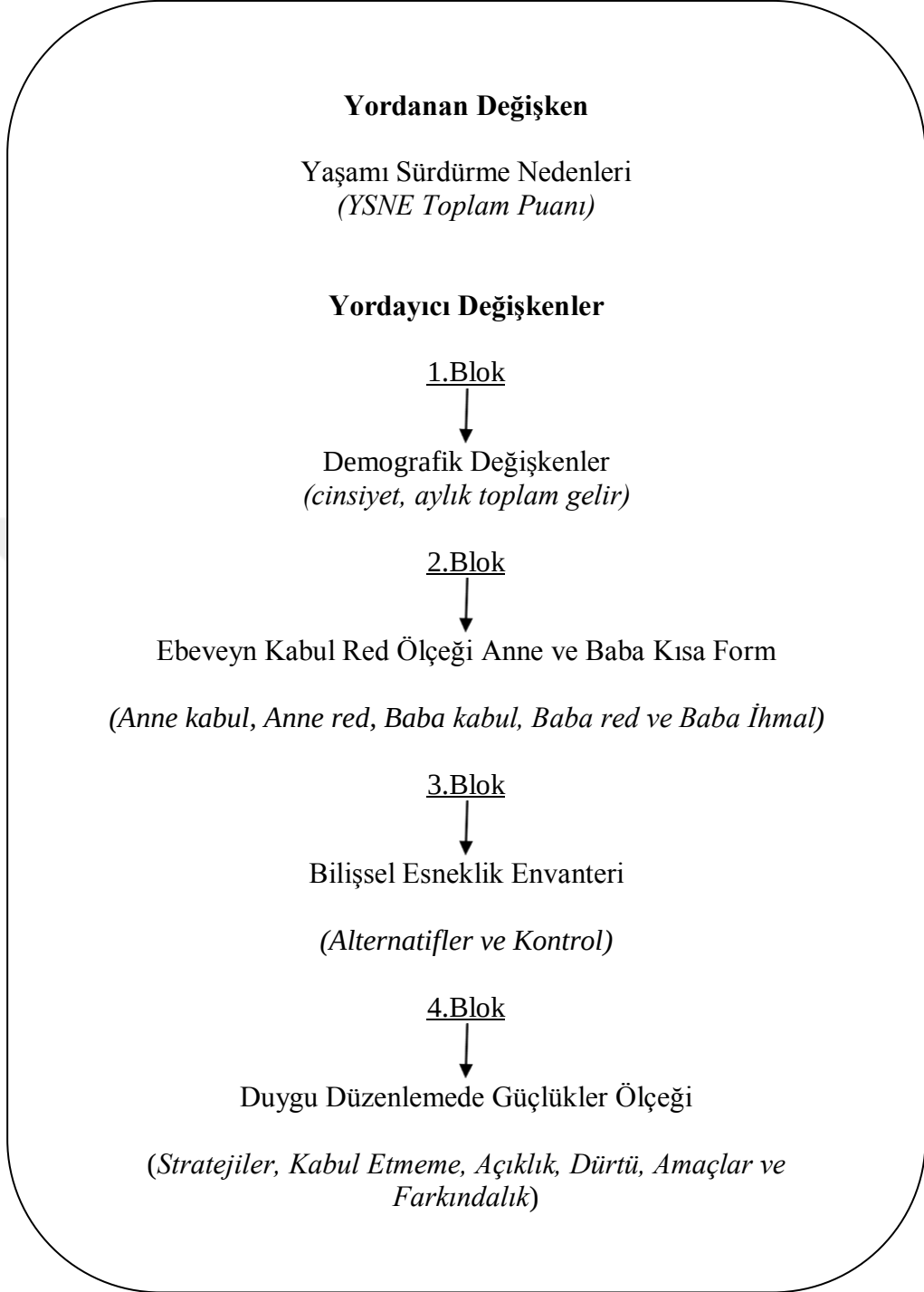
4.7. Regresyon Analizi

4.7.1. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler

Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri toplam puanını hangi değişkenlerin yordadığını belirlemek amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Daha önceki kısımda yapılan korelasyon analizinde yaşamı sürdürme nedenleri ile anlamlı ilişkisi olan değişkenler regresyon analizine dahil edilmiştir.

Yapılan Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi kapsamında ilk aşamada, demografik değişkenler (cinsiyet ve aylık toplam gelir), ikinci aşamada EKRÖ-Anne ve EKRÖ-Baba'nın alt boyutları (anne kabul, anne red, baba kabul, baba red, baba ihmal/ kayıtsızlık), üçüncü aşamada bilişsel esnekliğin alt boyutları olan alternatifler ve kontrol, son olarak da dördüncü aşamada duygu düzenleme stratejilerinin alt boyutları (stratejiler, kabul etmeme, açıklık, dürtü, amaçlar ve farkındalık) denkleme alınmıştır.

Hiyerarşik regresyon analizinin bahsedilen denklem aşamaları Şekil 4.3'te gösterilmektedir.

Şekil 4.3. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Aşamaları

Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenlere ilişkin analiz sonuçları

Tablo 4.10.'da yer almaktadır.

Tablo 4.10. *Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler*

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	R	R ²	Uyarlanmış R ²	beta	t	F
Cinsiyet	.11	.01	.01	.06	1.26	4.38*
Baba Kabul	.34	.12	.11	-.25	-5.14***	25.59***
Anne Red	.42	.17	.17	-.20	-4.41***	26.51***
Alternatifler	.46	.21	.20	.17	3.66***	25.61***
Amaçlar	.49	.24	.23	-.16	-3.42**	23.41***
* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$						

Tablo 4.10.'da görüldüğü üzere, yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenlere bakıldığında birinci aşamada denkleme giren cinsiyet ($F_{1-383} = 4.38$, $p < .05$) toplam varyansın %1'ini açıklamakta ancak varyansa bağımsız katkı sağlamamaktadır.

İkinci aşamada denkleme alınan değişkenlerden baba kabulünün varyansa %10'luk katkı sağladığı görülmektedir ($F_{2-382} = 25.59$, $p < .001$). İkinci aşamada denkleme giren diğer bir değişken olan anne red toplam varyansa %6'lık bir katkı sağlamaktadır ($F_{3-381} = 26.51$, $p < .001$).

Üçüncü aşamada denkleme giren alternatifler varyansa %3'lük bir katkı sağlamaktadır ($F_{4-380} = 25.61$, $p < .001$).

Dördüncü ve son aşamada denkleme giren amaçlar değişkeninin varyansa %3'lük katkıda bulunmasıyla ($F_{5-379} = 23.41, p < .001$) birlikte açıklanan varyans %23'e yükselmektedir.

4.8. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri Değişkenlerinin Aracı Rolünün Değerlendirilmesi

Mevcut çalışmada, ebeveyn kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı rolünün değerlendirilmesi Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen regresyon analizleri ile incelenmiştir. Önerilen bu yönteme göre, bir değişkenin aracı rolünün olabilmesi için aşağıda belirtilen dört koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir;

1. Yordayıcı ve yordanan değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
2. Yordayıcı değişken ile aracı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
3. Aracı değişken ve yordanan değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
4. Yordayıcı değişken ve aracı değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girdiğinde, daha önce yordayıcı ve yordanan değişken arasında var olan anlamlı ilişki, ya anlamlı olmaktan çıkmalı ya da daha önceki anlamlılık düzeyinde azalma göstermelidir. Aracı değişken modele girdiğinde yordayıcı ve yordanan arasındaki ilişki anlamlı olmaktan çıkıyor ise “tam aracı model”den; yordayıcı ile yordanan arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyinde azalma oluyorsa “kısmi aracı model”den söz edilebilmektedir.

Bu adımların ardından elde edilen dolaylı aracılık etkisinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını belirlemek amacıyla bir Bootstrap yöntemi olan çoklu aracılı model testi kullanılmıştır (Preacher ve Hayes, 2008; Hayes ve Preacher, 2014). Bootstrap, araştırma örnekleminde hareket ederek yer değiştirme yöntemi ile pek çok defa (örneğin 1000; 5000 kez) yeniden örnekleme dayanan, her yeni örnekleme için dolaylı aracılık etkisinin hesaplandığı parametrik olmayan bir yöntemdir. Yeniden örneklemin ardından elde edilen aracılık etkisinin anlamlılığı, en tipik güven aralığının hesaplanması ve bu aralık içerisinde sıfırın bulunup bulunmamasına göre belirlenmektedir. Güven aralığı içerisinde sıfırın bulunmaması dolaylı etkinin sıfırdan farklı, yani anlamlı olduğuna işaret eder.

Bootstrap yöntemi (a) küçük örneklemlerde Sobel'e kıyasla daha doğru sonuçlar verdiği; (b) normal dağılım varsayımını karşılamayı gerektirmediği; (c) çok yönlü aracı değişkenlerin etkisini hem ayrı ayrı hem de eşzamanlı değerlendirmeye olanak sağladığı; (d) çok yönlü aracı değişkenlerin etkilerini tek bir modelde karşılaştırabildiği; (e) aracı değişkenlerin birbirlerinden bağımsız şekilde işlev gösterip göstermediklerini belirleyebildiği için tercih edilmiştir (Preacher ve Hayes, 2004; 2008).

Bootstrap yöntemi ile analizler, Akün (2014) tarafından yapılan çalışmada önerildiği şekilde <http://afhayes.com/spss-sas-and-mplus-macros-and-code.html> adresinden indirilen eklenti aracılığıyla SPSS 21 kullanılarak PROCESS Multiple Mediation Model 4 (Hayes, 2012) yürütülerek gerçekleştirilmiştir.

Ebeveyn kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünü test etmek için, ilk aşamada

daha önce yapılmış olan korelasyon analizi sonuçlarından (Tablo 4.8.) yola çıkılarak yordayıcı değişkenler ve yordanan değişken arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

İkinci aşamada, yordayıcı değişkenler ve aracı değişkenler arasındaki ilişkiler, daha önce gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizi sonuçlarına (Tablo 4.9.) bakılarak incelenmiş; aralarında ilişki olmayan değişkenler analize dahil edilmemiştir. Baba kabul reddi ile “Alternatifler” ve “Farkındalık” arasında anlamlı ilişki olmadığı için belirtilen alt boyutların aracı rolü test edilmemiştir.

Üçüncü aşamada yordanan değişken ve aracı değişkenler arasındaki ilişkiler, daha önce gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizi sonuçlarına (Tablo 4.8.) bakılarak incelenmiş; aralarında ilişki olmayan değişken gözlemlenmemiştir.

Ebeveyn kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında aracı rolü incelenmiş olan değişkenler Tablo 4.11.’de yer almaktadır.

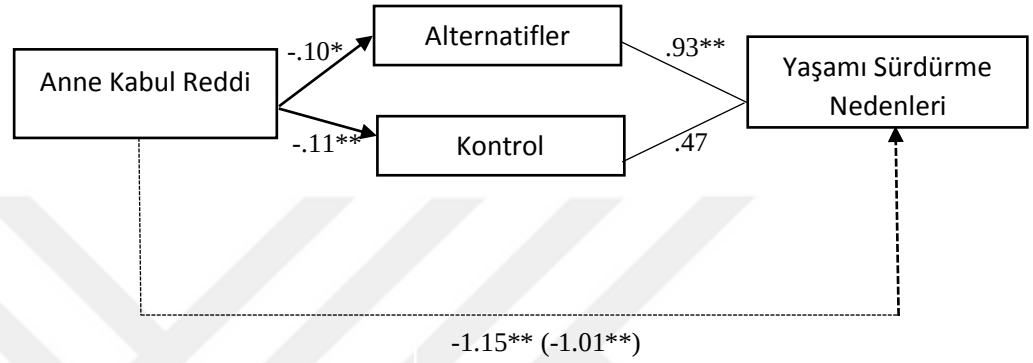
Tablo 4.11. Ebeveyn Kabul Reddi ile Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Aracı Rolü İncelenen Değişkenler

Yordayıcı Değişken	Aracı Değişken (Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri)	Yordanan Değişken
Anne Kabul/Reddi	Alternatifler Kontrol	Yaşamı Sürdürme Nedenleri
Anne Kabul/Reddi	Stratejiler Kabul Etmeme Açıklık Dürtü Amaçlar Farkındalık	Yaşamı Sürdürme Nedenleri
Anne Kabul/ Reddi	Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri	Yaşamı Sürdürme Nedenleri
Yordayıcı Değişken	Aracı Değişken (Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri)	Yordanan Değişken
Baba Kabul/Reddi	Kontrol	Yaşamı Sürdürme Nedenleri
Baba Kabul/Reddi	Stratejiler Kabul Etmeme Açıklık Dürtü Amaçlar	Yaşamı Sürdürme Nedenleri
Baba Kabul/ Reddi	Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri	Yaşamı Sürdürme Nedenleri

4.8.1. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü

Anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yordayıcı değişken olarak Anne Kabul

Reddi toplam puanı, yordanan değişken olarak Yaşamı Sürdürme Nedenleri toplam puanı ve aracı değişken olarak Bilişsel Esneklik Envanterinin alt boyutları olan alternatifler ve kontrol analizlere dâhil edilmiştir. Bilişsel Esnekliğin aracı etkisine ilişkin bulgular Şekil 4.4.'te yer almaktadır.

Şekil 4.4. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.
 $*p < .01$ $**p < .001$

Şekil 4.4.'te görüldüğü gibi, anne kabul reddinin, yordanan değişken olan yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($B = -1.15$, $t = -6.93$, $p < .001$) vardır (Adım 1). Anne kabul reddinin, alternatifler ($B = -.10$, $t = -3.06$, $p < .01$) ve kontrol ($B = -.11$, $t = -4.71$, $p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 2). Aracı değişkenlerin yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında alternatiflerin ($B = .93$, $t = 3.35$, $p < .001$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olduğu; kontrolün ($B = .47$, $t = 1.27$, $p > .05$) ise anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin bulunmadığı görülmektedir (Adım 3).

Anne kabul reddi ile alternatifler ve kontrol aracı değişkenleri denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen, değer .001

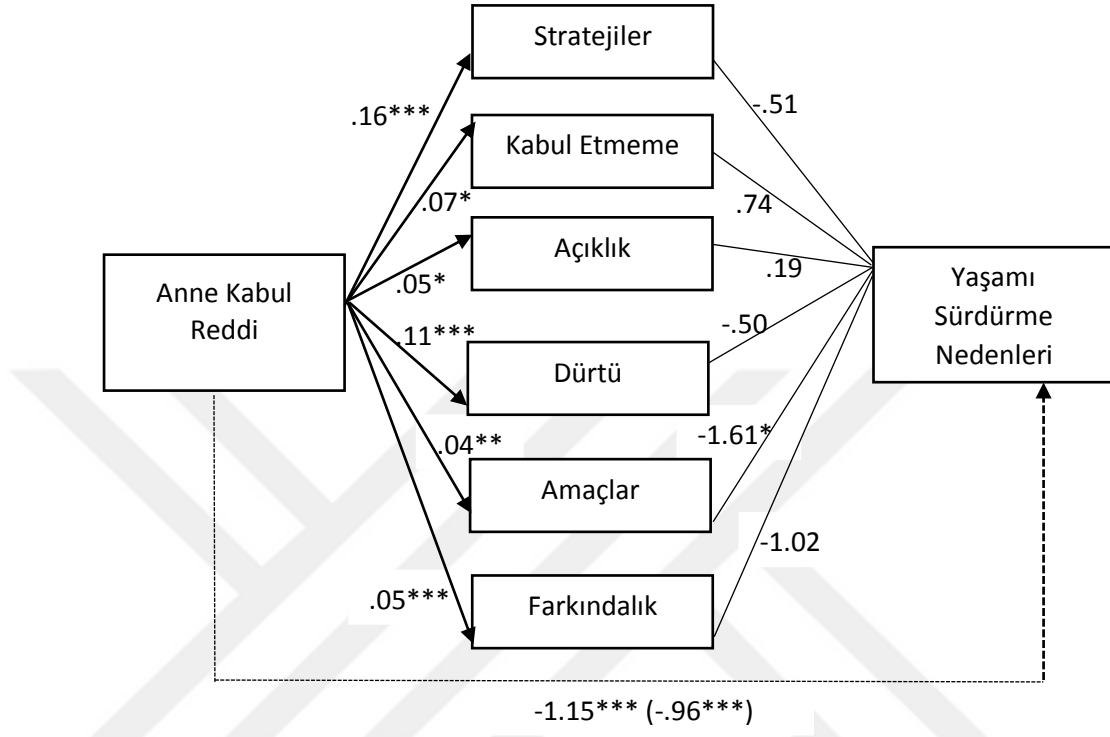
düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B = -1.01$, $t = -6.03$, $p < .001$). Bu bağlamda aracı değişkenlerin anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{3-413} = 23.26$, $p < .001$) ve varyansın %14’ünü açıkladığı görülmüştür.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Buna göre iki aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= $-.14$ ve %95 BCa GA [$-.2847$, $-.0312$]). Diğer bir deyişle bilişsel esneklik alt boyutları, anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Her bir aracı değişken ayrı ayrı incelendiğinde, Alternatiflerin (nokta tahmin= $-.09$ ve %95 BCa GA [$-.2147$, $-.0196$]) anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında anlamlı kısmi aracılık etkisi olduğu; ancak kontrolün (nokta tahmin= $-.05$ ve %95 BCa GA [$-.1754$, $.0318$]) ise kısmi aracılık etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.8.2. Hatırlanan Anne Kabul Reddi ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü

Anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yordayıcı değişken olarak Anne Kabul Reddi toplam puanı, yordanan değişken olarak Yaşamı Sürdürme Nedenleri toplam puanı ve aracı değişken olarak Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği alt boyutları olan Stratejiler, Kabul Etmeme, Açıklık, Dürtü, Amaçlar,

Farkındalık analizlere dâhil edilmiştir. Duygu düzenleme stratejilerinin aracı etkisine ilişkin bulgular Şekil 4.5.'te yer almaktadır.

Şekil 4.5. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.

* $p < .01$ ** $p < .05$ *** $p < .001$

Şekil 4.5.'te görüldüğü gibi, anne kabul reddinin, yordanan değişken olan yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($B = -1.15$, $t = -6.93$, $p < .001$) vardır (Adım 1). Anne kabul reddinin, stratejiler ($B = .16$, $t = 5.43$, $p < .001$), Kabul Etmeme ($B = .07$, $t = 3.17$, $p < .01$), Açıklık ($B = .05$, $t = 3.22$, $p < .01$), Dürtü ($B = .11$, $t = 4.83$, $p < .001$), Amaçlar ($B = .04$, $t = 2.17$, $p < .05$) ve Farkındalık ($B = .05$, $t = 3.76$, $p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 2). Aracı değişkenlerin yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında amaçların ($B = -1.61$, $t = -2.83$, $p < .01$) anlamlı düzeyde doğrudan

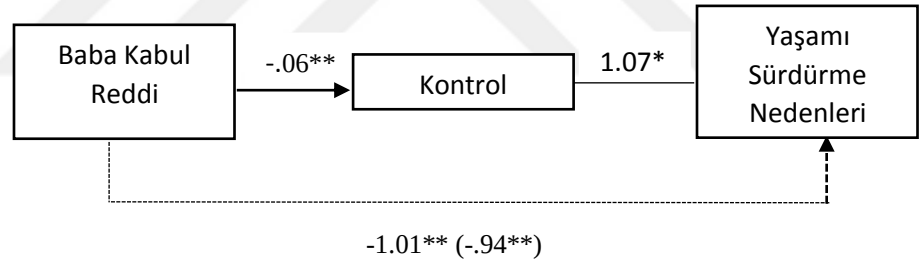
etkisinin olduğu; stratejilerin ($B = -.50, t = -1.06, p > .05$), kabul etmemenin ($B = .74, t = 1.51, p > .05$), açıklığın ($B = .19, t = .29, p > .05$), dürtünün ($B = -.50, t = -.86, p > .05$) ve farkındalığın ($B = -1.02, t = -1.64, p > .05$) ise anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin bulunmadığı görülmektedir (Adım 3).

Anne kabul reddi ile aracı değişkenler denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen, değer .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B = -.96, t = -5.60, p < .001$). Bu bağlamda aracı değişkenlerin anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{7-409} = 11.78, p < .001$) ve varyansın %15’ini açıkladığı görülmüştür.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Buna göre altı aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= -.20 ve %95 BCa GA [-.3874, -.0448]). Diğer bir deyişle duygu düzenlemede güçlükler ölçeği alt boyutları, anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Her bir aracı değişken ayrı ayrı incelendiğinde, amaçların (nokta tahmin= -.07 ve %95 BCa GA [-.1719, -.0078]) kısmi aracılık etkisinin anlamlı olduğu; ancak stratejilerin (nokta tahmin= -.08 ve %95 BCa GA [-.3402, .0829]), kabul etmemenin (nokta tahmin= -.05 ve %95 BCa GA [-.0121, .1676]), açıklığın (nokta tahmin= -.01 ve %95 BCa GA [-.0614, .1000]), dürtünün (nokta tahmin= -.05 ve %95 BCa GA [-.2131, .0728]) ve farkındalığın (nokta tahmin= -.05 ve %95 BCa GA [-.1533, .0067]) kısmi aracılık etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.8.3. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü

Baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yordayıcı değişken olarak Baba Kabul Reddi toplam puanı, yordanan değişken olarak Yaşamı Sürdürme Nedenleri toplam puanı ve aracı değişken olarak Bilişsel Esneklik Envanterinin alt boyutlarından olan kontrol analizlere dâhil edilmiştir. Alternatifler alt boyutunun Baba Kabul Reddi ile korelasyonu istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bilişsel Esnekliğin aracı etkisine ilişkin bulgular Şekil 4.6.'da yer almaktadır.

Şekil 4.6. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.

* $p < .01$ ** $p < .001$

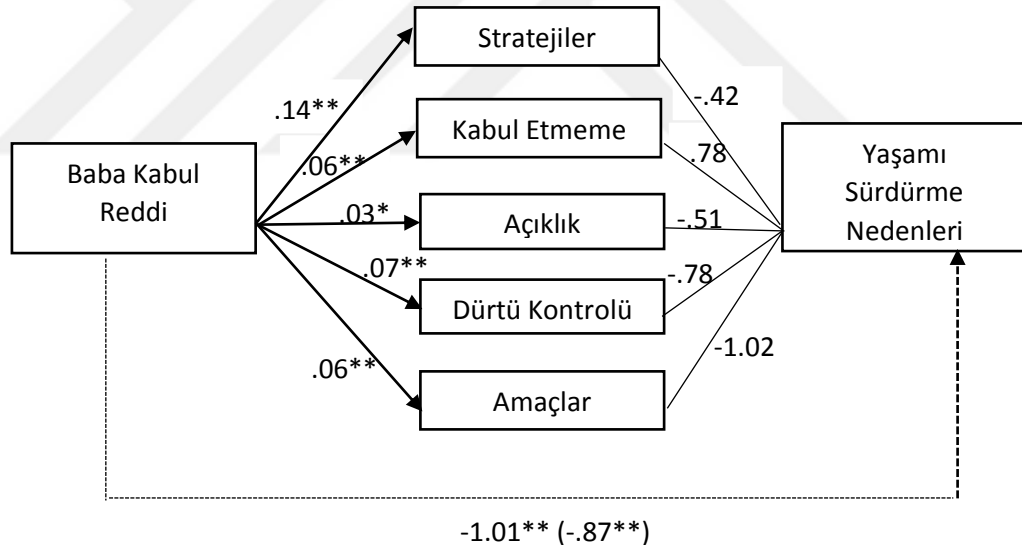
Şekil 4.6.'da görüldüğü gibi, baba kabul reddinin, yordanan değişken olan yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($B = -1.01, t = -7.69, p < .001$) vardır (Adım 1). Baba kabul reddinin, kontrol ($B = -.06, t = -3.36, p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 2). Aracı değişkenlerin yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında kontrolün ($B = .1.07, t = 3.21, p < .01$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olduğu görülmektedir (Adım 3).

Baba kabul reddi ile kontrol aracı değişkeni denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen, değer .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B = -.94, t = -7.15, p < .001$). Bu bağlamda aracı değişkenin baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{2-414} = 35.39, p < .001$) ve varyansın %14'ünü açıkladığı görülmüştür.

Aracı değişkenin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Buna göre aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= -.07 ve %95 BCa GA [-.1453, -.0174]). Diğer bir deyişle bilişsel esneklik kontrol alt boyutu, baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Her bir aracı değişken ayrı ayrı incelendiğinde, kontrolün (nokta tahmin= -.07 ve %95 BCa GA [-.1453, -.0174]) baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında anlamlı kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir.

4.8.4. Hatırlanan Baba Kabul Reddi ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü

Baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yordayıcı değişken olarak Baba Kabul Reddi toplam puanı, yordanan değişken olarak Yaşamı Sürdürme Nedenleri toplam puanı ve aracı değişken olarak Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği alt boyutlarından olan Stratejiler, Kabul Etmeme, Açıklık, Dürtü, Amaçlar, analizlere dâhil edilmiştir; Farkındalık alt boyutu Baba kabul reddi ile anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Duygu düzenleme stratejilerinin aracı etkisine ilişkin bulgular Şekil 4.7’de yer almaktadır.

Şekil 4.7. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.

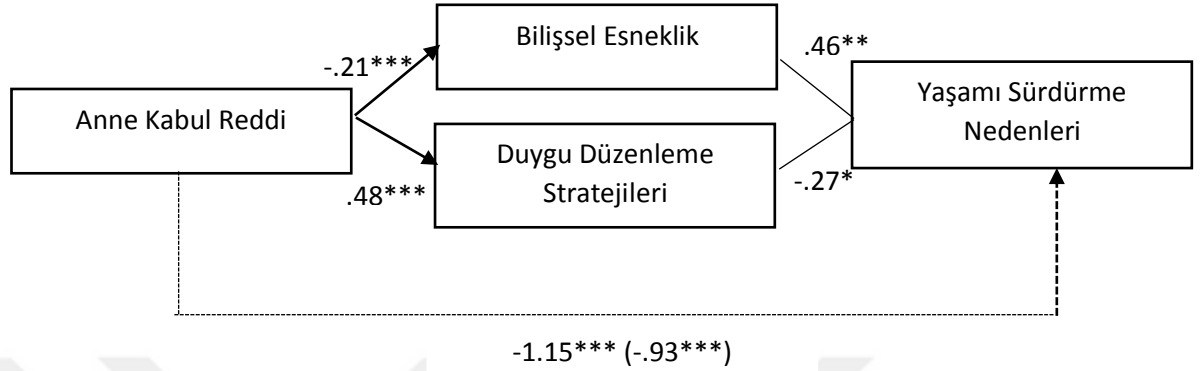
* $p < .05$ ** $p < .001$

Şekil 4.7.'de görüldüğü gibi, baba kabul reddinin, yordanan değişken olan yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($B = -1.01, t = -7.69, p < .001$) vardır (Adım 1). Baba kabul reddinin, stratejiler ($B = .14, t = 5.74, p < .001$), kabul etmeme ($B = .06, t = 3.44, p < .001$), açıklık ($B = .03, t = 2.04, p < .05$), dürtü kontrolü ($B = .07, t = 4.19, p < .001$) ve amaçlar ($B = .06, t = 4.15, p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 2). Aracı değişkenlerin yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında stratejilerin ($B = -.42, t = -.87, p > .05$), kabul etmemenin ($B = .78, t = 1.61, p > .05$), açıklığın ($B = -.51, t = -.84, p > .05$), dürtü kontrolünün ($B = -.78, t = -1.34, p > .05$) ve amaçların ($B = -1.02, t = -1.83, p > .05$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olmadığı görülmektedir (Adım 3). Bu durumda yordanan değişken ile aracı değişkenler arasında doğrudan etki olmadığından analizlere devam edilmemiştir. Başka bir deyişle Baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü yoktur.

4.8.5. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü

Anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yordayıcı değişken olarak Anne Kabul Reddi toplam puanı, yordanan değişken olarak Yaşamı Sürdürme Nedenleri toplam puanı ve aracı değişken olarak Bilişsel Esneklik Envanteri ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği toplam puanları

analizlere dâhil edilmiştir. Bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 4.8.'de yer almaktadır.

Şekil 4.8. Hatırlanan Anne Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.

* $p < .01$ ** $p < .05$ *** $p < .001$

Şekil 4.8.'de görüldüğü gibi, anne kabul reddinin, yordanan değişken olan yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($B = -1.15$, $t = -6.93$, $p < .001$) vardır (Adım 1). Anne kabul reddinin, bilişsel esneklik ($B = -.21$, $t = -4.47$, $p < .001$) ve duygu düzenleme stratejileri ($B = .48$, $t = 5.23$, $p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 2). Aracı değişkenlerin yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında bilişsel esnekliğin ($B = .46$, $t = 2.30$, $p < .05$) ve duygu düzenleme stratejilerinin ($B = -.27$, $t = -2.64$, $p < .01$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olduğu görülmektedir (Adım 3).

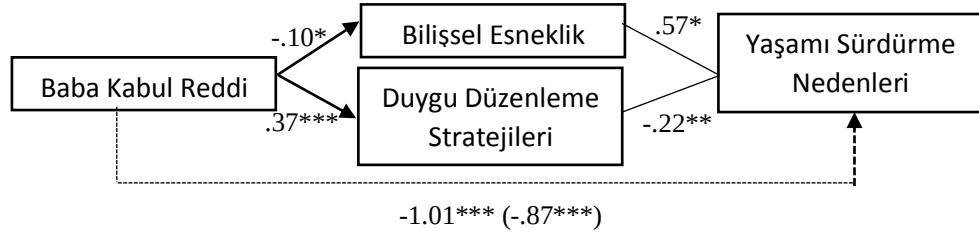
Anne kabul reddi ile aracı değişkenler denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen, değer .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B = -.93$, $t = -5.53$, $p < .001$). Bu bağlamda aracı değişkenlerin anne kabul

reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{3-413} = 25.68, p < .001$) ve varyansın %15’ini açıkladığı görülmüştür.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Buna göre iki aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= -.23 ve %95 BCa GA [-.3859, -.1177]). Diğer bir deyişle bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejileri, anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Her bir aracı değişken ayrı ayrı incelendiğinde, bilişsel esnekliğin (nokta tahmin= -.10 ve %95 BCa GA [-.0965, -.0937]) ve duygu düzenleme stratejilerinin (nokta tahmin= -.13 ve %95 BCa GA [-.1294, -.1319]) kısmi aracılık etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir.

4.8.6. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü

Baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünün incelenmesi amacıyla yordayıcı değişken olarak Baba Kabul Reddi toplam puanı, yordanan değişken olarak Yaşamı Sürdürme Nedenleri toplam puanı ve aracı değişken olarak Bilişsel Esneklik Envanteri ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği toplam puanları analizlere dâhil edilmiştir. Bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 4.9.’da yer almaktadır.

Şekil 4.9. Hatırlanan Baba Kabul Reddi İle Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasında Bilişsel Esnekliğin ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.

* $p < .01$ ** $p < .05$ *** $p < .001$

Şekil 4.9.'da görüldüğü gibi, baba kabul reddinin, yordanan değişken olan yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($B = -1.01$, $t = -7.69$, $p < .001$) vardır (Adım 1). Baba kabul reddinin, bilişsel esneklik ($B = -.10$, $t = -2.70$, $p < .01$) ve duygu düzenleme stratejileri ($B = .37$, $t = 5.03$, $p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır (Adım 2). Aracı değişkenlerin yaşamı sürdürme nedenleri üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında bilişsel esnekliğin ($B = .57$, $t = 2.90$, $p < .01$) ve duygu düzenleme stratejilerinin ($B = -.22$, $t = -2.20$, $p < .05$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olduğu görülmektedir (Adım 3).

Baba kabul reddi ile aracı değişkenler denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen, değer .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B = -.87$, $t = -6.63$, $p < .001$). Bu bağlamda aracı değişkenlerin baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{3-413} = 30.61$, $p < .001$) ve varyansın %18’ini açıkladığı görülmüştür.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Buna göre iki aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin= -.14 ve %95 BCa GA [-

.2650, -.0512]). Diğer bir deyişle bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejileri, baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Her bir aracı değişken ayrı ayrı incelendiğinde, bilişsel esnekliğin (nokta tahmin= -.06 ve %95 BCa GA [-.1552, -.0142]) ve duygu düzenleme stratejilerinin (nokta tahmin= -.08 ve %95 BCa GA [-.1962, -.0095]) kısmi aracılık etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir.

4.9. Regresyon ve Aracı Değişken Analizlerinde Elde Edilen Bulguların Bir Arada Gösterilmesi

Bu çalışma kapsamında, yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi ve ebeveyn kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide çalışmanın temel değişkenlerinin aracı etkilerini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen aracı değişken analizlerinin sonuçları Tablo 4.12.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.12. Regresyon ve Aracı Değişken Analizi Bulguları

Değişkenler	Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler	Anne Kabul/Reddi ile Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Aracı Rolü	Baba Kabul/Reddi ile Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Aracı Rolü
Demografik Değişkenler			
Cinsiyet	Yordayan D.		
EKRÖ / Anne			
Anne Red	Yordayan D.		
EKRÖ / Baba			
Baba Kabul	Yordayan D.		
Bilişsel Esneklik		Kısmi Aracı	Kısmi Aracı
Alternatifler Kontrol	Yordayan D.	Kısmi Aracı	-
	-	-	Kısmi Aracı
Duygu Düzenleme Stratejileri			
Amaçlar	Yordayan D.	Kısmi Aracı	-
Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejileri			
	-	Kısmi Aracı	Kısmi Aracı

4.10. ANA ÇALIŞMA TARTIŞMA

Giriş kısmında yer alan bilgilerden hatırlanacağı üzere intihar davranışı pek çok sosyo-demografik değişkenle ilgilidir. Ayrıca intihar davranışı çeşitli çalışmalarda ebeveyn kabul reddi, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejileri değişkenleriyle çalışılmıştır. Ancak bu değişkenlerin beraber ilişkisine bakan çalışma ya da duygu düzenleme ve bilişsel esneklik değişkenlerinin yaşamı sürdürme nedenleri ile çalışıldığı çok fazla çalışma literatürde mevcut değildir. Benzer şekilde Kişilerarası Kabul Red Kuramında bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenleri çok fazla çalışılmayan değişkenlerdendir.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı yaşamı sürdürme nedenleri ve adı geçen diğer değişkenlerin ilişkisine bakmak ve özellikle de yaşamı sürdürme nedenleri ve ebeveyn kabul reddi arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı rolünü incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Bulgular kısmında yer alan çeşitli analizler yapılmıştır.

Bu kısımda öncelikle, her bir araştırma değişkeninin cinsiyet ve sosyoekonomik düzey (SED) değişkenlerine göre nasıl değiştiği ile ilgili yorumlar yer alacaktır. Daha sonra yaşamı sürdürme değişkenini yordayan değişkenler ele alınacaktır. Son olarak Anne ve Baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide aracı rolü incelenen değişkenler ve bu analizlere ilişkin bulgular yorumlanacaktır.

4.10.1. Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Analiz Sonuçları

Araştırmanın temel değişkenleri **cinsiyet** değişkeni açısından ele alındığında **Yaşamı Sürdürme Nedenleri** Envanterinin “yaşama dair nedenler” ve “ölüm korkusu” alt ölçeklerinde cinsiyet değişkeninin temel etkisi olduğu bulunmuştur. Bu iki alt boyutta kadın katılımcıların aldıkları puanlar erkeklere kıyasla daha yüksektir. Bu da kadın katılımcıların yaşamı sürdürme nedenleri konusunda yaşama dair nedenleri ve ölümden korkmayı daha önemli gördüklerini ve bu alt boyutların kadın katılımcıları erkeklere kıyasla daha çok intihar davranışından alıkoyduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, yapılan regresyon analizine göre, cinsiyet değişkeni varyansa %1’lik bir katkı sağlamaktadır. Cinsiyetin yordama yönü kadınların erkeklere kıyasla daha çok yaşamı sürdürme nedeni belirttiklerini göstermektedir. Bu bulgu, literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlıdır (Rogers ve Hanlon, 1996; Lamis ve Lester, 2013; Heisel, Neufeld ve Flett, 2016). Ayrıca YSNE toplam puan, hayatta kalma ve baş etme inançları ile intihar korkusu alt ölçekleri açısından kadın katılımcıların erkeklere göre daha yüksek puan aldıkları belirtilmektedir (McLaren, 2011; Pompili ve ark., 2007b). Benzer şekilde hayatta kalma ve baş etme inançları, aileye karşı sorumluluk, çocukla ilgili kaygılar ve intihar korkusu alt ölçeklerinde kadın katılımcıların daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir (Ellis ve Lamis, 2007; Kissane ve McLaren, 2006). Diğer yandan bazı çalışmalar YSNE toplam puan ve altı alt ölçek üzerinde herhangi bir cinsiyet farkı gözlememiştir (Mize ve Ellis, 2003; Segal ve Needham, 2007; Merwin ve Ellis, 2004).

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan **yaşamı sürdürme nedenleri** üzerinde herhangi bir **SED** temel etkisi ya da SED ve cinsiyet ortak etkisi gözlenmemiştir. Bu

bulgu literatürdeki bazı çalışmalar ile tutarlı değildir. Örneğin, Aslan ve Hoccoğlu'na (2014) göre, düşük SED'de olan yaşlıların intihar riski daha fazladır. Benzer şekilde intihar giriminde bulunan bireylerin diğerlerine göre daha düşük gelire sahip oldukları belirtilmektedir (Zhang ve Li, 2013). Ayrıca işsiz (Gandy ve ark., 2013; Zincir ve ark., 2014) ya da emekli olmak (Masferrer ve ark., 2016) intihar davranışı risk faktörleri arasında yer almaktadır. Başka bir çalışmada yüksek SED'deki öğrencilerin daha fazla yaşamı sürdürme nedeni belirttikleri ifade edilmektedir (Rieger ve ark., 2015).

İkinci olarak **EKRÖ Anne kısa formunda cinsiyet** temel etkisi olduğu bulunmuştur. Bu etki anne kabul alt boyutunda anlamlıdır. Başka bir deyişle kadın katılımcıların anneleriyle ilgili hatırladıkları kabul erkeklere göre daha fazladır. Bu bulgu İbrahim, Rohner, Smith ve Flannery'nin (2015) bulgusu ile tutarlıdır. Benzer şekilde **EKRÖ Baba kısa formunda cinsiyet** temel etkisi olduğu bulunmuştur. Bu etki baba formunun her üç alt boyutu için de anlamlıdır. Başka bir deyişle kadın katılımcıların babayla ilgili hatırladıkları kabul erkeklere göre daha fazla iken algıladıkları red ve ihmal daha azdır. Bu bulgu literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlı bazıları ile tutarsız görünmektedir. Örneğin, Han ve Kim'e (2012) göre erkekler kadınlara göre daha fazla ebeveyn reddi belirtmektedir. Ayrıca sınır kişilik bozukluğu olan bireylerle yapılan bir çalışma, erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla ebeveyn cezasıyla, reddiyle ve kontrolüyle karşılaştıklarını belirtmektedir (Huang ve ark., 2014). Benzer şekilde İbrahim ve arkadaşlarına (2015) göre, erkeklerin baba ile ilgili hatırladıkları kabul kadınlara göre daha düşüktür. Ayrıca erkek katılımcılar kadınlara göre daha fazla baba reddi hatırlamaktadır (Hussain ve Munaf, 2012; Giaouzi ve Giovazolias, 2015). Diğer taraftan Varan (2005), kadın ve erkek

katılımcıların partneriyle ve ebeveynleriyle ilgili hatırladıkları kabul redde herhangi bir cinsiyet farkı gözlememiştir. Ayrıca, Garthe, Sullivan ve Kliwer da (2015) cinsiyet farkı bulgusuna rastlamamıştır.

EKRÖ anne formunda ve baba formunda SED temel etkisi gözlenmezken; **anne formunda cinsiyet ve SED değişkenlerinin ortak etkisi** bulunmuştur ve bu ortak etki anne red alt boyutunda anlamlıdır. Buna göre yüksek SED'deki kadın katılımcılar yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük puan almışlardır. Bu da yüksek SED'deki kadın katılımcıların erkeklere göre algıladıkları anne reddinin daha düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bu bulgu yukarıda tartışılan cinsiyet bulguları ile tutarlı görünmektedir. Ayrıca orta SED'deki erkekler yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük puan almışlardır. Başka bir deyişle, orta SED'deki erkeklerin yüksek SED'deki erkeklere göre hatırladıkları anne reddi daha düşüktür. Son olarak düşük SED'deki erkekler yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük puan almışlardır. Bu da düşük SED'deki erkeklerin hatırladıkları anne reddinin yüksek SED'deki erkeklere göre daha düşük olduğu anlamına gelmektedir. Özet olarak, yüksek SED'deki erkek katılımcıların düşük ve orta SED'deki erkeklere göre daha fazla anne reddi algıladıkları görülmektedir. Bu bulgu literatürdeki bazı çalışmalar ile tutarlı değildir. Örneğin, Dwairy (2010) daha düşük eğitime ve SED'e sahip bireylerde ebeveyn reddinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Literatürde yer alan bu bulguya göre ebeveyn reddinin SED arttıkça azalacağı düşünüldüğünden bireylerin mevcut SED'lerine göre elde edilen bu bulgu şaşırtıcı görünmektedir. Ancak yüksek SED'de yer alan bireylerin diğerlerine göre ebeveynlik tutumlarıyla ilgili daha fazla beklentilerinin olabileceği ya da red algılarının daha farklı olabileceği söylenebilir. Bu konuda daha doğru bilginin elde edilmesi amacıyla

sonraki çalışmalara, bireylerin çocuklukta içinde bulundukları sosyoekonomik düzeyi de sorgulamaları önerilmektedir.

Bilişsel esneklik değişkeni üzerinde herhangi bir **cinsiyet** temel etkisi bulunmazken **SED** değişkeninin temel etkisi alternatifler alt boyutunda anlamlıdır. Buna göre orta SED'deki katılımcılar yüksek SED'dekilere göre daha düşük puan almıştır. Bu da yüksek SED'deki katılımcıların yaşamda ortaya çıkan durumların ve insan davranışlarının olası alternatiflerinin olabileceğini algılama becericisinin ve zor durumları çözebilmek için çok sayıda çözüm üretme becerisinin daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Son olarak **SED ve cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi** kontrol alt boyutunda anlamlıdır. Buna göre orta SED'deki kadınların kontrol alt boyutunda aldıkları puan orta SED'deki erkeklere göre daha düşüktür. Asıcı ve İkiz'in (2015) çalışması bu bulguyu doğrulamaktadır. Başka bir deyişle erkek üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik toplam puan ve kontrol alt boyutu puan ortalamaları kadın üniversite öğrencilerinin aldıkları puanlardan daha yüksektir. Ayrıca orta SED'deki kadınların puanları yüksek SED'deki kadınlara göre daha düşüktür. Son olarak düşük SED'deki kadınların puanları yüksek SED'deki kadınlara göre daha düşüktür. Bu bağlamda düşük puan alan katılımcıların zor durumları kontrol edilebilir olarak algılama eğilimleri yüksek alanlara göre daha düşüktür. Artan SED'e göre bilişsel esnekliğin artması literatürdeki çalışmalar ile tutarlı görünmektedir. Örneğin, Clearfield ve Niman'a (2012) göre, düşük SED'de yer alan bebekler diğerlerine göre bilişsel esneklik açısından gecikme deneyimlemektedirler.

Duygu düzenleme değişkeni üzerinde herhangi bir **cinsiyet** temel etkisi gözlenmemiştir. Bu bulgu Ritschel, Tone, Schoemann ve Lim'in (2015) çalışması ile tutarlıdır. Daha açık bir deyişle, Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği'nin

psikometrik özelliklerini değişik demografik gruplar açısından inceledikleri çalışmada herhangi bir cinsiyet farkı gözlenmemiştir. Benzer şekilde, Bardeen ve Stevens'a (2015) göre, duygu düzenleme güçlüğü açısından kadın ve erkek arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Ayrıca, Medrano ve Trogolo (2014), altı alt ölçek üzerinde sadece Açıklık alt ölçeğinde küçük ama anlamlı bir cinsiyet farkı bulmuşlardır. Buna göre kadınların açıklık konusunda yaşadığı zorluk erkeklere göre daha fazladır. Diğer yandan Bender, Reinholdt- Dunne, Esbjorn ve Pons (2012), kadınların erkeklere göre daha fazla anksiyete deneyimlediğini ve olumsuz duyguları düzenlerken daha fazla zorluk çektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca Sarıtaş-Atalar, Gençöz ve Özen'e (2015) göre kız ergenler stres altında amaca yönelik davranışlarda bulunma konusunda erkeklere göre daha fazla zorluk yaşamaktadır. Diğer yandan erkek ergenler kızlara göre duygularının farkındalığı konusunda daha çok zorluk yaşamaktadır.

Benzer şekilde duygu düzenleme değişkeni üzerinde **SED** temel etkisi ya da **cinsiyet ve SED** değişkenlerinin ortak etkisi gözlenmemiştir. Literatürdeki bazı çalışmalar bu bulguyu desteklememektedir. Örneğin, Cote, Gyurak ve Levenson'a (2010) göre duygu düzenleme konusunda yüksek beceriye sahip bireylerin aylık gelir düzeyleri ve sosyoekonomik seviyeleri daha yüksektir. Benzer şekilde 3. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmaya göre çocukların gelir düzeyi ile duygu düzenleme stratejileri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır (Rogers, Halberstadt, Castro, MacCormack ve Garrett- Peters, 2016).

4.10.2. Yaşamı Sürdürme Nedenlerini Yordayan Değişkenler

Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenlerin belirlenmesi amacıyla YSNE toplam puan yordanan değişken olarak alınıp; denkleme ilk sırada cinsiyet ve aylık toplam gelir, ikinci sırada EKRÖ anne ve baba formlarının alt ölçekleri (anne kabul, anne red, baba kabul, baba ihmal ve baba red), üçüncü sırada Bilişsel Esneklik Envanterinin alt ölçekleri (alternatifler ve kontrol) ve dördüncü sırada Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeğinin alt ölçekleri (stratejiler, kabul etmeme, açıklık, dürtü, amaçlar ve farkındalık) girmiştir. Buna göre cinsiyet, baba kabulü, anne reddi, alternatifler alt boyutu ve amaçlar alt ölçeği yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan ilk değişken olan cinsiyetin yordama yönüne bakıldığında kadınların yaşamı sürdürme konusunda erkeklere kıyasla daha fazla nedene sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu giriş kısmında bahsedildiği üzere literatürdeki pek çok çalışma ile tutarlı görünmektedir (Batıgün, 2005; Gürkan ve Dirik, 2009; Pompili ve ark., 2007a; Rogers ve Hanlon, 1996).

Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan ikinci değişken olan baba kabulünün yordama yönüne bakıldığında babaları tarafından kabul alan katılımcıların daha fazla yaşamı sürdürme nedeni belirttikleri görülmektedir. Literatürde intihar ve ebeveyn kabul reddi arasındaki ilişkinin çalışıldığı araştırmalar bu bulguyu desteklemektedir (Donath ve ark., 2014; Gau ve ark., 2008; Groholt ve ark., 2006; Hardt ve ark., 2011; Lai ve McBride- Chang, 2001).

Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan üçüncü değişken olan anne reddinin yordama yönüne bakıldığında çocukluğunda anneleri tarafından reddedildiğini

düşünen katılımcılar diğerlerine kıyasla daha az yaşamı sürdürme nedeni belirtmektedir. Bu bulgu giriş kısmında belirtilen çalışmalarla aynı yöndedir (Ehnvall ve ark., 2008; Ryan ve ark., 2009; Quirk ve ark., 2015; Wong ve ark., 2002).

Yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan dördüncü değişken olan Bilişsel Esneklik Envanterinin alt boyutlarından “alternatif”in yordama yönüne bakıldığında yüksek puan alan katılımcıların yaşamı sürdürme nedenlerinin de yüksek olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle yaşamda ortaya çıkan durumların ve insan davranışlarının olası alternatiflerinin olabileceğini algılama becerisine ve zor durumları çözebilmek için çok sayıda çözüm üretme becerisine sahip olan bireyler yaşamı sürdürme konusunda daha istekli görünmektedirler. Bu bulgu literatürdeki intihar ve bilişsel katılık değişkenleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sonuçlarıyla uyumlu görülmektedir (Coleman ve ark., 2011; Ellis, 1986; Eskin, 2007; Jager- Hyman ve ark., 2014; Miranda ve ark., 2012; Neuringer, 1964; Öncü ve Sakarya, 2013; Patsiokas ve ark., 1979).

Son olarak yaşamı sürdürme nedenlerini yordayan son değişken olan Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği alt boyutlarından “amaçlar”ın yordama yönüne bakıldığında; olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunmada güçlük yaşayan katılımcıların daha az yaşamı sürdürme nedeni belirttikleri görülmektedir. Literatürde duygu düzenleme stratejileri ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkiyi çalışan çalışmalar çok fazla bulunmasa da kendine zarar verme davranışı ve intihar davranışının incelendiği çalışmalar bu bulgu ile uyumlu görülmektedir (Andover ve Morris, 2014; Davis ve ark., 2014; Eck ve ark., 2015; Gratz ve Roemer, 2008; Tamas ve ark., 2007; Whitlock ve ark., 2015).

Regresyon analizi sonuçları birlikte ele alındığında kadın olmak, çocuklukta baba tarafından algılanan kabul, anne tarafından algılanan reddin az olması, yaşamda ortaya çıkan durumların ve insan davranışlarının olası alternatiflerinin olabileceğini algılayabilme ve zor durumları çözmede farklı çözüm yolları üretebilme becerisinin olması ve son olarak olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunma konusunda güçlük yaşanmaması daha fazla yaşamı sürdürme nedenine işaret etmektedir.

4.10.3. Ebeveyn Kabul Reddi ve Yaşamı Sürdürme Nedenleri Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolüne Dair Bulgular

Öncelikle anne kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracı rolünün incelenmesi amacıyla anne formu toplam puan bağımsız değişken, yaşamı sürdürme nedenleri toplam puan bağımlı değişken ve Bilişsel Esneklik Envanteri alt boyutları alternatifler ve kontrol ise aracı değişken olarak analizlere dâhil edilmiştir. Anne reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çocuklukta anneleri tarafından reddedildiğini düşünen katılımcıların yaşamı sürdürme konusunda daha düşük puanlar aldıkları görülmektedir. Bu bulgu Campos ve Holden'in (2015) ebeveyn reddi ve intihar riski arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışması ile tutarlı görünmektedir. Ayrıca Donath ve arkadaşlarının (2014) çalışmasına göre reddedici ve ihmal edici ebeveynlik intihar girişimini yordamaktadır. Benzer çalışmalar intihar

riski ve ebeveyn reddi arasındaki ilişki ile tutarlıdır (Campos ve ark., 2013; Sobrinho ve ark., 2016).

Aracı değişken analizi sonuçlarına göre anne kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide alternatifler alt boyutunun kısmi aracı etkisi olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda çocuklukta hatırladıkları anne reddi yüksek olan katılımcıların zor durumları çözme konusunda daha az alternatif çözüm yolları üretebilme becerisine sahip oldukları ve yaşamı sürdürme nedenlerinin de daha az olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle anne reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki alternatifler alt boyutunun kısmi aracı etkisi ile artıyor ya da azalıyor olabilir. Literatürde Kişilerarası kabul red kuramının bilişsel esneklik değişkeni ile çalışıldığı herhangi bir çalışma mevcut değildir. Bağlanma stilleri ve bilişsel esnekliğin incelendiği çalışmalar ise bu bulguyu desteklemektedir. Örneğin Gündüz'e (2013) göre bilişsel esnekliğin yordayıcılarından biri bağlanma stilleridir. Ayrıca Richter ve arkadaşları da (1994) reddedici ebeveynlik ile çocuğun işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

İkinci olarak, anne kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide duygu düzenleme değişkeninin aracı rolünün incelenmesi amacıyla anne formu toplam puan bağımsız değişken, yaşamı sürdürme nedenleri toplam puanı bağımlı değişken ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği alt ölçeklerinden stratejiler, kabul etmeme, amaçlar, dürtü, açıklık ve farkındalık ise aracı değişken olarak analizlere dâhil edilmiştir. Benzer şekilde anne reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide “amaçlar” alt boyutunun kısmi aracı etkisinin olduğu görülmektedir. Çocuklukta deneyimlenen anne reddi

yükseldikçe katılımcılar olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunma konusunda daha fazla zorluk çekiyor ve yaşamı sürdürme nedenleri azalıyor gibi görünmektedir. Diğer yandan çocuklukta hatırlanan anne reddi azaldıkça katılımcılar, olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunma konusunda daha az zorluk yaşıyor ve dolayısıyla yaşamı sürdürme nedenleri artıyor gibi görünmektedir. Kısacası anne reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki amaçlar alt boyutunun kısmi aracı etkisi ile artıp azalmaktadır. Güvenli bağlanma stillerinin yüksek duygu düzenleme becerileri ile ilişkisini inceleyen Şahin ve Arı'nın (2015) çalışması, anne reddi ile duygusal tutarsızlığın araştırıldığı Newell'in (1934) araştırması, Feng ve arkadaşlarının (2009), Vandewalle ve arkadaşlarının (2014) ve Sarıtaş ve arkadaşlarının (2013) çalışmaları bu bulguyu desteklemektedir.

Üçüncü olarak, baba kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracı rolünün incelenmesi amacıyla bağımsız değişken olarak Baba formu toplam puanı, bağımlı değişken olarak YSNE toplam puanı ve aracı değişken olarak Bilişsel Esneklik Envanteri alt boyutlarından kontrol alt ölçeği (alternatifler alt ölçeği ile baba toplam puanı arasında korelasyon olmadığı için analizlere dahil edilmemiştir) analizlere dâhil edilmiştir. Baba reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çocuklukta babaları tarafından red algılayan yetişkinlerin yaşamı sürdürme konusunda daha az istekli oldukları söylenebilir. Literatürde yaşamı sürdürme nedenleri ve baba kabul reddi arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışma olmasa da bu bulgu Cruz, Narciso, Pereira ve Sampaio'nun (2014) ergenlerde kendine zarar

verme, intihar düşüncesi ve intihar girişimi ile ebeveyn kabul reddini inceledikleri çalışma ile tutarlı görülmektedir.

Ayrıca yapılan aracı değişken analizi sonuçlarına bakıldığında, baba reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide kontrol alt boyutunun kısmi aracı etkisinin olduğu görülmektedir. Bu da babaları tarafından reddedilen katılımcıların durumları kontrol edilebilir olarak gördüklerinde yaşamı sürdürme konusunda daha istekli oldukları anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle baba reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki kontrol alt boyutunun kısmi aracı etkisi ile artıp azalıyor görünmektedir.

Baba kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide duygu düzenleme değişkeninin aracı rolünün incelenmesi amacıyla bağımlı değişken olarak Baba formu toplam puanı, bağımlı değişken olarak YSNE toplam puanı ve aracı değişken olarak Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği alt boyutlarından stratejiler, kabul etmeme, açıklık, dürtü ve amaçlar alt ölçekleri analizlere dâhil edilmiştir (baba formu toplam puanı ile farkındalık alt ölçeği arasında korelasyon olmadığı için analizlere dahil edilmemiştir). Ancak baba kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide hiçbir alt boyutun aracı etkisine rastlanmamıştır. Başka bir ifade ile anne reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide amaçlar alt boyutunun kısmi aracı etkisi olmasına rağmen baba reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında bu etki gözlenmemiştir. Annenin babaya kıyasla çocuğun duygusal ihtiyaçlarına daha çok yanıt verdiği ve annenin çocukla duygusal olarak daha fazla paylaşımda bulunduğu düşünüldüğünde bu bulgu mantıklı görünmektedir. Örneğin Arzeen ve arkadaşlarının (2012) çalışmasına göre anne çocuğun duygusal ihtiyaçlarını babaya göre daha çok karşılamaktadır.

Son adımda bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı etkilerinin olup olmadığı modelde bir arada değerlendirilmiştir. Bu amaçla öncelikle anne kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı etkileri test edilmiş; bu bağlamda bağımsız değişken olarak anne formu toplam puanı, bağımlı değişken olarak YSNE toplam puanı ve aracı değişkenler olarak Bilişsel Esneklik Envanteri ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği toplam puanları analizlere dâhil edilmiştir. Hem bilişsel esneklik hem de duygu düzenleme değişkenlerinin kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda çocuklukta anneyle ilgili hatırlanan red arttıkça bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin kullanımı azalmakta ve bu da daha az yaşamı sürdürme nedenine yol açıyor gibi görünmektedir. Daha açık bir ifade ile anne reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin kısmi aracı rolü ile artıyor ya da azalıyor gibi görünmektedir.

Son olarak baba kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı etkileri test edilmiş; bu bağlamda bağımsız değişken olarak baba formu toplam puanı, bağımlı değişken olarak YSNE toplam puanı ve aracı değişkenler olarak Bilişsel Esneklik Envanteri ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği toplam puanları analizlere dâhil edilmiştir. Anne formuna benzer şekilde hem bilişsel esneklik hem de duygu düzenleme değişkenlerinin kısmi aracı rollerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Buna göre babalarından red algılayan katılımcılar daha az bilişsel esnekliğe ve duygu düzenleme stratejilerine sahip olmakta bu da daha az yaşamı sürdürme nedenine yol açıyor gibi görünmektedir. Yani baba reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki

ilişki, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin kısmi aracı rolü ile artıyor ya da azalıyor gibi görünmektedir.

Özetle, araştırma sonuçları bir arada değerlendirildiğinde;

1. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanterinin “yaşama dair nedenler” ve “ölüm korkusu” alt ölçeklerinde cinsiyet temel etkisi,
2. Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Yetişkin Kısa Formunun “anne kabul” alt boyutunda cinsiyet temel etkisi,
3. “Anne red” alt boyutunda cinsiyet ve SED değişkenlerinin ortak etkisi,
4. Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Yetişkin Kısa formunun babayla ilgili “baba kabul”, “baba red” ve “baba ihmal” alt boyutlarında cinsiyet temel etkisi,
5. Bilişsel Esneklik Envanterinin “alternatifler” alt boyutunda SED temel etkisi,
6. “Kontrol” alt boyutunda cinsiyet ve SED değişkenlerinin ortak etkisi gözlenmektedir.

Yapılan regresyon analizi ve aracı değişken analizleri sonucunda;

7. Yaşamı sürdürme nedenlerini cinsiyet, baba kabulü, anne reddi, alternatifler ve amaçlar alt boyutlarının yordadığı,
8. Anne reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide alternatifler, amaçlar alt boyutlarının ve bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin kısmi aracı etkilerinin olduğu,
9. Baba reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide kontrol alt boyutunun ve bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin kısmi aracı etkilerinin olduğu,

sonuçlarına ulaşılmaktadır.

4.10.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmada birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. İlk olarak katılımcılara uygun örnekleme yöntemi ile ulaşılmış, bu durum da cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerinin eşit dağılmamasına yol açmıştır. Başka bir deyişle kadın katılımcılar erkeklerden; üniversite öğrencileri de diğer eğitim düzeyindeki bireylerden daha fazladır.

İkinci olarak ölçek bataryası çok sayıda maddeden oluşmakta ve kendini değerlendirme türünde ölçme araçlarını kapsamaktadır. Bu da katılımcıların çok sayıda soruya yanıt verirken sıkılmış olabilecekleri ya da sosyal açıdan uygun cevaplar verme eğiliminde olabileceklerini göstermektedir. Ayrıca intihar gibi bir konu hakkında ölçekleri doldurmak istemeyen katılımcıların olduğu da gözlemlenmiştir.

Üçüncü olarak duygu düzenleme stratejileri ve bilişsel esneklik değişkeni iki ayrı değişken olarak iki ayrı ölçme aracı ile test edilmiştir. Sonraki çalışmalar bu iki değişkeni Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği (Garnefski, Kraaij ve Spinhoven, 2001; Onat ve Otrar, 2010) ile ölçebilirler.

4.10.5. Araştırmanın Klinik Doğurguları

Bu çalışmada baba kabulünün, anne reddinin, alternatiflerin ve amaçların yaşamı sürdürme nedenlerini yordadığı bulunmuştur. Yapılan aracı değişken analizleri de, kişilerin uygun duygu düzenleme stratejileri ve bilişsel esneklik sayesinde anne veya baba reddini telafi edebilecekleri ve yaşamı sürdürme

konusunda daha istekli olabileceklerine ilişkin ipuçları sağlamıştır. İntihar alanında çalışan ruh sağlığı uzmanlarının bu değişkenleri göz önünde bulundurmaları, hem akademik çalışmalar hem de klinik uygulamalar açısından önemli olabilir. Başka bir deyişle, bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, intihar riski taşıyan bireylerin tedavisine yönelik çalışmalarda kullanılabilir. Örneğin bu bireylere uygulanacak olan çeşitli müdahaleler esnasında uygun duygu düzenleme stratejilerinin öğretilmesi, bilişsel çarpıtmaların, alternatiflerin ve amaçların farkına varmalarının sağlanması intihar davranışlarının önlenmesinde yararlı olabilir.

Literatürde bilişsel esneklik değişkeni Kişilerarası Kabul Red Kuramı ile çalışılmadığı için bu çalışmanın bu anlamda ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yaşamı sürdürme nedenleri üzerinde duygu düzenleme ve bilişsel esneklik kavramları çok fazla çalışılan değişkenler olmamakla birlikte; genel olarak intihar davranışı üzerinden çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma, araştırılan değişkenler ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişki açısından ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Ayrıca intihara olumlu bir açıdan bakmak, yaşamı sürdürme konusunda sahip oldukları şeyleri bireylere hatırlatmak hem klinik örneklem (intihar düşünce ve davranışı olan bireyler) hem de normal örneklem açısından önemlidir. Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanterinin psikolojik sağlamlığa vurgu yapan maddeler içermesi (örn. Bakhiyi ve ark., 2016), kişinin sahip olduğu olumlu özelliklerinin farkına varmasının sağlanması, iyilik halinin artırılması (Heisel ve ark., 2016) pozitif psikoloji açısından önemli görülmektedir. Seligman'a (b.t.) göre pozitif psikoloji; iyi oluş, geçmişten memnuniyet, içinde bulunulan durumdan hoşnutluk ve geleceğe yönelik umut, iyimserlik, olumlu kişilik özellikleri, sabır, affedicilik ve bilgelik ile

ilişkilidir. İntiharı önleme çalışmalarında kişinin sahip olduğu olumlu özelliklere vurgu yapılmasının, güçlü yanlarının kişiye gösterilerek içgörü kazandırılmasının önemli olduğu düşünülebilir. Örneğin, Seligman (b.t.) Camus'un hayatın yaşamaya değer olup olmadığı yönündeki sorusundan (Camus'a göre felsefenin temel sorusu budur) yola çıkarak bu soruya pozitif psikoloji ve yaşamı sürdürmeyi sağlayan olumlu nedenler sayesinde cevap aranabileceğini öne sürmektedir; başka bir deyişle olumsuz deneyimlerin ortadan kaldırılması kendi başına yeterli değildir.

Tüm bunlara ek olarak ilgili literatüre, biri revizyon (YSNE) diğeri de ilk kez kullanım olmak üzere iki ölçek kazandırılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahn, A.J., Kim, B.S.K. ve Park, Y.S. (2009). Asian cultural values gap, cognitive flexibility, coping strategies, and parent- child conflicts among Korean Americans. *Asian American Journal of Psychology*, 5(1), 29- 44. doi: 10.1037/1948-1985.S.1.29
- Ak, M., Torun- Yazıhan, N., Sütçigil, L. ve Hacıömeroğlu, B. (2013). İntihar girişimi olan majör depresyon hastalarında üstbiliş süreçleri. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50, 95- 99. doi: 10.4274/npa.y6133
- Akün, E. (2014). *Hatırlanan ebeveyn kabul reddinin çeşitli psikopatolojilerle ilişkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alonso, C. ve Gurian, A. (2001). Youth suicide. *Child Study Center*, 5(5). 1- 5.
- Alptekin, K. ve Duyan, V. (2014). *İntihar ve intihar girişimi: Kavramlar, yaygınlık, müdahale, önleme ve öyküler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Andover, M.S. ve Morris, B.W. (2014). Expanding and clarifying the role of emotion regulation in nonsuicidal self- injury. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 59(11), 569- 575.
- Anestis, M.D., Bender, T.W., Selby, E.A., Riberio, J.D. ve Joiner, T.E. (2011). Sex and emotion in the acquired capability for suicide. *Archives of Suicide Research*, 15, 172- 182. doi: 10.1080/13811118.2011.566058
- Arzeen, S., Hassan, B. ve Riaz, M.N. (2012). Perception of parental acceptance and rejection in emotionally empathic and non- empathic adolescents. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 10(2), 60- 69.

- Asıcı, E. ve İkiz, F.E. (2015). Mutluluğa giden bir yol: Bilişsel esneklik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 191- 211.
- Aslan, M. ve Hocaoglu, Ç. (2014). Yaşlılarda intihar davranışı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(3), 39- 309. doi: 10.5455/cap.20131229101314
- Aunola, K., Tolvanen, A., Viljaranta, J. ve Nurmi, J. (2013). Psychological control in daily parent- child interactions increases children's negative emotions. *Journal of Family Psychology*, 27(3), 453- 462. doi: 10.1037/a0032891
- Bakhiyi, C.L., Callati, R., Guillaume, S. ve Courtet, P. (2016). Do reasons for living protect against suicidal thoughts and behaviors? A systematic review of the literature. *Journal of Psychiatric Research*, 77, 92- 108.
- Bardeen, J.R. ve Stevens, E.N. (2015). Sex differences in the indirect effects of cognitive processes on anxiety through emotion regulation difficulties. *Personality and Individual Differences*, 81, 180- 187.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173- 1182.
- Batıgün, A.D. (2005). İntihar olasılığı: Yaşamı sürdürme nedenleri, umutsuzluk ve yalnızlık açısından bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 29- 39.
- Baumeister, R.F. (1990). Suicide as escape from self. *Psychological Review*, 97(1), 90- 113.
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York: Penguin Books USA Inc.

- Bender, P.K., Reinholdt- Dunne, M.L., Esbjorn, B.H. ve Pons, F. (2012). Emotion dysregulation and anxiety in children and adolescents: Gender differences. *Personality and Individual Differences*, 53, 284- 288.
- Bilgin, M. (2009). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 142- 157.
- Blum, R.W., Halcon, L., Beuhring, T., Pate, E., Campell- Forrester, S. ve Venema, A. (2003). Adolescent health in the Caribbean: Risk and protective factors. *American Journal of Public Health*, 93(3), 456-460.
- Bozzay, M.L., Liu, R.T. ve Kleiman, E.M. (2014). Gender and age differences in suicide mortality in the context of violent death: Findings from a multi- state population- based surveillance system. *Comprehensive Psychiatry*, 55, 1077- 1084.
- Brenning, K.M., Soenens, B., Braet, C. ve Bosmans, G. (2012). Attachment and depressive symptoms in middle childhood and early adolescence: Testing the validity off the emotion regulation model of attachment. *Personal Relationships*, 19, 445- 464. doi: 10.1111/j.1475-6811.2011.01372.x
- Buelow, G., Schreiber, R. ve Range, L.M. (2000). Attachment pattern, reasons for living, and suicide risk among college students. *Journal of College Counseling*, 3, 29-35.
- Büyük Tükçe Sözlük (b.t.). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts adresinden elde edildi.
- Campos, R.C., Besser, A. ve Blatt, S.J. (2013). Recollections of parental rejection, self- criticism and depression in suicidality. *Archives of Suicide Research*, 17, 58- 74. doi: 10.1080/13811118.2013.748416

- Campos, R.C. ve Holden, R.R. (2015). Testing models relating rejection, depression, interpersonal needs, and psychache to suicide risk in nonclinical individuals. *Journal of Clinical Psychology*, 71(10), 994- 1003. doi: 10.1002/jclp.22196
- Chavez- Hernandez, A.M. ve Macias- Garcia, L.F. (2015). Understanding suicide in socially vulnerable contexts: Psychological autopsy in a small town in Mexico. *Suicide and Life- Threatening Behavior*, 46(1), 3- 12. doi: 10.1111/sltb.12166
- Chen, Y.L., Tzeng, D.S., Cheng, T.S. ve Lin, C.H. (2012). Sentinel events and predictors of suicide among inpatients at psychiatric hospitals. *Annals of General Psychiatry*, 11(4), 1- 6. doi:10.1186/1744-859X-11-4
- Choi, K.H., Wang, S.M., Yeon, B., Suh, S.Y., Oh, Y., Lee, H.K. ve ark. (2013). Risk and protective factors predicting multiple suicide attempts. *Psychiatry Research*, 210, 957- 961. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychres.2013.09.026>
adresinden elde edildi.
- Clearfield, M.W. ve Niman, L.C. (2012). Ses affects infant cognitive flexibility. *Infant Behavior and Development*, 35, 29- 35. doi: 10.1016/j.infbeh.2011.09.007
- Coleman, D., Kaplan, M.S. ve Casey, J.T. (2011). The social nature of male suicide: A new analytic model. *International Journal of Men's Health*, 10(3), 240- 252. doi: 10.3149/jmh.1003.240
- Corcoran, P. ve Nagar, A. (2010). Suicide and marital status in Northern Ireland. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, 795- 800. doi 10.1007/s00127-009-0120-7

- Cote, S., Gyurak, A. ve Levenson, R.W. (2010). The ability to regulate emotion is associated with greater well-being, income and socioeconomic status. *Emotion*, 10(6), 923- 933. doi: 10.1037/a0021156
- Cruz, D., Narciso, I., Pereira, C. ve Sampaio, D. (2014). Self- destructive symptomatic frames in clinical adolescents: Is the same different? *Journal of Research on Adolescence*, 25(3), 524- 533. doi: 10.1111/jora.12152
- Cull, J.G. ve Gill, W.S. (1988). *Suicide Probability Scale (SPS) Manual*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Dağ, İ. ve Gülüm, İ.V. (2013). Yetişkin bağlanma örüntüleri ile psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişkide bilişsel özelliklerin aracı rolü: Bilişsel Esneklik. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(4), 240- 247.
- Davis, T.S., Mauss, I.B., Lumian, D., Troy, A.S., Shallcross, A.J., Zarolia, P. ve ark. (2014). Emotional reactivity and emotion regulation among adults with a history of self- harm: Laboratory self- report and functional mri evidence. *Journal of Abnormal Psychology*, 123(3), 499- 509. <http://dx.doi.org/10.1037/a0036962> adresinden elde edildi.
- Dennis, J.P. ve Vander Wal, J.S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrumental development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research*, 34, 241- 253. doi: 10.1007/s10608-009-9276-4
- Dilbaz, N., Şengül, C.B., Çetin, M.K., Şengül, C., Okay, T., Yurtkulu, F. ve ark. (2005). Genel bir hastanede intihar girişimlerinin değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 13(2), 1- 10.
- Donald, M., Dower, J., Correa-Velez, I. ve Jones, M. (2006). Risk and protective factors for medically serious suicide attempts: A comparison of hospital-

- based with population-based samples of young adults. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40, 87-96.
- Donath, C., Graessel, E., Baier, D., Bleich, S. ve Hillemacher, T. (2014). Is parenting style a predictor of suicide attempts in a representative sample of adolescents?. *BMC Pediatrics*, 14, 1- 13. doi:10.1186/1471-2431-14-113
- Duncombe, M., Havighurst, S.S., Holland, K.A. ve Frankling, E.J. (2013). Relations of emotional competence and effortful control to child disruptive behavior problems. *Early Education and Development*, 24, 599- 615. doi: 10.1080/10409289.2012.701536
- Durak, A., Yasak- Gültekin, Y. ve Şahin, N.H. (1993). İnsanları yaşama bağlayan nedenler nelerdir? Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri'nin geçerliği ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 7- 19.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar*. (Çev. Ozankaya, Ö.). İstanbul: Cem Yayınevi. (Özgün çalışma, 1897).
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance-rejection: A fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 30-35. doi: 10.1007/s10826-009-9338-y
- Eck, K.V., Ballard, E., Hart, S., Newcomer, A., Musci, R. ve Flory, K. (2015). Adhd and suicidal ideation: The roles of emotion regulation and depressive symptoms among college students. *Journal of Attention Disorders*, 19(8), 703- 714. doi: 10.1177/1087054713518238
- Edwards, M.J. ve Holden, R.R. (2003). Coping, meaning in life, and suicidal manifestations: Examining gender differences. *Journal of Clinical Psychology*, 59(10), 1133- 1150.

- Ehnvall, A., Parker, G., Hadzi-Pavlovic, D. ve Malhi, G. (2008). Perception of rejecting and neglectful parenting in childhood relates to lifetime suicide attempts for females—but not for males. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 117(1), 50-56. doi: 10.1111/j.1600-0447.2007.01124.x
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Losoya, S.H., Fabes, R.A., Shepard, S.A., Murphy, B.C. ve ark. (2003). The relations of parenting, effortful control, and ego control to children's emotional expressivity. *Child Development*, 74(3), 875- 895.
- Elen, J., Stahl, E., Bromme, R. ve Clarebout, G. (2011). Introduction. J. Elen, E. Stahl, R. Bromme ve G. Clarebout (Ed.). *Links between beliefs and cognitive flexibility* içinde (1- 5). New York: Springer Dordnecht Heidelberg. doi: 10.1007/978-94-007-1793-0
- Ellis, J.B. ve Lamis, D.A. (2007). Adaptive characteristics and suicidal behavior: A gender comparison of young adults. *Death Studies*, 31, 845- 854. doi: 10.1080/07481180701537303
- Ellis, T.E. (1986). Toward a cognitive therapy for suicidal individuals. *Professional Psychology: Research and Practice*, 17(2), 125- 130.
- Eskin, M. (2007). İntiharda bilişsel davranışçı sağıaltım yaklaşımları. *Kriz Dergisi*, 15(2), 15- 35.
- Eskin, M. (2012). *İntihar: Açıklama, değırlendirme, tedavi ve önleme*. Ankara: HYB Basım Yayın.

- Esposito, C.L. ve Clum, G.A. (2002). Psychiatric symptoms and their relationship to suicidal ideation in a high-risk adolescent community sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 41(1), 44- 51.
- Feng, X., Keenan, K., Hipwell, A.E., Henneberger, A.K., Rischall, M.S., Butch, J. ve ark. (2009). Longitudinal associations between emotion regulation and depression in preadolescent girls: Moderation by the caregiving environment. *Developmental Psychology*, 45(3), 798- 808. doi: 10.1037/a0014617
- Fisher, L.B., Overholser, J.C. ve Dieter, L. (2015). Methods of committing suicide among 2,347 people in Ohio. *Death Studies*, 39(1), 39- 43. doi: 10.1080/07481187.2013.851130
- Forkmann, T., Scherer, A., Böcker, M., Pawelzik, M., Gauggel, S. ve Glaesmer, H. (2014). The relation of cognitive reappraisal and expressive suppression to suicidal ideation and suicidal desire. *Suicide and Life- Threatening Behavior*, 44(5), 524-536. doi: 10.1111/sltb.12076
- Gandy, M., Sharpe, L., Perry, K.N., Miller, L., Thayer, Z., Boserio, J. ve ark. (2013). The psychosocial correlates of depressive disorders and suicide risk in people with epilepsy. *Journal of Pscyhosomatic Research*, 74, 227- 232.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jpsychores.2012.11.001> adresinden elde edildi.
- Garnefski, N., Kraaij, V. ve Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, 30, 1311–1327.
- Garthe, R.C., Sullivan, R. ve Klierer, W. (2015). Longitudinal relations between adolescent and parental behaviors, parental knowledge, and internalizing

- behaviors among urban adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 44, 819- 832. doi: 10.1007/s10964-014-0112-0
- Gau, S.S., Chen, Y., Tsai, F., Lee, M., Chiu, Y., Soong, W. ve ark. (2008). Risk factors for suicide in Taiwanese college students. *Journal of American College Health*, 57(2), 135- 142.
- Giaouzi, A. ve Giovazolias, T. (2015). Remembered parental acceptance- rejection and social anxiety: The mediating role of partner acceptance- rejection. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 3170- 3179. doi: 10.1007/s10826-015-0120-z
- Gratz, K.L. ve Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties of emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41- 54. doi: 10.1007/s10862-008-9102-4
- Gratz, K.L. ve Roemer, L. (2008). The relationship between emotion dysregulation and deliberate self-harm among female undergraduate students at an urban commuter university. *Cognitive Behaviour Therapy* 37(1), 14–25. doi: 10.1080/16506070701819524
- Groholt, B., Ekeberg, R. ve Haldorsen, T. (2006). Adolescent suicide attempters: What predicts future suicidal acts?. *Suicide and Life- Threatening Behavior*, 36(6), 638- 650.
- Gross, J.J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.

- Gross, J.J. (1999). Emotion Regulation: Past, present, future. *Cognition and Emotion*, 13(5), 551-573.
- Gross, J.J. (2001). Emotion regulation in adulthood: Timing is everything. *Current Directions in Psychological Science*, 10(6), 214-219.
- Gross, J.J. ve Munoz, R.F. (1995). Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(2), 151-164.
- Gross, J.J. ve Thompson, R.A. (2007). Emotion regulation: conceptual foundations. J.J. Gross (Ed.). *Handbook of emotion regulation* içinde (3- 24). New York: The Guilford Press.
- Gülüm, İ.V. ve Dağ, İ. (2012). Tekrarlayıcı düşünme ölçeği ve bilişsel esneklik envanterinin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 216-223.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2071- 2085. doi: 10.12738/estp.2013.4.1702
- Gürkan, B. ve Dirik, G. (2009). Üniversite öğrencilerinde intihar düşünce ve davranışları ile ilişkili faktörler: Yaşamı sürdürme nedenleri ve baş etme yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 58- 69.
- Han, S.Y. ve Kim, Y.H. (2012). Interpersonal rejection experiences and shame as predictors of susceptibility to peer pressure among Korean children. *Social Behavior and Personality*, 40(7), 1213- 1232.
<http://dx.doi.org/10.2224/sbp.2012.40.7.1213> adresinden elde edildi.
- Hardt, J., Herke, M. ve Schier, K. (2011). Suicidal ideation, parent- child relationships, and adverse childhood experiences: A cross- validation study

- using a graphical markov model. *Child Psychiatry & Human Development*, 42, 119- 133. doi: 10.1007/s10578-010-0203-4
- Hayes, A. F. (2012). PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling.
<http://www.afhayes.com/public/process2012.pdf> adresinden elde edildi.
- Hayes, A. F. ve Preacher, K. J. (2014). Statistical mediation analysis with a multicategorical independent variable. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 67, 451-470. doi:10.1111/bmsp.12028
- Heisel, M.J., Neufeld, E. ve Flett, G.L. (2016). Reasons for living, meaning in life, and suicide ideation: Investigating the roles of key positive psychological factors in reducing suicide risk in community- residing older adults. *Aging & Mental Health*, 20(2), 195- 207. doi: 10.1080/13607863.2015.1078279
- Hjelle, L.A., Busch, E.A. ve Warren, J.E. (1996). Explanatory style, dispositional optimism, and reported parental behavior. *The Journal of Genetic Psychology*, 157(4), 489- 499.
- Huang, J., Napolitano, L.A., Wu, J., Yang, Y., Xi, Y., Li, Y. ve ark. (2014). Childhood experiences of parental rearing patterns reported by Chinese patients with borderline personality disorder. *International Journal of Psychology*, 49(1), 38- 45. doi: 10.1002/ijop.12007
- Hussain, S. ve Munaf, S. (2012). Gender difference in perceived childhood father rejection and psychological adjustment in adulthood. *Journal of Behavioral Sciences*, 22(1), 100- 114.
- İbrahim, D.M., Rohner, R.P., Smith, R.L. ve Flannery, K.M. (2015). Adults' remembrances of parental acceptance- rejection in childhood predict current

- rejection sensitivity in adulthood. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 44(1), 51- 62. doi: 10.1111/fcsr.12119
- Jaffe, M., Gullone, E. ve Hughes, E.K. (2010). The roles of temperamental dispositions and perceived parenting behaviors in the use of two emotion regulation strategies in late childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 47- 59. doi:10.1016/j.appdev.2009.07.008
- Jager- Hyman, S., Cunningham, A., Wenzel, A., Mattei, S., Brown, G.K. ve Beck, A.T. (2014). Cognitive distortions and suicide attempts. *Cognitive Therapy and Research*, 38, 369- 374. doi: 10.1007/s10608-014-9613-0
- John, O.P. ve Gross, J.J. (2004). Healthy and unhealthy emotion regulation: Personality processes, individual differences, and life span development. *Journal of Personality* 72(6), 1301-1334.
- Kapçı, E.G. ve Küçüker, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286- 295.
- Kim, H.S. ve Kim, H.S. (2008). Risk factors for suicide attempts among Korean adolescents. *Child Psychiatry & Human Development*, 39, 221- 235. doi: 10.1007/s10578-007-0083-4
- Kim, J.L., Kim, J.M. Choi, Y., Lee, T.H. ve Park, E.C. (2016). Effect of socioeconomic status on the linkage between suicidal ideation and suicide attempts. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 1- 10. doi: 10.1111/sltb.12242
- Kissane, M. ve McLaren, S. (2006). Sense of belonging as a predictor of reasons for living in older adults. *Death Studies*, 30(3), 243-258.

- Lai, K.W. ve McBride- Chang, C. (2001). Suicidal ideation, parenting style, and family climate among Hong Kong adolescents. *International Journal of Psychology*, 36(2), 81- 87. doi: 10.1080/00207590042000065
- Lamis, D.A. ve Lester, D. (2013). Gender differences in risk and protective factors for suicidal ideation among college students. *Journal of College Student Psychotherapy*, 27, 62- 77. doi: 10.1080/87568225.2013.739035
- Law, K.C., Khazem, L.R. ve Anestis, M.D. (2015). The role of emotion dysregulation in suicide as considered through the ideation to action framework. *Current Opinion in Psychology*, 3, 30- 35.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.01.014> adresinden elde edildi.
- Leenaars, A.A., De Wilde, E.J., Wenckstern, S. ve Kral, M. (2001). Suicide notes of adolescents: A life- span comparison. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 33(1), 47- 57.
- Lesser, H. ve Hlavacek, P. (1977). Problem- solving rigidity of children on perceptual tasks as a function of parental authoritarianism. *The Journal of Genetic Psychology*, 131, 97- 106.
- Lester, D. (1992). *Why people kill themselves*. United States of America: Charles C Thomas Publisher.
- Lester, D. (1997). *Making sense of suicide*. Philadelphia: Charles Press.
- Lester, D. ve Lindsley, L.K. (1988). Inward and outward irritability in the suicidally inclined. *The Journal of General Psychology*, 115(1), 37- 39.
- Levenson, R.W. (1994). Human emotion: A functional review. P. Ekman ve R.J. Davidson (Ed.). *The nature of emotion: Fundamental questions* içinde (123- 126). New York: Oxford University Press.

- Lin, W., Tsai, P., Lin, H. ve Chen, H. (2014). How does emotion influence different creative performances? The mediating role of cognitive flexibility. *Cognition and Emotion*, 28(5), 834- 844.
<http://dx.doi.org/10.1080/02699931.2013.854195> adresinden elde edildi.
- Linehan, M.M., Goodstein, J.L., Nielsen, S.L. ve Chiles, J.A. (1983). Reasons for staying alive when you are thinking of killing yourself: The reasons for living inventory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51(2), 276- 286.
- Luebke, A.M., Bump, K.A., Fussner, L.M. ve Rulon, K.J. (2014). Perceived maternal and paternal psychological control: Relations to adolescent anxiety through deficits in emotion regulation. *Child Psychiatry and Human Development*, 45, 565- 576. doi: 10.1007/s10578-013-0425-3
- Lynch, T.R., Cheavens, J.S., Morse, J.Q. ve Rosenthal, M.Z. (2004). A model predicting suicidal ideation and hopelessness in depressed older adults: The impact of emotion inhibition and affect intensity. *Aging & Mental Health*, 8(6), 486- 497. doi: 10.1080/13607860412331303775
- Madianos, M.G., Alexiou, T., Patelakis, A. ve Economou, M. (2014). Suicide, unemployment and other socioeconomic factors: Evidence from the economic crisis in Greece. *The European Journal of Psychiatry*, 28(1), 39- 49.
- Marmara, N. (2005). *Sylvia Plath'in şairliğinin intiharı bağlamında analizi*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Martin, M.M. ve Anderson, C.M. (1998). The cognitive flexibility scale: Three validity studies. *Communication Reports*, 11(1), 1- 9. doi: 10.1080/08934219809367680

- Martin, M.M. ve Rubin, R.B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, 76, 623- 626.
- Masferrer, L., Garre- Olmo, J. ve Caparros, B. (2016). Risk of suicide: Its occurrence and related variables among bereaved substance users. *Journal of Substance Use*, 21(2), 191- 197. doi: 10.3109/14659891.2014.998733
- Masocco, M., Pompili, M., Vichi, M., Vanacore, N., Lester, D. ve Tatarelli, R. (2008). Suicide and marital status in Italy. *Psychiatric Quarterly*, 79, 275- 285. doi: 10.1007/s11126-008-9072-4
- McEwen, C. ve Flouri, E. (2009). Fathers' parenting, adverse life events, and adolescents' emotional and eating disorder symptoms: The role of emotion regulation. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 18, 206- 216. doi: 10.1007/s00787-008-0719-3
- McIntosh, J.L., Santos, J.F., Hubbard, R.W. ve Overholser, J.C. (1994). *Elder suicide: Research, theory, and treatment*. Washington, DC: American Psychological Association.
- McLaren, S. (2011). Age, gender and reasons for living among Australian adults. *Suicide and Life- Threatening Behavior*, 41(6), 650- 660. doi: 10.1111/j.1943-278X.2011.00061.x
- Medrano, L.A. ve Trogolo, M. (2014). Validación de la escala de dificultades en la regulación emocional en la población universitaria de Córdoba, Argentina. *Universitas Psychologica*, 13(4), 1345- 1356.
doi.org/10.11144/Javeriana.UPSY13-4.vedr

- Menninger, K.A. (1938). *Man against himself*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Merwin, R.M. ve Ellis, J.B. (2004). Children's reasons for living, self- esteem, and violence. *Archives of Suicide Research*, 8, 251- 261. doi: 10.1080=13811110490436909
- Miller, J.S., Segal, D.L. ve Coolidge, F.L. (2001). A comparison of suicidal thinking and reasons for living among younger and older adults. *Death Studies*, 25(4), 357- 365.
- Miranda, R., Gallagher, M., Bauchner, B., Vaysman, R. ve Marroquin, B. (2012). Cognitive inflexibility as a prospective predictor of suicidal ideation among young adults with a suicide attempt history. *Depression and Anxiety*, 29, 180- 186. doi: 10.1002/da.20915
- Miranda, R., Tsypes, A., Gallagher, M. ve Rajappa, K. (2013). Rumination and hopelessness as mediators of the relation between perceived emotion dysregulation and suicidal ideation. *Cognitive Therapy and Research*, 37, 786–795. doi: 10.1007/s10608-013-9524-5
- Mize, A.E. ve Ellis, J.B. (2003). Reasons for living and suicide ideation in young adults from divorced and non- divorced homes. *Journal of Divorce & Remarriage*, 40(1/2), 1- 16. doi: :10.1300/J087v40n01_01
- Moga, M., Burtea, V. ve Ifteni, P. (2014). Socioeconomic status and psychological factors involved in suicide. *Revista de Cercetare Si Interventie Sociala*, 45, 230- 239.
- Narishige, R., Kawashima, Y., Otaka, Y., Saito, T. ve Okubo, Y. (2014). Gender differences in suicide attempters: A retrospective study of precipitating

- factors for suicide attempts at a critical emergency unit in Japan. *Bio Med Central Psychiatry*, 14, 1- 7. doi: 10.1186/1471-244X-14-144
- Neuringer, C. (1964). Rigid thinking in suicidal individuals. *Journal of Consulting Psychology*, 28(1), 54- 58.
- Newell, H.W. (1934). The psycho- dynamics of maternal rejection. *The American Journal of Orthopsychiatry*, 387- 401.
- Onat, O. ve Otrar, M. (2010). Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 31, 123- 143.
- Öncü, B. ve Sakarya, A. (2013). Ergen özkıyımlarında bilişsel etmenler ve çarpıtmaların rolü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 232-245. doi:10.5455/cap.20130515
- Özgüven, H.D., Soykan, Ç. ve Haran, S. (2003). İntihar girişimlerinde sorun alanları ve tetikleyiciler. *Kriz Dergisi*, 11(1), 13- 24.
- Parker, G., Tupling, H. ve Brown, L.B. (1979). A parental bonding instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52, 1-10.
- Patsiokas, A.T., Clum, G.A. ve Luscomb, R.L. (1979). Cognitive characteristics of suicide attempters. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(3), 478- 484.
- Perez, J., Venta, A., Garnaat, S. ve Sharp, C. (2012). The difficulties in emotion regulation scale: Factor structure and association with non-suicidal self-injury in adolescent inpatients. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34, 393- 404. doi: 10.1007/s10862-012-9292-7

- Petersen, L., Sørensen, T.I.A., Andersen, P.K., Mortensen, P.B. ve Hawton, K. (2013). Genetic and familial environmental effects on suicide: An adoption study of siblings. *Genetic and Environmental effects on Suicide*, 8(10), 1- 7.
- Pisani, A.R., Wyman, P.A., Petrova, M., Schmeelk- Cone, K., Goldston, D.B., Xia, Y. ve ark. (2013). Emotion regulation difficulties, youth- adult relationships, and suicide attempts among high school students in underserved communities. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 807- 820. doi: 10.1007/s10964-012-9884-2
- Pompili, M., Innamorati, M., Lester, D., Brunetti, S., Tatarelli, R. ve Girardi, P. (2007a). Gender effects among undergraduates relating to suicide risk, impulsivity, aggression and self-efficacy. *Personality and Individual Differences*, 43, 2047- 2056. doi:10.1016/j.paid.2007.06.019
- Pompili, M., Lester, D., Innamorati, M., Narciso, V., Vento, A., De Pisa, E. ve ark. (2007b). Risk- taking and reasons for living in non- clinical Italian university students. *Death Studies*, 31, 751. 762. doi: 10.1080/07481180701490727
- Poorolajal, J., Rostami, M., Mahjub, H. ve Esmailnasab, N. (2015). Completed suicide and associated risk factors: A six- year population based survey. *Archives of Iranian Medicine*, 18(1), 39- 43.
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36(4), 717-731.
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.

- Purselle, D.C. ve Nemeroff, C.B. (2003). Serotonin transporter: A potential substrate in the biology of suicide. *Neuropsychopharmacology*, 28, 613- 619. doi:10.1038/sj.npp.130009
- Quirk, S.W., Wier, D., Martin, S.M. ve Christian, A. (2015). The influence of parental rejection on the development of maladaptive schemas, rumination, and motivations for self- injury. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 37, 283- 295. doi: 10.1007/s10862-014-9453-y
- Rad, B.S., Ghasemi, A., Seifi, M., Samadikuchaksaraei, A., Baybordi, F. ve Danaei, N. (2012). Serotonin 1A receptor genetic variations, suicide, and life events in the Iranian population. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 66, 337- 343. doi:10.1111/j.1440-1819.2012.02333.x
- Rajalin, M., Hirvikoski, T. ve Jokinen, J. (2013). Family history of suicide and exposure to interpersonal violence in childhood predict suicide in male suicide attempters. *Journal of Affective Disorders*, 148(1), 92- 97. doi: 10.1016/j.jad.2012.11.055
- Rajappa, K., Gallagher, M. ve Miranda, R. (2012). Emotion dysregulation and vulnerability to suicidal ideation and attempts. *Cognitive Therapy and Research*, 36, 833- 839. doi: 10.1007/s10608-011-9419-2
- Richter, J., Eisemann, M. ve Perris, C. (1994). The relation between perceived parental rearing and dysfunctional attitudes in unipolar depressive inpatients. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 1(2), 82- 86.
- Rieger, S.J., Peter, T. ve Roberts, L.W. (2015). Give me a reason to live! Examining reasons for living across levels of suicidality. *Journal of Religion and Health*, 54, 2005- 2019. doi: 10.1007/s10943-014-9893-4

- Ritschel, L.A., Tone, E.B., Schoemann, A.M. ve Lim, N.E. (2015). Psychometric properties of the difficulties in emotion regulation scale across demographic groups. *Psychological Assessment*, 27(3), 944- 954.
- Rogers, J.R. ve Hanlon, P.J. (1996). Psychometric analysis of the college student reasons for living inventory. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, 29(1), 1- 12.
- Rogers, M.L., Halberstadt, A.G., Castro, V.L., MacCormack, J.K. ve Garrett- Peters, P. (2016). Maternal emotion socialization differentially predicts third- grade children's emotion regulation and lability. *Emotion*, 16(2), 280- 291.
<http://dx.doi.org/10.1037/emo0000142> adresinden elde edildi.
- Rohner, R. P. (1975). *They love me, they love me not: a worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection*. New Haven, CT: HRAF Press.
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: foundations of parental acceptance-rejection theory*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.
- Rohner, R. P. (2005). *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* (4th ed.). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R.P. (2015). Introduction to interpersonal acceptance rejection theory (ipartheory), methods, evidence, and implications.
<http://csiar.uconn.edu/introduction-to-partheory/> adresinden elde edildi.
- Rohner, R.P. (2016, June 7- 10). The 6th International Congress on Interpersonal Acceptance and Rejection, Madrid.
- Romero- Martinez, A., Lila, M., Catala- Minana, A., Williams, R.K. ve Maya- Albiol, L. (2013). The contribution of childhood parental rejection and early androgen exposure to impairment in socio- cognitive skills in intimate partner

- violence perpetrators with high alcohol consumption. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10, 3753- 3770. doi: 10.3390/ijerph10083753
- Roskar, S., Podlesek, A., Kuzmonic, M., Demsar, L.O., Zaletel, M. ve Marusic, A. (2011). Suicide risk and its relationship to change in marital status. *Crisis*, 32(1), 24- 30. doi: 10.1027/0227-5910/a000054
- Roy, A. (1994). Recent biologic studies on suicide. *Suicide and Life- Threatening Behavior*, 24(1), 10- 14.
- Rugancı, R. N. ve Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of a Turkish version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 66(4), 442- 455.
- Ryan, C., Huebner, D., Diaz, R.M. ve Sanchez, J. (2009). Family rejection as a predictor of negative health outcomes in white and Latino lesbian, gay, and bisexual young adults. *Pediatrics*, 123, 346- 352. doi: 10.1542/peds.2007-3524
- Ryan, C., Russell, S.T., Huebner, D., Diaz, R.M. ve Sanchez, J. (2010). Family acceptance in adolescence and the health of lgbt young adults. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(4), 205- 213. doi: 10.1111/j.1744-6171.2010.00246.x
- Samuelson, K.W., Krueger, C.E. ve Wilson, C. (2012). Relationships between maternal emotion regulation, parenting, and children's executive functioning in families exposed to intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(17), 3532- 3550. doi: 10.1177/0886260512445385

- Sarıtaş- Atalar, D., Gençöz, T. ve Özen, A. (2015). Confirmatory factor analyses of the difficulties in emotion regulation scale (ders) in a Turkish adolescent sample. *European Journal of Psychological Assessment*, 31(1), 12- 19. doi: 10.1027/1015-5759/a000199
- Sarıtaş, D., Grusec, J.E. ve Gençöz, T. (2013). Warm and harsh parenting as mediators of the relation between maternal and adolescent emotion regulation. *Journal of Adolescence*, 36, 1093- 1101.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.08.015> adresinden elde edildi.
- Schotte, D.E. ve Clum, G.A. (1982). Suicide ideation in a college population: A test of a model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50(5), 690- 696.
- Scott, W.A. (1962). Cognitive complexity and cognitive flexibility. *Sociometry*, 25(4), 405- 414.
- Segal, D.L. ve Needham, T.N. (2007). An exploration of gender differences on the reasons for living inventory among older adults. *Death Studies*, 31(6), 573- 581.
- Seligman, M.E.P. (b.t.). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. http://www-personal.umich.edu/~preston/Downloads/DC/10-7_Seligman2002.pdf adresinden elde edildi.
- Shojaei, A., Moradi, S., Alaeddini, F., Khodadoost, M., Barzegar, A. ve Khademi, A. (2014). Association between suicide method, and gender, age, and education level in Iran over 2006–2010. *Asia- Pacific Psychiatry*, 6, 18- 22.
- Sobrinho, A.T., Campos, R.C. ve Holden, R.R. (2016). Parental rejection, personality, and depression in the prediction of suicidality in a sample of

nonclinical young adults. *Psychoanalytic Psychology*, 1- 17.

<http://dx.doi.org/10.1037/pap0000051> adresinden elde edildi.

Southwick, S.M., Vythilingam, M. ve Charney, D.S. (2005). The psychobiology of depression and resilience to stress: Implications for prevention and treatment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1, 255- 291. doi: 10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.143948

Steen, D.M. ve Mayer, P. (2003). Patterns of suicide by age and gender in the Indian states: A reflection of human development? *Archives of Suicide Research*, 7, 247- 264.

Şahin, G. ve Arı, R. (2015). Okul öncesi çocukların duygu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 1- 12.

Şahin, N. H. ve Batıgün, A. D. (2000). *İntihar olasılığı ve yaşamı sürdürme nedenleri*. Yayınlanmamış çalışma.

Tamas, Z., Kovacs, M., Gentzler, A.L., Tepper, P., Gadoros, J., Kiss, E. ve ark. (2007). The relations of temperament and emotion self- regulation with suicidal behaviors in a clinical sample of depressed children in Hungary. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 640- 652. doi: 10.1007/s10802-007-9119-2

Torresani, S., Toffol, E., Scocco, P. ve Fanolla, A. (2014). Suicide in elderly South Tyroleans in various residential setting at the time of death: A psychological autopsy study. *Psychogeriatrics*, 14, 101- 109. doi:10.1111/psyg.12046

Tsirigotis, K., Gruszczynski, W. ve Tsirigotis, M. (2011). Gender differentiation in methods of suicide attempts. *Medical Science Monitor*, 17(8), 65- 70.

TÜİK. (2015). *İntihar istatistikleri*.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21516> adresinden elde edildi.

Vandewalle, J., Moens, E. ve Braet, C. (2014). Comprehending emotional eating in obese youngsters: The role of parental rejection and emotion regulation. *International Journal of Obesity*, 38, 525- 530.

Varan, A. (2003). *EKAR kuramı değerlendirme araçlarının Türkiye güvenirlik ve geçerlik çalışması*. (Yayınlanmamış çalışma). Ege Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı, İzmir.

Varan, A. (2005). Relation between perceived parental acceptance and intimate partner acceptance in Turkey: Does history repeat itself? *ETHOS*, 33(3), 414-426.

Vatan, S., Lester, D. ve Gunn III, J.F. (2014). Emotion dysregulation, problem-solving, and hopelessness. *Psychological Reports: Employment Psychology & Marketing*, 114(2), 647- 651. doi: 10.2466/20.02.PR0.114k23w3

Walls, M.L., Chapple, C.L. ve Johnson, K.D. (2007). Strain, emotion, and suicide among American Indian youth. *Deviant Behavior*, 28, 219- 246. doi: 10.1080/01639620701233100

Whitlock, J., Prussien, K. ve Pietrusza, C. (2015). Predictors of self- injury cessation and subsequent psychological growth: Results of a probability sample survey of students in eight universities and colleges. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 9(19), 1- 12. doi: 10.1186/s13034-015-0048-5

WHO. (2016). *Suicide*. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs398/en/> adresinden elde edildi.

- Wong, I.N., De Man, A.F. ve Leung, P.W.L. (2002). Perceived parental child rearing and suicidal ideation in Chinese adolescents. *Social Behavior and Personality*, 30(1), 19- 24. doi: 10.2224/sbp.2002.30.1.19
- Yılmaz, B. (2008). *Understanding social anxiety through adolescents' perceptions of interparental conflict and parental rejection*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Yamauchi, T., Fujita, T., Tachimori, H., Takeshima, T., Inagaki, M. ve Sudo, A. (2012). Age- adjusted relative suicide risk by marital and employment status over the past 25 years in Japan. *Journal of Public Health*, 35(1), 49- 56. doi:10.1093/pubmed/fds054
- Zhang, L. ve Li, Z. (2013). The association between depression and suicide when hopelessness is controlled for. *Comprehensive Psychiatry*, 54, 790- 796. <http://dx.doi.org/10.1016/j.comppsy.2013.03.004> adresinden elde edildi.
- Zincir, S.B., Zincir, S., Köşker, S.D., Sünbül, E.A., Aksoy, A.E., Elbay, R.Y. ve ark. (2014). Yatarak tedavi gören psikiyatri hastalarında intihar girişiminin klinik özellikler ve sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 4(2), 53- 58. doi: 10.5455/jmood.20131128042902

Ek 1 Onam Formu

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klinik Psikoloji anabilim dalında, Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün danışmanlığında Meryem Dedeler tarafından yürütülen yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, katılımcıların ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme stratejileri, bilişsel esneklikleri ve yaşamı sürdürme nedenleri ile ilgili bilgi toplamaktır. Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük esasına bağlıdır. Ankette, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Anketler ve ölçekler, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda anketi uygulayan kişiye, anketi tamamlamadığınızı söylemek yeterli olacaktır. Anket sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psikoloji Bölümü Araştırma Görevlilerinden Meryem Dedeler (E-posta: mrymddlr@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. ☐

Ek 2 Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:

Erkek	
Kadın	

2. Yaşınız:

3. Eğitim Durumunuz:

Okuryazar	
İlkokul mezunu	
Ortaokul mezunu	
Lise Mezunu	
Yüksekokul mezunu	
Üniversite Öğrencisi	
Üniversite mezunu	
Yüksek lisans öğrencisi/ mezunu	
Doktora öğrencisi / mezunu	

4. Annenizin eğitim durumu:

Okuryazar değil	
Okuryazar	
İlkokul mezunu	
Ortaokul mezunu	
Lise mezunu	
Yüksekokul mezunu	
Üniversite mezunu ve üzeri	

5. Babanızın eğitim durumu:

Okuryazar değil	
Okuryazar	
İlkokul mezunu	
Ortaokul mezunu	
Lise mezunu	
Yüksekokul mezunu	
Üniversite mezunu ve üzeri	

6. Anne ve babanız:

Birlikte	
Boşanmış	
Annem hayatta değil	
Babam hayatta değil	
İkisi de hayatta değil	

7. Kaç kardeşsiniz?

8. Siz kaçınıcı çocuksunuz?

9. Ailenizin aylık toplam geliri (1 ayda evinize giren toplam para miktarı):

10. Herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığınız var mı?

Hayır	
Evet (Nedir?)	

11. Anne ve babanız arasındaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?

Çok kötü	
Kötü	
Orta	
İyi	
Çok iyi	

12. İlişki durumunuz:

Romantik ilişkide olduğum kimse yok	
Sevgilim var	
Sözlü/ nişanlı	
Evli	
Boşanmış	

13. Çocuğunuz var mı?

Evet ☐ Hayır ☐

14. Daha önce hiç intihar düşünceniz ya da girişiminiz oldu mu?

Hayır	
Düşüncem oldu	
Girişimim oldu	

Ek 3 Bilişsel Esneklik Envanteri Örnek Maddeler

Aşağıdaki ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu göstermek için lütfen ifadelerin sağında yer alan ölçeği kullanınız.

Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen Uygun
1	2	3	4	5

1	Durumları “tartma” konusunda iyiyimdir.	1	2	3	4	5
2	Zor durumlarla karşılaştığımda kontrolümü kaybediyormuşum gibi hissedirim.	1	2	3	4	5
3	Zor durumlara değişik açılardan bakmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
4	Olaylara başkalarının bakış açısından bakmayı denerim.	1	2	3	4	5
5	Zor durumlarla baş etmek için çok sayıda değişik seçeneğin olması beni sıkıntıya sokar.	1	2	3	4	5
6	Zor durumlara farklı açılardan bakmak önemlidir.	1	2	3	4	5
7	Zor durumlarda nasıl davranacağıma karar vermeden önce birçok seçeneği dikkate alırım.	1	2	3	4	5
8	Durumlara farklı bakış açılarından bakarım.	1	2	3	4	5
9	Hayatta karşılaştığım zorlukların üstesinden gelmeyi becerebilirim.	1	2	3	4	5
10	Bir davranışın nedenini düşünürken mevcut bütün bilgileri ve gerçekleri dikkate alırım.	1	2	3	4	5

Ek 4 Duygu Düzenlemede Güçlükler  l   i  rnek Maddeler

Aşağıdaki cümlelerin size ne sıklıkla uyduğunu yanlarında belirtilen 5 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Her bir cümlenin yanındaki 5 noktalı ölçekten, size uygunluk yüzdesini de dikkate alarak, yalnızca bir tek rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.

Hemen hemen hiç (1)	Bazen (2)	Yaklaşık yarı yarıya (3)	�o�u zaman (4)	Hemen Hemen Her zaman (5)
(%0- %10)	(%11- %35)	(%36- %65)	(%66- %90)	(%91- %100)
1	Ne hissettiğim konusunda netimdir.			1 2 3 4 5
2	Ne hissetti�imi dikkate alırım.			1 2 3 4 5
3	Kendimi kötü hissetti�imde böyle hissettiğim için kendime kızarırım.			1 2 3 4 5
4	Kendimi kötü hissettiğim için utanırım.			1 2 3 4 5
5	Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.			1 2 3 4 5
6	Kendimi kötü hissederken kontrolden �ıktı�ım duygusu ya�arım.			1 2 3 4 5
7	Kendimi kötü hissetti�imde de davranı�larım kontrolümün altındadır.			1 2 3 4 5
8	Kendimi kötü hissettiğim için suçluluk duyarım.			1 2 3 4 5
9	Kendimi kötü hissetti�imde konsantre olmakta zorlanırım.			1 2 3 4 5
10	Kendimi kötü hissetti�imde duygularım dayanılmaz olur.			1 2 3 4 5

Ek 5 Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form Örnek Maddeler/ Anne

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin annenizin siz çocukken, size olan davranışlarına uygun olup olmadığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra o ifade annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar doğruysa, “ Hemen hemen her zaman doğru“, “Bazen doğru“, “Nadiren doğru“ veya “Hiçbir zaman doğru değil“ şeklinde işaretleyiniz.

Hiçbir zaman doğru değil	Nadiren Doğru	Bazen Doğru	Hemen hemen her zaman doğru
1	2	3	4

1	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi	1	2	3	4
2	Bana hiç ilgi göstermezdi	1	2	3	4
3	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı	1	2	3	4
4	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu	1	2	3	4
5	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü	1	2	3	4
6	Kızdığı zaman beni cezalandırırdı	1	2	3	4
7	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü	1	2	3	4
8	Benden hoşlanmıyor gibi idi	1	2	3	4
9	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi	1	2	3	4
10	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi	1	2	3	4

Bu ölçeği kullanmak için Rohner'den izin alınması gerekmektedir.

Baba Formu Örnek Maddeler

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin babanızın size, siz çocuk iken olan davranışlarına uygun olup olmadığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra o ifade babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar doğruysa, “ Hemen hemen her zaman doğru“, “Bazen doğru“, “Nadiren doğru“ veya “Hiçbir zaman doğru değil“ şeklinde işaretleyiniz.

Hiçbir zaman doğru değil	Nadiren Doğru	Bazen Doğru	Hemen hemen her zaman doğru
1	2	3	4

1	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi	1	2	3	4
2	Bana hiç ilgi göstermezdi	1	2	3	4
3	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı	1	2	3	4
4	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu	1	2	3	4
5	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü	1	2	3	4
6	Kızdığı zaman beni cezalandırırdı	1	2	3	4
7	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü	1	2	3	4
8	Benden hoşlanmıyor gibi idi	1	2	3	4
9	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi	1	2	3	4
10	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi	1	2	3	4

Ek 6 Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri 99 Maddelik Form Örnek Maddeler

Aşağıda, insanları hayata bağlayan, yaşamlarını sürdürmelerine neden olan, intihar davranışından alıkoyan bazı durumlar verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuduktan sonra o konunun sizi hayata bağlamak açısından ne kadar önemli olduğunu yan taraftaki uygun yere işaret koyarak belirleyiniz. Hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösteriniz. Kararsızlık çektiğiniz durumlarda size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Eğer herhangi bir madde sizin için geçerli değilse (ya da durumunuza uygun değilse) o maddenin yanındaki bölmeyi boş bırakınız.

Hiç Önemli Değil		Pek Önemli Değil	Biraz Önemli	Önemli	Oldukça Önemli		Çok Önemli			
1		2	3	4	5		6			
1	Ailenize karşı sevginiz ve sorumluluklarınız				1	2	3	4	5	6
2	Geleceğe yönelik hedeflerinizin/hayallerinizin olması				1	2	3	4	5	6
3	Duygularınız				1	2	3	4	5	6
4	Aldığınız eğitim ve devam ettiğiniz okul				1	2	3	4	5	6
5	Dini inançlarınızın bunu yasaklaması				1	2	3	4	5	6
6	Huzurlu oluşunuz				1	2	3	4	5	6
7	Arkadaşlarınızdan ayrılmak istemeyişiniz				1	2	3	4	5	6
8	Olayların sizi ölümü isteyecek kadar mutsuz ve umutsuz bir hale sokabileceğine inanmayışınız				1	2	3	4	5	6
9	Sevdiğiniz ve güvendiğiniz insanların olması				1	2	3	4	5	6
10	Yemek Yemek, uyumak, seks yapmak gibi fizyolojik aktivitelerden duyduğunuz hoşnutluk				1	2	3	4	5	6

Ek 7 Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri 48 Maddelik Son Hali Örnek Maddeler

Aşağıda, insanları hayata bağlayan, yaşamlarını sürdürmelerine neden olan, bir başka deyişle **İNTİHAR DAVRANIŞINDAN ALIKOYAN** bazı durumlar verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuduktan sonra o konunun sizi hayata bağlamak açısından ne kadar önemli olduğunu yan taraftaki uygun yere işaret koyarak belirleyiniz. Hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösteriniz. Kararsızlık çektiğiniz durumlarda size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Eğer herhangi bir madde sizin için geçerli değilse (ya da durumunuza uygun değilse) o maddenin yanındaki bölmeği boş bırakınız.

- 1. Hiç Önemli Değil (yaşamı sürdürmemde hiç önemi yok, yaşamı sürdürmem için hiç geçerli bir sebep değil)**
- 2. Pek Önemli Değil**
- 3. Biraz Önemli**
- 4. Önemli**
- 5. Oldukça Önemli**
- 6. Çok Önemli (yaşamı sürdürmemde çok önemli, yaşamı sürdürmem için oldukça geçerli bir sebep)**

Hiç Önemli Değil	Pek Önemli Değil	Biraz Önemli	Önemli	Oldukça Önemli	Çok Önemli
1	2	3	4	5	6

1.	Ailenize karşı sevginiz ve sorumluluklarınız	1	2	3	4	5	6
2.	Geleceğe yönelik hedeflerinizin/hayallerinizin olması	1	2	3	4	5	6
3.	Dini inançlarınızın bunu (intiharı) yasaklaması	1	2	3	4	5	6
4.	Huzurlu olmanız	1	2	3	4	5	6
5.	Yemek Yemek, uyumak, seks yapmak gibi fizyolojik aktivitelerden duyduğunuz hoşnutluk	1	2	3	4	5	6
6.	Zevk aldığınız uğraşlarınızın (Kitap Okumak, müzik dinlemek, seyahat etmek, modayı takip etmek, dans etmek, alışveriş yapmak, spor yapmak, vb.) olması	1	2	3	4	5	6
7.	Annenize olan bağlılığınız	1	2	3	4	5	6
8.	Toplumsal konulara olan ilginiz	1	2	3	4	5	6
9.	Hayatınızdan hoşnut ve mutlu olmanız	1	2	3	4	5	6
10.	Hayatı sevmeniz	1	2	3	4	5	6

Ek 8 İntihar Olasılığı Ölçeği Örnek Maddeler

Aşağıda insanların duygu ve davranışlarını anlatmada kullanabilecekleri bir dizi ifade verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak, bunların sizi ne kadar tanımladığına karar veriniz. Örneğin okuduğunuz ilk ifade sizi %70 tanımlıyorsa %70'in altındaki kutunun içine (X) işareti koyunuz. Hiç tanımlamıyorsa %0'ın altındaki kutuyu (X) ile işaretleyin.

	Sizi Tanımlama Derecesi			
	% 0	% 30	%70	%100
1. Kızınca bir şeyler fırlatırım.	()	()	()	()
2. Beni gerçekten seven pek çok kişi var.	()	()	()	()
3. Hiçbir şeyin düzeleceğini sanmıyorum.	()	()	()	()
4. Başkalarına anlatılamayacak kadar kötü şeyler düşünüyorum.	()	()	()	()
5. Çok fazla sorumluluğum var.	()	()	()	()
6. Yapabileceğim pek çok faydalı şey olduğuna inanıyorum.	()	()	()	()
7. İntiharın başkalarını cezalandırmak için iyi bir yol olmadığına inanıyorum.	()	()	()	()
8. Başkalarına karşı düşmanca duygular içindeyim.	()	()	()	()
9. Kendimi arkadaşlarıma yakın hissediyorum.	()	()	()	()
10. İnsanların bana olduğum gibi değer verdiklerine inanıyorum.	()	()	()	()

Ek 9 Ana Babaya Bağlanma Ölçeği Örnek Maddeler

Aşağıda ana- babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde ANNENİZİ hatırlamaya çalışarak, her bir ifadede en uygun seçeneğin altındaki paranteze X işareti koyunuz.

		Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1	Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.				
2	İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.				
3	Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.				
4	Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.				
5	Beni övmezdi.				
6	Bana karşı sevgi doluydu.				
7	İstenmediğimi hissettirirdi.				
8	Büyümemi istemezdi.				
9	Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.				
10	Mahremiyetime müdahale ederdi.				

Aşağıda ana- babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde BABANIZI hatırlamaya çalışarak, her bir ifadede en uygun seçeneğin altındaki paranteze X işareti koyunuz.

		Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1	Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.				
2	İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.				
3	Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.				
4	Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.				
5	Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor görünürdü.				
6	Bana karşı sevgi doluydu.				
7	Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.				
8	Büyümemi istemezdi.				
9	Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.				
10	Mahremiyetime müdahale ederdi.				

ÖZET

Bu çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanterinin (YSNE) revizyonu için yürütülen ön çalışma, ikinci aşamada Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Yetişkin Kısa Form üzerinde yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışması, son aşamada ise yaşamı sürdürme nedenlerinin, ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme stratejileri ve bilişsel esneklik değişkenleri ile ilişkisinin incelendiği ana çalışma yer almaktadır. Ayrıca ebeveyn kabul reddi ve yaşamı sürdürme nedenleri arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü incelenmiştir. Katılımcılara uygun örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. YSNE madde havuzu oluşturma çalışması 594, faktör analizi çalışmaları 685, test tekrar test ve geçerlik çalışmaları 201, ana çalışma ise 417 katılımcı ile tamamlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, YSNE, Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (DDGÖ), Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Yetişkin Kısa Formu (EKRÖ Yetişkin Kısa), İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ), Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) kullanılmıştır. Ön çalışma bulgularına göre YSNE 48 madde yedi faktörden, EKRÖ anne kısa formu iki faktörden, baba formu üç faktörden oluşmaktadır. Ana çalışma bulgularına göre araştırmada incelenen tüm değişkenler birbiri ile ilişkilidir. Yaşamı sürdürme nedenlerini cinsiyet, baba kabulü, anne reddi, alternatifler (BEE) ve amaçlar (DDGÖ) alt ölçekleri yordamaktadır. Ayrıca anne kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri arasında alternatifler ve amaçlar alt ölçeklerinin, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı rolü bulunmaktadır. Benzer şekilde baba kabul reddi ile yaşamı sürdürme nedenleri

arasındaki ilişkide kontrol alt ölçeğinin, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme değişkenlerinin aracı rolü bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yaşamı sürdürme nedenleri, kişilerarası kabul red kuramı, duygu düzenleme stratejileri, bilişsel esneklik, EKRÖ yetişkin kısa form, pozitif psikoloji.

ABSTRACT

The present study includes three parts. First one includes pilot study of Reasons for Living Inventory (RFLI), second part includes pilot study of Parental Acceptance and Rejection Questionnaire Short Form/ Adult (PARQ/ Adult- Short), and the final one includes main study which investigated the relation between reasons for living, parental acceptance and rejection, emotion regulation strategies and cognitive flexibility. Moreover, the mediator role of cognitive flexibility and emotion regulation strategies in the relationship between parental acceptance- rejection and reasons for living was examined. Participants were reached via convenience sampling; there were 594 participants in the item creation pool, 685 in factor analysis study, 201 in test retest and validity study and 417 in the main study. Demographic Information Form, RFLI, Cognitive Flexibility Inventory (CFI), Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS), PARQ/ Adult-Short, Suicide Probability Scale (SPS), Parental Bonding Instrument (PBI) were used. Results of pilot studies showed 48 items and 7 factors for RFLI, two factors for PARQ mother and three for father. In the main study, all variables were correlated to each other. Gender, paternal acceptance, maternal rejection, alternatives and goals subscales predicted RFL. Furthermore, in the relationship between maternal acceptance- rejection and RFL, alternatives and goals subscales, cognitive flexibility and emotion regulation variables played mediator roles. Similarly in the relationship between paternal acceptance- rejection and RFL, control subscale, cognitive flexibility and emotion regulation variables played mediator roles.

Keywords: Reasons for living, interpersonal acceptance and rejection theory, emotion regulation strategies, cognitive flexibility, RFLI, PARQ/ Adult-short, positive psychology.

